

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut sociologických studií

Bc. Lucie Králová

**Trest domácího vězení jako nástroj trestní
politiky**

Diplomová práce

Praha 2016

Autor práce: **Lucie Králová**

Vedoucí práce: **PhDr. Martin Cejp, CSc.**

Oponent práce:

Datum obhajoby: 2016

Hodnocení:

Bibliografický záznam

KRÁLOVÁ, Lucie. *Trest domácího vězení jako nástroj trestní politiky*. Praha, 2016. 116 s. Diplomová práce (Mgr.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut sociologických studií. Katedra veřejné a sociální politiky. Vedoucí diplomové práce PhDr. Martin Cejp, CSc.

Anotace (abstrakt)

Diplomová práce na téma „*Trest domácího vězení jako nástroj trestní politiky*“ reflektuje současnou situaci v české trestní justici, která se potýká s problematikou neefektivně nastaveného systému, rostoucím počtem uložených trestů nepodmíněného odnětí svobody, překračování vězeňských kapacit a z toho plynoucích porušení základních lidských práv. V reakci na nevhodně nastavený systém trestní politiky byl implementován v roce 2010 nový zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, který zavedl nový institut trestu domácího vězení do systému české justice. Filozofie trestu domácího vězení je vedena potrestáním pachatele při současném zachování pozitivních vazeb, které by pobytem ve věznicí byly narušeny. Předkládaná práce prostřednictvím expertních rozhovorů s odbornou veřejností hodnotí implementovaný trest, reflektuje jeho přínosy, nedostatky a samotné bariéry, které brání v úspěšné implementaci trestu.

Abstract

This thesis, dealing with „*House arrest as an instrument of penal policy*“, reflects problems of ineffective system, increasing the number of prison sentences imposed, exceeding prison capacities and consequential violation of fundamental human rights. In response to improperly configured system of penal policy, in 2010 a new Act no. 40/2009 Coll., The Penal Code was implemented, introducing new institute of house arrest to the Czech justice system. Philosophy of house arrest is in punishing the perpetrator, while maintaining positive relationships that would be otherwise disrupted by his imprisonment. Presented thesis evaluates the implementation of the punishment, reflects benefits, disadvantages and actual barriers in its successful implementation, using expert interviews.

Klíčová slova

Restorativní justice, alternativní tresty, trest domácího vězení, elektronické monitorování, Probační a mediační služba ČR

Keywords

Restorative justice, alternative sanction, house arrest, electronic monitoring, Probation and Mediation Service.

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že předkládaná práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne

Lucie Králová

Poděkování

Na tomto místě bych velice ráda poděkovala PhDr. Martinu Cejpovi, CSc. za jeho odborné vedení a cenné rady při psaní práce. Dále bych také chtěla poděkovat všem expertům, kteří mi věnovali čas a poskytli informace. V neposlední řadě děkuji Mgr. Karolíně Dobiášové za její ochotu a poskytnuté připomínky k práci. Mé velké poděkování patří také mé rodině a příteli za podporu během mého studia.

Teze diplomové práce

Jméno studenta/studentky: Lucie Králová

Název v jazyce práce: Trest domácího vězení jako nástroj resocializace pachatele

Název v anglickém jazyce: House arrest as a tool for social rehabilitation offender

Klíčová slova: alternativní tresty, Probační a mediační služba, restorativní justice, domácí vězení, resocializace, probace, mediace

Klíčová slova anglicky: alternative sanctions, Probation and Mediation Services, restorative justice, house arrest, social rehabilitation, probation, mediation

Akademický rok vypsání: 2013/2014

Jazyk práce: čeština

Typ práce: diplomová

Ústav: Katedra veřejné a sociální politiky

Vedoucí / školitel: PhDr. Martin Cejp, CSc.

Obor práce: Veřejná a sociální politika

ZÁSADY PRO VYPRACOVÁNÍ:

1. Vymezení předmětu zkoumání, zdůvodnění výběru výzkumného tématu, návaznost na jiné práce

V posledních letech můžeme pozorovat rozvoj restorativní justice jako reakci na dosavadně uplatňovanou sankční politiku, která se jeví jako neúčinná a z ekonomického hlediska dlouhodobě neudržitelná.

Trest domácího vězení je jedním z alternativních trestů, které jsou součástí nového trestního zákoníku platného od 1. ledna 2010. Trest domácího vězení omezuje osobní svobodu pachatele, nicméně nedochází k narušení vazeb sociálních, pracovních a rodinných. Jedná se o trest, který je založen na integraci pachatele a zároveň i participaci poškozeného. Kombinace těchto dvou přístupů umožňuje jak plné uvědomění a převzetí viny pachatelem, tak i efektivní možnost náhrady způsobené škody a znovuoobnovení narušených vztahů s obětí trestného činu. Plní tak základní principy restorativní justice s cílem obnovení poškozených vazeb a minimalizace rizika následné recidivy v budoucnu.

Předkládané téma jsem si zvolila z důvodu zájmu o danou problematiku a s ohledem na aktuálnost problematiky alternativních trestů, resp. trestu domácího vězení v České republice.

2. Cíle diplomové práce

Cílem předkládané diplomové práce je deskripce trestu domácího vězení jako nástroje umožňující resocializaci pachatele a následná analýza dopadů a přínosů nejen na osobnost pachatele, ale i na osobu oběti a celou společnost. V rámci práce se budu také blíže zabývat činností Probační a mediační služby ČR, která zastává významnou roli v oblasti alternativních trestů a jejich plnění.

SEZNAM ODBORNÉ LITERATURY:

1. ČERNÍKOVÁ, Vratislava. *Sociální ochrana: terciární prevence, její možnosti a limity*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, 244 s. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-807-3801-380.
2. SOTOLÁŘ, Alexander, František PŮRY a Pavel ŠÁMAL. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2000, 468 s. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 80-717-9350-7.
3. ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2011, 416 s. Teoretik. ISBN 978-808-7212-684.
4. ŠTERN, Pavel. *Probace a mediace: možnosti řešení trestných činů*. Vyd. 1. Editor Lenka Ouředníčková, Dagmar Doubravová. Praha: Portál, 2010, 212 s. ISBN 978-80-7367-757-2.
5. ZEHR, Howard. *Úvod do restorativní justice*. Praha: Sdružení pro probaci a mediaci v justici, 2003, 48 s. ISBN 80-902-9981-4.
6. ŽATECKÁ, Eva. *Postavení a úkoly Probační a mediační služby*. Vyd. 1. Ostrava: Key Publishing, 2007, 136 s. Právo (Key Publishing). ISBN 978-808-7071-557.
7. *Probace v Evropě*. Vyd. 1. Překlad Jan Žižka. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2002, 162 s. Prameny (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 80-733-8007-2.
8. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
9. Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě

PŘEDBĚŽNÁ NÁPLŇ PRÁCE:

1. Výzkumné otázky a hypotézy

- Poskytuje trest domácího vězení efektivnější řešení než nepodmíněný trest

odnětí svobody?

- Jaký má vliv trest domácího vězení na osobnost pachatele?
- Jaký vliv má trest domácího vězení na společnost?
- Je trest domácího vězení efektivním nástrojem pro resocializaci pachatele?

2. Teoretická východiska

Kriminalita patří mezi nejzávažnější problémy, se kterými se naše společnost setkává. Negativní důsledky tohoto sociálně patologického jevu postihují nejen oběti, ale mají vliv i na celou společnost. V České republice již několik let fungují alternativní tresty, které pracují nejen s pachatelem trestného činu, ale i s obětí. Principem restorativní justice není pachatele potrestat, ale převychovat, narovnat poškozené vztahy mezi pachatelem a obětí a zabránit recidivujícímu chování v budoucnu.

Potrestání pachatele v podobě nepodmíněného trestu odnětí svobody s sebou nese řadu negativních faktorů. České vězeňství se v současné době potýká s problematikou nedostatečné kapacity věznic. Negativním jevem, který je spojen s pobytem pachatele ve vězení je značné narušení sociálních vazeb, rodinných vztahů, výdělečné činnosti pachatele a v neposlední řadě také pro stát značně finančně nákladné. Finance nespojujeme pouze s pobytem pachatele ve vězení, ale i následně po propuštění v podobě sociálních dávek právě z důvodu narušení sociálních vazeb, pracovních vazeb a v neposlední řadě stigmatizace osoby propuštěné z výkonu trestu. Taková forma potrestání neplní cíl, kterým by měla být náprava pachatele s následným úspěšným zařazením do společnosti bez opakujícího se recidivního chování.

Trest domácího vězení představuje alternativní trest umožňující nápravu pachatele, poskytující satisfakci oběti a minimalizující recidivu.

3. Metody a zdroje dat

Základem pro stanovení teoretického rámce bude studium literatury věnující se dané problematice, provedené výzkumné šetření v podobě rozhovorů s aktéry (pracovníci Probační a mediační služby, pachatelé, kterým byl uložen trest domácího vězení, experti na danou problematiku) a následná analýza sekundárních dat.

4. Předpokládaná struktura diplomové práce

Úvod

1. Teoretická východiska
2. Výzkumný problém a cíl práce
3. Výzkumné metody
4. Probační a mediační služba ČR
5. Alternativní tresty
6. Trest domácího vězení
7. Příklad dobré praxe ze zahraničí
8. Analytická část práce

Závěr

Literatura

Přílohy

PŘEDBĚŽNÁ NÁPLŇ PRÁCE V ANGLICKÉM JAZYCE:

(nemusí být překladem české „předběžné náplně práce“)

1. Research questions and hypotheses

- Does the house arrest provide effective way of punishment than a prison?
- What is the impact of the house arrest on the offender's personality?
- What is the impact of the house arrest on society?
- Is the house arrest effective tool for social rehabilitation of the offender?

2. Theoretical foundations

Criminality is one of the most serious problems that our society faces. The negative consequences of this social pathology affect not only the victim but also have an impact on the whole society. The principles of restorative justice is to rehabilitated the damaged relationship between the offender and the victim and prevent recidivism behavior in the future.

Punishment of the offender in the form of prison carries a number of negative factors. Czech prison system is currently faced with the issue of inadequate prison capacity. Negative phenomenon, which is connected with the stay of the offender in prison, is a significant disruption of social relations, family relationships.

3. Methods and data sources

The basis for determining the theoretical framework is the study of literature, research work in the form of interviews with stakeholders (employees of the Probation and Mediation Service, offenders who have been sentenced to home arrest) and analysis of secondary data.

4. Structure of the thesis

Introduction

1. Theoretical foundations
2. Research problem and objectives
3. Research methods
4. Probation and mediation service
5. Alternative punishments
6. House arrest
7. Example of good practice from abroad
8. Analytical part

Conclusion

Literature

Attachments

Seznam použitých zkratk

ČR	Česká republika
EMS	Elektronický monitorovací systém
GPS	Globální polohovací systém (Global Positioning System)
IKSP	Institut pro kriminologii a sociální prevenci
IPŠ	Institut předběžného šetření
MSp ČR	Ministerstvo spravedlnosti České republiky
MPSV ČR	Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky
NNO	Nestátní nezisková organizace
OPP	Obecně prospěšné práce
PMS ČR	Probační a mediační služba České republiky
TDV	Trest domácího vězení
TOS	Trest odnětí svobody
TŘ	Trestní řád (zákon č. 141/1961 Sb.)
TZ	Trestní zákoník (zákon č. 40/2009 Sb.)
VS ČR	Vězeňská služba České republiky
VTOS	Výkon trestu odnětí svobody

Obsah

ÚVOD	14
1 VYMEZENÍ PROBLÉMU	16
2 CÍLE PRÁCE, VÝZKUMNÉ OTÁZKY	22
3 METODOLOGIE A POUŽITÉ METODY.....	23
3.1 METODY SBĚRU DAT	24
3.1.1 <i>Expertní šetření</i>	24
3.2 METODY ANALÝZY DAT.....	27
3.3 POMOCNÉ HEURISTIKY	28
4 TEORETICKÁ VÝCHODISKA	35
4.1 TEORIE TRESTÁNÍ	35
4.2 KONCEPT RESTORATIVNÍ JUSTICE	39
4.3 TEORIE IMPLEMENTACE POLITIK	43
5 ALTERNATIVNÍ TRESTY	48
5.1 PŘÍNOSY A RIZIKA ALTERNATIVNÍCH TRESTŮ	49
6 TREST DOMÁCÍHO VĚZENÍ	53
6.1 LEGISLATIVNÍ ÚPRAVA TRESTU DOMÁCÍHO VĚZENÍ V ČR	56
6.1.1 <i>Podmínky uložení TDV</i>	56
6.1.2 <i>Institut předběžného šetření</i>	57
6.1.3 <i>Uložení a výkon trestu domácího vězení</i>	60
6.1.4 <i>Kontrola výkonu trestu domácího vězení a přeměna trestu</i>	63
6.1.5 <i>Přeměny v trest domácího vězení</i>	65
7 ELEKTRONICKÝ MONITOROVACÍ SYSTÉM	67
7.1 ELEKTRONICKÝ MONITORING V ČR	70
8 INSTITUT TRESTU DOMÁCÍHO VĚZENÍ POHLEDEM OSLOVENÝCH EXPERTŮ	75
8.1 ZAVEDENÍ TRESTU DOMÁCÍHO VĚZENÍ JAKO ALTERNATIVY K NEPODMÍNĚNÉMU TRESTU ODNĚTÍ SVOBODY	75
8.2 LEGISLATIVNÍ ÚPRAVA TRESTU DOMÁCÍHO VĚZENÍ	76
8.3 ELEKTRONICKÝ MONITORING	79
8.4 KONTROLA DODRŽOVÁNÍ PODMÍNEK TRESTU DOMÁCÍHO VĚZENÍ PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBOU ČR	80
8.5 PERSONÁLNÍ ZAJIŠTĚNÍ STŘEDISEK PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBY ČR	83
8.6 BEZPEČNOSTNÍ RIZIKO PRO PRACOVNÍKY PMS ČR	85
8.7 ÚČELNOST TRESTU DOMÁCÍHO VĚZENÍ	87
8.8 INSTITUT PŘEDBĚŽNÉHO ŠETŘENÍ.....	88
8.9 DÉLKA VÝKONU TRESTU DOMÁCÍHO VĚZENÍ	91
ZÁVĚR.....	92
POUŽITÁ LITERATURA.....	96
SEZNAM PŘÍLOH	106
PŘÍLOHY	107

Úvod

„Ukažte mi vaše vězení a já vám řeknu, jaká je vaše společnost.“

W. Churchill

Předkládaná diplomová práce na téma „*Trest domácího vězení jako nástroj trestní politiky*“ reflektuje aktuální problematiku, se kterou se Česká republika potýká.

Změna z totalitního státu v demokratický právní stát požadovala přijetí adekvátních legislativních a zákonných norem, které by tyto ideje oficiálně upevnily. Tyto změny se týkaly i oblasti trestního práva, jelikož trestní zákoník z roku 1960, i přes značný počet novelizací, již nebyl schopný reagovat na měnící se potřeby ve společnosti a trendy v páchané zločinnosti. Byla proto potřeba zajistit nový zákoník, který bude adekvátní době a požadavkům společnosti. [Karabec, Vlach, 2011]

Situace, ve které se nachází česká trestní justice, představuje veřejněpolitický problém, který se dotýká celé řady subjektů, a proto je důležité věnovat mu dostatečnou pozornost a systematicky přistupovat k jeho řešení. Trestní justice se dlouhodobě potýká s problematikou nárůstu počtu ukládaných nepodmíněných trestů odnětí svobody, které eskalují v přeplněné věznice a z toho plynoucí problémy v podobě porušování základních práv, neúčelnosti trestu a samotné ekonomické nákladnosti systému.

V reakci na tento stav se můžeme setkávat s implementací prvků alternativního trestání, které jsou vedeny restorativním přístupem k řešení trestních věcí. Nová kodifikace trestního zákoníku vstoupila v platnost 1. 1. 2010 a implementovala nový alternativní trest domácího vězení. Ten představuje moderní formu omezení svobody pachatele při současném zachování pozitivních vazeb, které jsou v případě uloženého nepodmíněného trestu odnětí svobody narušeny.

Trestní politika demokratické společnosti by měla být založena na principu humanismu, umožňovat resocializaci pachatele a vést k jeho opětovnému začlenění do společnosti. Je důležité si uvědomit, že správné nastavení trestní politiky má ve svém důsledku velký vliv na celou veřejnou politiku. Lidé, kteří byli odsouzeni k výkonu nepodmíněného trestu odnětí svobody, se po svém propuštění často setkávají se stigmatizací a s tím spojenými problémy se sociální inkluzí, potažmo pracovním životem. Ve svém důsledku tak zde můžeme vidět velkou provázanost se sociálním systémem, který poté prostřednictvím sociálních dávek zajišťuje životní minimum lidem po propuštění z výkonu trestu.

Diplomová práce se věnuje zhodnocení problematiky institutu trestu domácího vězení pohledem odborné veřejnosti a z toho vyplývající posouzení jeho případných přínosů a nedostatků, včetně možné identifikace bariér. Práce je členěna na teoretickou část, v rámci které vymezím základní teoretická východiska pro práci, teoretické pozadí alternativních trestů, resp. trestu domácího vězení a praktická část, která je zaměřena na zhodnocení institutu trestu domácího vězení v českém prostředí pohledem oslovených expertů. Samotný závěr práce je poté věnován shrnutí získaných informací včetně experty navrhovanými opatřeními.

1 Vymezení problému

Česká republika se jako postkomunistická země potýkala s řadou změn. Rok 1989 byl předzvěstí velkých reforem, které se dotkly veškerých oblastí veřejné politiky. [Hála, 2006] Totalitní režim podřídil veřejnou politiku, resp. trestní politiku svým ideologickým potřebám a trestní represe se stala nástrojem k potlačování jakéhokoli odporu vůči režimu a k upevnění socialistického smýšlení. [Karabec, 2010] Po převratu měli lidé potřebu zbavit se všech prostředků, které by jim připomínaly totalitní minulost. Mezi ty samozřejmě patřily i prostředky využívané trestním právem. Tento fakt společně s potřebou zabezpečit základní lidská práva vedl k formování nové podoby trestní politiky, jejíž součástí také byla identifikace nových bezpečnostních rizik. [Vůjtěch, 2000]

Na trestní politiku pohlížíme jako na: „*součást obecné politiky speciálně zaměřené na kontrolu kriminality a ji doprovázejících nebo jinak souvisejících sociálně patologických jevů, a to jak využíváním poznatků získaných vědeckými metodami a postupy, zejména kriminologickým výzkumem, tak přímým uplatňováním trestněprávních a souvisejících norem v praxi*“. [Kuchta, Válková, 2005, s. 9-10]

Rekodifikace trestního práva hmotného byla završena přijetím nového trestního zákoníku č. 40/2009 Sb. s účinností od 1. 1. 2010¹. Nový trestní zákoník (dále jen „TZ“) měl představovat především efektivní nástroj k zajištění ochrany společnosti a společenských hodnot s cílem využívat především mimotrestních prostředků. Prevenci chápe jako: „*soubor nejrůznějších aktivit – především nesankčního charakteru, které vyvíjejí státní, veřejné i soukromé instituce i jednotliví občané*“. [Důvodová zpráva k návrhu nového trestního zákoníku, 2008, s. 181] V rámci nového TZ se setkáváme s tzv. biparticií trestných činů. Jedná se o nové rozlišení na zločiny a přečiny, přičemž trestný čin zůstává i nadále pojmem nadřazeným. [Vantuch, 2011] Větší pozornosti se dostává roli alternativních trestů, kdy TZ jednak upravuje podmínky stávajících alternativ a zároveň rozšířil systém trestních sankcí o dva nové druhy alternativních trestů – trest domácího vězení a trest zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce. [Důvodová zpráva k návrhu nového trestního zákoníku, 2008]

---

¹ Byl tak nahrazen původní trestní zákoník č. 140/1961, který i přes četné novelizace již nebyl schopen adekvátně reagovat na současné trendy ve společnosti.

Nový trestní zákoník byl implementován s cílem zajistit ochranu občanských práv a svobod garantovaných Ústavou ČR a Listinou základních práv a svobod.

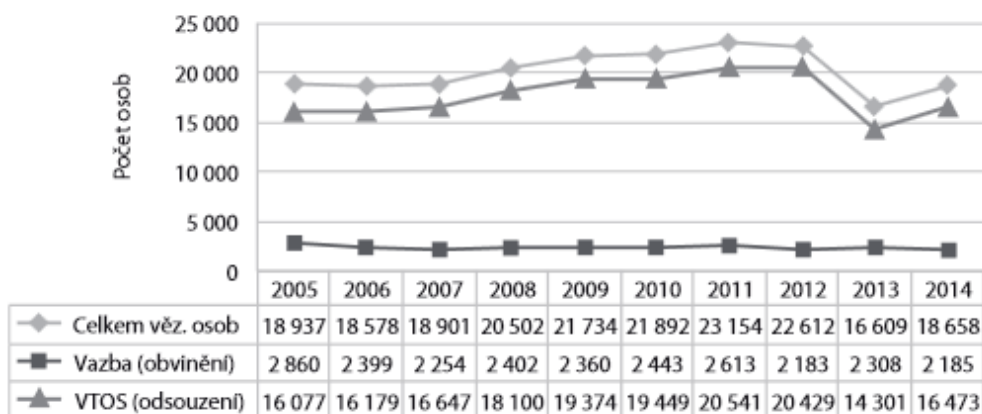
Ministerstvo spravedlnosti ČR (dále jen „MSP ČR“) zavádělo institut trestu domácího vězení (dále jen „TDV“) s cílem snížit přeplněnost věznic. [Blanda, 2010] Implementace tohoto trestu byla také vedena požadavkem humanizace vězeňství s cílem vytvořit: „*vhodný funkční legislativní rámec pro uplatňování práva svobod vězněných na jedné straně a pro naplňování účelu výkonu vazby a výkonu trestu na straně druhé*“ a samotnými požadavky evropského práva. [Kuchta, Válková, 2012, s. 251]

Nepodmíněný trest odnětí svobody (dále jen „TOS“) představoval po dlouhá desetiletí „páteř systému trestů“. Jedná se o trest, který má tradici a je pevně zakotven ve vědomí široké veřejnosti i v samotné trestní praxi. Zcela nepochybně plní trest ochrany společnosti prostřednictvím fyzického zadržení pachatele a zamezení mu v pokračování trestné činnosti. Méně úspěšně však zajišťuje kompenzaci obětem a samotnou převýchovu pachatele. V posledních letech se tak hovoří o tzv. „krizi trestu odnětí svobody“ a pozornost je orientována na hledání vhodných alternativ zacházení s pachateli. Samotný trest odnětí svobody je spojován s neefektivní převýchovou pachatelů a zároveň vysokými finančními náklady na zajištění jeho provozu. Zcela logicky se tak hledají možné alternativy, které budou ekonomicky výhodnější, ale zejména přinesou efektivní práci s pachateli trestných činů ve smyslu jejich výchovného působení na pachatele a snižování rizika jejich recidivního chování po vykonání trestu. [Rozum, 2005]

„...*Naprostá většina vězňů se vrátí do společnosti, řada z nich bez schopnosti reintegrovat se do ní způsobem, jenž je v souladu se zákonem.*“ [Van Zyl Smit, 2010, s. 9]

V níže uvedeném grafu můžeme vidět celkový počet osob ve vazbě či ve výkonu TOS v letech 2005 – 2014.

Graf č. 1: Počet vězněných osob ve vazbě a ve výkonu TOS v letech 2005 - 2014

Zdroj: Marešová et al., 2015, s. 31

Z grafu je patrná vzrůstající tendence ukládání nepodmíněného TOS. Skokový pokles v roce 2013 je v důsledku prezidentské amnestie. Od roku 2013 je opět patrný nárůst počtu odsouzených osob ve výkonu TOS.

V současné době² je ve výkonu TOS celkem 18449 odsouzených, což představuje v průměru 102,95 % naplněnosti českých věznic³. [Vězeňská služba České republiky, 2015]

Jako problematické se zde jeví množství ukládaných krátkodobých trestů odnětí svobody. Při ukládání trestu je důležité zohlednit, jaké přínosy a naopak negativa jsou s ukládaným trestem spojeny a na základě převažujících účinků rozhodnout o jeho vhodnosti uložení. [Karabec, 2000]

„...Tento vztah je zvláště problematický u tzv. krátkodobých trestů odnětí svobody, protože lze právem pochybovat, zda odnětí svobody na velmi omezenou dobu (do jednoho roku) je jedinou možnou reakcí společnosti na spáchaný trestný čin.“ [Karabec, 2000, s. 4]

Dá se předpokládat, že negativa spojená s krátkodobým⁴ výkonem TOS převáží jeho pozitivní stránky. Hlavním argumentem proti krátkodobým trestům je uváděn nedostatek prostoru pro převýchovu pachatele, avšak při současném negativním působení vězeňského klimatu. Možným důsledkem krátkodobých trestů je i pokles preventivního působení na potenciální pachatele, jelikož pro ně představuje krátkodobý trest přijatelné riziko, které jsou ochotni podstoupit. V neposlední řadě způsobují také

² Data ke dni 18. 9. 2015.

³ Viz příloha č. 7: Stav využití kapacit věznic k 31. 10. 2015

⁴ Pod pojmem krátkodobý uvažujeme výkon nepodmíněného trestu odnětí svobody do 1 roku.

značné finanční zatížení státu, přičemž se dá předpokládat, že při uložení krátkodobého trestu odnětí svobody se jedná o bagatelní trestnou činnost, která by mohla být řešena jinou formou trestní sankce, resp. alternativními tresty. [Rozum, 2005]

Pro příklad zde uvádím tabulku zobrazující počty uložených trestů v závislosti na délce trvání trestu v letech 2011 – 2014 v ČR.

Tab. č. 1: Členění odsouzených dle délky uloženého trestu v letech 2011 - 2014

Délka trestu	2011			2012			2013			2014		
	muži	ženy	celkem	muži	ženy	celkem	muži	ženy	celkem	muži	ženy	celkem
do 3 měsíců	293	26	319	235	23	258	60	4	64	103	12	115
3 - 6 měsíců	1 544	149	1 693	1 253	138	1 391	367	35	402	744	79	823
6 - 9 měsíců	1 474	147	1 621	1 383	140	1 523	507	57	564	903	90	993
9 - 12 měsíců	3 073	236	3 309	2 911	231	3 142	884	69	953	1 776	150	1 926
1 - 2 roky	4 727	286	5 013	4 955	298	5 253	3 448	161	3 609	3 553	206	3 759
2 - 3 roky	2 568	169	2 737	2 706	157	2 863	2 559	151	2 710	2 571	133	2 704
3 - 5 let	2 125	111	2 236	2 288	123	2 411	2 329	137	2 466	2 331	145	2 476
5 - 7 let	1 044	49	1 093	1 066	57	1 123	1 084	56	1 140	1 145	58	1 203
7 - 10 let	1 163	60	1 223	1 135	62	1 197	1 073	65	1 138	1 126	69	1 195
10 - 15 let	936	62	998	886	58	944	843	58	901	804	59	863
nad 15 let	249	10	259	270	10	280	294	14	308	310	18	328
doživotí	38	2	40	41	3	44	43	3	46	45	3	48
Celkem	19 234	1 307	20 541	19 129	1 300	20 429	13 491	810	14 301	15 411	1 022	16 433

Zdroj: Statistická ročenka Vězeňské služby ČR, 2014, s. 82

Z tabulky vyplývá, že v roce 2011 tvořily krátkodobé tresty 34% všech uložených trestů nepodmíněného odnětí svobody. V roce 2012 se jednalo o 31%, v roce 2013 došlo k poklesu patrně v důsledku amnestie na 13% a v roce 2014 byl zastoupen krátkodobý trest odnětí svobody v 23%. V průměru je tak ukládán ve čtvrtině případů, nicméně dá se očekávat, že výsledné číslo by bylo vyšší, pokud by nebylo ovlivněno již zmiňovanou amnestií.

Právě zde se otevírají možnosti pro ukládání alternativních trestů a zejména TDV, který je koncipován jako alternativa k nepodmíněnému TOS. [Důvodová zpráva k návrhu nového trestního zákoníku, 2008] Filozofií trestu domácího vězení je potrestání pachatele při současném zachování pozitivních rodinných, sociálních a pracovních vazeb. Zároveň je však zamezeno prizonizaci odsouzeného a náklady na zajištění jeho pobytu v domácím vězení jsou zlomkové oproti pobytu ve věznicí.

Na základě realizovaného projektu „Elektronický monitoring odsouzených“⁵ byly vyčísleny náklady na jeden den provozu elektronického monitoringu na 165,- Kč. [Závěrečná zpráva a ekonomické zhodnocení pilotního projektu Elektronický monitoring odsouzených, 2012] Oproti tomu jeden den pobytu odsouzeného k nepodmíněnému TOS ve věznici je vyčíslen Vězeňskou službou ČR na 1319,- Kč. [Výroční zpráva VS ČR za rok 2013, 2014] TDV tak představuje trest ekonomicky výhodnější, zvláště pak, pokud budeme brát v úvahu, že se jedná o placený trest.

V následující tabulce můžeme vidět počty odsouzených osob ve výkonu TOS nepodmíněně a počet uložených TDV.

Tab. č. 2: Porovnání uložených TOS a TDV v letech 2010 - 2014

Rok	Odsouzených osob	Trestů odnětí svobody	Trestů domácího vězení
2010	70 651	11 818	114
2011	70 166	11 733	228
2012	71 471	11 602	398
2013	77 976	8 579	177 *)
2014	72 825	9 568	159

*) výrazný pokles TDV byl důsledkem amnestie vyhlášené prezidentem republiky

Zdroj: Důvodová zpráva k projektu zřízení EMS, s. 2

Z tabulky je patrné, že TDV je ukládán jen ve zlomku případů. Je samozřejmě nutné zdůraznit, že se nejedná o trest, který by bylo vhodné ukládat plošně. Tento alternativní trest je určen především pro pachatele méně závažné trestné činnosti a vždy záleží na individuálním posouzení daného případu. Nicméně pokud tvořily krátkodobé tresty během těchto let v průměru čtvrtinu všech trestů, je nutné se zamyslet nad tím, čím je způsobena nízká míra ukládání TDV. Jako hlavní problém je v odborné literatuře označována absence elektronického monitoringu a z toho plynoucí neochota soudců tento trest ukládat.

MSp ČR předpokládalo zavedení elektronického monitorovacího systému do dvou let od implementace TDV do našeho systému. V březnu 2010, za působení

⁵ Tento experiment, jehož zadavatelem byla PMS ČR, měl za cíl posoudit elektronický monitorovací systém v běžném provozu, jeho rizika a těchto zkušeností využít při samotném zavedení do praxe. Zkušební provoz probíhal v období 1. 8. 2012 – 30. 11. 2012 a do testování se zapojilo všech 8 soudních krajů. Pronájem monitorovacího zařízení zajišťovala firmy 3M Česko, která vyhrávala vypsanou veřejnou zakázku. Původně byl předpokládán pilotní průzkum o kapacitě 25 osob odsouzených k TDV, výsledně se tato kapacita rozšířila na 47 osob, které testovaly tento systém. Jednalo se o 43 odsouzených k TDV a 4 probační pracovníky. [Závěrečná zpráva a ekonomické zhodnocení pilotního projektu Elektronický monitoring odsouzených, 2012]

ministrýně spravedlnosti Daniely Kovářové, bylo vypsáno výběrové řízení na dodavatele elektronického monitorovacího systému (dále jen „EMS“). Spolu se zavedením EMS byla předpokládána úspora 750 milionů Kč každý rok (při předpokladu uložení TDV 1500 odsouzeným). [Blanda, 2010]

Dnes, pět let po zavedení TDV do praxe, stále nemáme k dispozici EMS a výkon kontroly odsouzených je tak realizován prostřednictvím fyzických kontrol pracovníků Probační a mediační služby ČR.

2 Cíle práce, výzkumné otázky

Diplomová práce si klade za cíl zjistit postoj odborné veřejnosti k institutu trestu domácího vězení, identifikovat přínosy a bariéry trestu domácího vězení a navrhnout jeho optimalizaci perspektivou odborné veřejnosti.

Na základě vymezených výzkumných cílů jsem si stanovila následující výzkumné otázky:

- *Jaký je postoj odborné veřejnosti k trestu domácího vězení?*
- *Jaké jsou bariéry jeho využívání v praxi?*
- *Jaké jsou přínosy a nedostatky spojené s implementací trestu domácího vězení v českém prostředí?*
- *Jaký je předpoklad dalšího vývoje trestu domácího vězení?*
- *Jaká opatření navrhuje odborná veřejnost pro další vývoj trestu?*

3 Metodologie a použité metody

Vzhledem ke stanoveným cílům práce jsem zvolila kvalitativní přístup, kdy kombinuji data z veřejně politických dokumentů a expertní rozhovory. [Flick, 2009] V předkládané práci jsem nejprve pracovala se sekundárními daty převážně kvantitativního charakteru a následně jsem vytvářela primární data prostřednictvím kvalitativního šetření formou polostrukturovaných rozhovorů s experty.

Na začátku proto považuji za vhodné vymezení samotného termínu *kvalitativní výzkum*. V odborné literatuře se můžeme setkat s odlišným pohledem na definici kvalitativního výzkumného šetření. Někteří autoři⁶ nahlízejí na kvalitativní výzkum prostřednictvím jeho charakteristických aspektů, mezi které patří flexibilita výzkumného šetření, bohatost a rozmanitost získaných dat a charakteristické postupy využívané při analýze a interpretaci dat. [Lewis, Ritchie, 2003]

Jiní autoři zase naopak definují kvalitativní výzkum prostřednictvím toho, čím není. Příkladem můžeme uvést autory Strauss a Corbin [1999], jejichž definice je následující: „*jakýkoli výzkum, jehož výsledků se nedosahuje pomocí statistických procedur nebo jiných způsobů kvantifikace*“. [Corbin, Strauss, 1999, s. 10] Jak můžeme vidět z druhého přístupu, pro některé autory představuje kvalitativní výzkumné šetření pouze doplněk ke kvantitativnímu výzkumnému šetření. Straussovo definici pojmám jako značně nedostačující. Jak uvádí Hendl, Straussovo pojetí definice kvalitativního výzkumu ukazuje jeho značnou omezenost, jelikož se při definici opírá pouze o absenci číselných údajů. [Hendl, 2005]

V rámci práce jsem vycházela z Creswellovy definice kvalitativního výzkumu, která zní: „*proces hledání porozumění založený na různých metodologických tradicích zkoumání daného sociálního nebo lidského problému. Výzkumník vytváří komplexní, holistický obraz, analyzuje různé typy textů, informuje o názorech účastníků výzkumu a provádí zkoumání v přirozených podmínkách*“. [Cresswell in Hendl, 2005, s. 50] Creswellova definice kvalitativního výzkumu ukazuje širí tohoto přístupu, jehož význam je mnohem větší než pouhý doplněk sloužící k zaplnění slabých míst kvantitativního výzkumu.

Výzkumná část práce byla podepřena realizovanou praxí na středisku Probační a mediační služby ČR Praha-východ, která probíhala od října do listopadu 2014.

---

⁶ Např. Bryman, 1988; Denzin a Lincoln, 2000; Hammersley a Atkinson, 1995; Mason 2002. [Lewis, Ritchie, 2003]

V rámci praxe jsem byla přidělena k probační pracovníci Mgr. Haně Brodské, která se věnuje agendě TDV. Na uvedeném pracovišti jsem měla možnost získat praktický vhled do faktické realizace trestu a vzájemné spolupráci jednotlivých aktérů podílejících se na přípravě a výkonu alternativních trestů. Také jsem se účastnila jednání s klienty a sjednávání podmínek TDV. Měla jsem možnost nahlédnout do interních materiálů, které mně pomohly lépe se orientovat v dané problematice.

3. 1 Metody sběru dat

Předkládaná práce je postavena na kombinaci práce s primárními i sekundárními daty. Podkladem pro výzkumnou část byla realizace desk research, kde jsem čerpala z odborných publikací (zejména publikací Institutu pro kriminologii a sociální prevenci), závěrečných zpráv Probační a mediační služby ČR, Ministerstva spravedlnosti ČR, Vězeňské služby ČR a periodik na toto téma, stejně jako z veřejně politických dokumentů, které byly reprezentovány především legislativními dokumenty v podobě zákonů a vyhlášek.

Jako nejvhodnější metodu sběru primárních dat, jsem vzhledem k daným cílům a výzkumným otázkám, zvolila metodu expertních rozhovorů, realizovaných s vybranými aktéry, které jsem identifikovala na základě rychlé analýzy aktérů.

3. 1. 1 Expertní šetření

Jako nejvhodnější metoda pro získání primárních dat byla zvolena metoda expertního šetření v podobě polostrukturovaných rozhovorů s vybranými aktéry zainteresovaných v problematice TDV. Zde považuji za důležité samotné vymezení pojmu „expert“, kterého definujeme jako: „*nositele odborné a kvalifikované informace, resp. role, kterou může přijmout odborně erudovaný jedinec a která se blíží roli konzultanta, poradce, arbitra*“. [Maříková, Petrušek, Vodáková in Reichel, 2009]

Struktura zkoumaného souboru expertů

Na základě rychlé analýzy aktérů jsem kontaktovala vybrané zainteresované aktéry. Oslovování probíhalo za pomoci prostředků elektronické komunikace (e-mailu). Jednotlivé kontakty jsem vyhledala prostřednictvím webových stránek, případně využila

kontakty, které jsem měla k dispozici z předchozích aktivit při studiu. Cílem bylo oslovit co největší počet relevantních aktérů a v dostatečném časovém předstihu, jelikož jsem si byla vědoma jejich časové zaneprázdněnosti.

V první fázi jsem informovala experty o tom, kdo jsem a za jakým účelem provádím sběr dat a v případě kladné odezvy jsme následně hledali vhodný termín k realizaci výzkumných rozhovorů. Samotné expertní šetření probíhalo během měsíce listopadu 2015 na pracovišti daného respondenta. Celkově bylo osloveno 45 expertů. Výsledná struktura výzkumného souboru byla tvořena 12 zúčastněnými experty, z nichž dva z časových důvodů nebyli schopni realizovat osobní rozhovor, proto byly po domluvě otázky zaslány elektronicky prostřednictvím e-mailové schránky.

V následující tabulce jsou uvedeny jednotlivé realizované rozhovory. V případě, že si respondent přál zůstat v anonymitě, je v tabulce označen jen jako „Expert č. x“.

Tab. č. 3: Seznam realizovaných výzkumných šetření

	Pozice	Datum rozhovoru	Doba trvání rozhovoru
Expert č. 1	Vedoucí PMS ČR	10. 11. 2015	60 minut
Expert č. 2 Mgr. Vovsová	Vedoucí PMS ČR (středisko Plzeň)	11. 11. 2015	60 minut
Expert č. 3	Probační pracovník	11. 11. 2015	35 minut
Expert č. 4	Vedoucí PMS ČR	12. 11. 2015	40 minut
Expert č. 5	Vedoucí PMS ČR	16. 11. 2015	40 minut
Expert. č. 6 Mgr. Sedlaříková	Vedoucí PMS ČR (středisko Kladno)	20. 11. 2015	60 minut
Expert. č. 7 JUDr. Hejtmánek	Předseda Obvodního soudu pro Prahu 7	23. 11. 2015	40 minut
Expert č. 8 Mgr. Vladimír Zimmer	Náměstek sekce trestní politiky, MSp ČR	24. 11. 2015	40 minut
Expert č. 9	Probační pracovník	25. 11. 2015	Prostřednictvím emailu
Expert č. 10 JUDr. Vanduchová, CSc.	Odborná veřejnost	26. 11. 2015	40 minut

Expert č. 11 JUDr. Hořák, Ph. D.	Asistent soudce, vyučující na Právnické fakultě UK	26. 11. 2015	50 minut
Expert č. 12	Okresní státní zástupce	30. 11. 2015	Prostřednictvím emailu

Zdroj: autorka

Z oslovených expertů byli nejčastěji ochotni realizovat rozhovor vedoucí pracovníci středisek Probační a mediační služby ČR, kteří zastávají klíčovou roli v oblasti realizace alternativních trestů.

Jsem si vědoma toho, že pro možné zobecnění by bylo vhodnější rovnoměrné zastoupení aktérů, o což jsem se snažila při oslovování, mnozí experti však odmítli účast na výzkumném šetření z důvodu časové vytiženosti. I tak se však domnívám, že práce přináší nový pohled na výzkumnou problematiku a mimo expertů tzv. první linie, které jsou představováni pracovníky PMS ČR, se mi podařilo získat i další aktéry, kterými jsou zástupci soudu, státního zastupitelství a náměstek ministra spravedlnosti.

Průběh rozhovoru

Jak zdůrazňuje Hendl [2005], zvýšenou pozornost je potřeba věnovat počátku a konci rozhovoru. Respondent byl během e-mailové komunikace a následně i v rámci osobního setkání před provedeným rozhovorem informován o tom, kdo jsem a za jakým účelem probíhá sběr dat. Byl poučen o dobrovolnosti jeho účasti na rozhovoru a jeho právu kdykoli rozhovor ukončit či odmítnout odpovědět na otázku⁷. Dále jsem zjišťovala jeho postoj k možnosti pořízení zvukového záznamu rozhovoru. Respondent byl informován o tom, že ani zvuková nahrávka, ani textová podoba nebude nikde dostupná jako celek a zvukový záznam rozhovoru bude ihned poté smazán. Respondent byl také dotázán na to, zda chce uvést v diplomové práci své jméno či chce vystupovat anonymně.

Výzkumné šetření bylo koncipováno jako polostrukturovaný rozhovor. Při jeho realizaci jsem se držela základních okruhů připraveného scénáře rozhovoru, nicméně jednotlivé otázky jsem flexibilně upravovala a doplňovala dle individuální situace s cílem získat co nejvíce informací vážících se k dané problematice.

⁷ Viz příloha č. 8: Informovaný souhlas

Závěrem rozhovoru jsem poděkovala dotazovanému za čas, který mi věnoval a jeho ochotu a zároveň mu nabídla možnost zaslání přepisu rozhovoru k autorizaci a poskytnutí zpětné vazby v podobě výsledků výzkumného šetření.

3. 2 Metody analýzy dat

Na základě získaných dat poté dochází k jejich přípravě pro následnou analýzu, která nám poskytne obraz o zjišťované problematice.

Při realizovaných rozhovorech, většina respondentů souhlasila s pořízením zvukového záznamu. Audionahrávka představuje náročnější variantu pro následné zpracování, ale zároveň poskytuje možnost pro přesnější záznam rozhovoru, včetně zachycení doprovodných informací, které jsou pro výzkum neméně důležité a které by v případě písemných poznámek mnohdy unikly pozornosti. Mám na mysli zejména intonaci hlasu dotazovaného, jeho pomlky v řeči, možná zaváhání při odpovídání a další doprovodné zvuky, které mají významnou vypovídací hodnotu. [Miovský, 2006] Při probíhající transkripci do textové podoby jsem se snažila reflektovat tyto doprovodné projevy a zanést je také do písemné podoby, hovoříme o tzv. komentované transkripci. [Hendl, 2005] Zde jsem se nechala inspirovat Hendlem [2005] a vycházela jsem z označení, které přiděloval jednotlivých projevům během rozhovoru⁸. V případě, že respondent nesouhlasil s nahráváním rozhovoru, snažila jsem vypracovat si poznámky do textu v průběhu rozhovoru, nicméně možnosti byly omezené. S ohledem na skutečnost, že většina respondentů souhlasila s pořízením zvukového záznamu, nepovažuji to za významný nedostatek, který by mohl ovlivnit kvalitu výzkumného šetření.

Po přepsání jednotlivých rozhovorů následovala samotná analýza dat, která probíhala formou otevřeného kódování. Přepsané rozhovory jsem ještě jednou přečetla a vypustila jsem tzv. vatová slova. Poté jsem přistoupila k samotnému kódování textu, které Hendl [2005, s. 248] popisuje jako: „*rozkrýtí dat směrem k jejich interpretaci, konceptualizaci a nové integraci*“. V přepsaných rozhovorech jsem formou otevřeného kódování lokalizovala témata a přiřazovala jim jednotlivá označení, která je vystihovala. Poté docházelo ke kategorizaci dat, kdy jsem seskupovala jednotlivá témata do větších celků na základě společných znaků a charakteristik. [Miovský, 2006]

---

⁸ Viz příloha č. 12: Znaký přiřazované projevům během komentované transkripce

3.3 Pomocné heuristiky

Analýza aktérů představuje: „přístup, nástroj nebo soubor nástrojů pro získávání znalostí o aktérech“. [Brugha, Varvasovszky, 2000, s. 338] Ty vymezuje jako: „všichni ti, kteří mají na problému určitý zájem, jsou daným problémem postiženi nebo mají aktivní či pasivní vliv na řešení či rozhodování týkající se daného problému“. [Veselý, 2009, s. 172] Na základě této analýzy můžeme pochopit jejich chování, záměry, zájmy, vzájemné vazby a posoudit jejich vliv na řešení problému. [Brugha, Varvasovszky, 2000]

Veselý [2009] rozlišuje dva typy analýz aktérů: „výzkumná“ analýza aktérů a „rychlá“ analýza aktérů. Vzhledem k účelu, dostupným zdrojům a časové dotaci práce jsem se rozhodla využít tzv. „rychlou“ analýzu aktérů. Tato metoda spočívá v identifikování a klasifikaci aktérů s cílem získat jejich maximální počet. [Veselý, 2009]

Kapitola si neklade za cíl detailní popsání činnosti jednotlivých aktérů, spíše je orientována na jejich stručné představení se zaměřením na stěžejní oblast problematiky – trestu domácího vězení a s tím související elektronický monitorovací systém. Jednotliví aktéři budou dále také zobrazeni v matici zobrazující jejich odhadovaný zájem, moc a postoj k dané problematice.

V následující tabulce je uveden seznam aktérů, jejich pořadí je uvedeno zcela nahodile.

Tab. č. 4: Vymezení aktérů

Veřejný sektor	Občanský a soukromý sektor
Ministerstvo spravedlnosti ČR	Média
Ministerstvo finanční ČR	Odsouzený k TDV
Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR	Rodiny odsouzených k TDV
Ministerstvo vnitra ČR	Oběti
Probační a mediační služba ČR	Dodavatel elektronického monitoringu
Soudy	Veřejnost
Státní zastupitelství	Zaměstnavatelé odsouzených k TDV
Policie ČR	
Vězeňská služba ČR	
Mezinárodní organizace	

Vláda ČR	
EMSON	
Institut pro kriminologii a sociální prevenci (IKSP)	

Zdroj: autorka

V následující tabulce bude zobrazena matice analýzy aktérů, která zobrazuje jednotlivé aktéry a zároveň zobrazuje jejich zájem, vliv a postoj na řešení dané problematiky. Vzhledem k tomu, že se jedná o subjektivní úsudek, je matice rozšířena o odhad spolehlivosti. [Veselý, 2009] Zde jsem využila Dickovu škálu: plně spolehlivý odhad, vcelku spolehlivý odhad, informované dohady a pouhé dohady či jen čistá fantazie. [Dick, 1997 in Veselý, 2007]

Tab. č. 5: Matice analýzy aktérů

Aktér	Zájem		Vliv		Postoj	
	Odhad	Spolehlivost odhadu	Odhad	Spolehlivost odhadu	Odhad	Spolehlivost odhadu
Ministerstvo spravedlnosti ČR	Velký	/	Velký	/	Kladný	/
Ministerstvo vnitra ČR	Velký	??	Velký	???	Kladný	?
Ministerstvo financí ČR	Malý	???	Velký	??	Neutrální	??
MPSV ČR	Malý	???	Malý	???	Neutrální	???
PMS ČR	Velký	/	Malý	?	Kladný	/
Soudy	Malý	?	Velký	?	Záporný	?
Státní zastupitelství	Malý	??	Velký	??	Neutrální	??
Odsouzený	Malý	??	Malý	/	Neutrální	?
Oběti	Malý	???	Malý	?	Neutrální	??
Vězeňská služba ČR	Velký	/	Malý	??	Kladný	?
Rodiny odsouzených	Velký	???	Malý	??	Kladný	???

Policie ČR	Malý	??	Malý	?	Neutrální	?
Dodavatel EMS	Velký	???	Malý	?	Kladný	/
Zaměstnavatelé odsouzeného	Malý	???	Malý	??	Neutrální	?
Média	Malý	??	Velký	/	Neutrální	??
Veřejnost	Malý	??	Malý	??	Neutrální	??

Zdroj: autorka dle Veselého, 2009

Legenda: / = plně spolehlivý odhad; ? = vcelku spolehlivý odhad; ?? = informované dohady; ??? = pouze dohady či čistá fantazie [Veselý, Nekola, 2007, s. 230]

Montgomery doporučuje pro lepší orientaci jejich rozlišení na primární a sekundární aktéry. Primárními aktéry rozumíme ty aktéry, kteří jsou problematikou přímo postiženi. Oproti tomu sekundární aktéři se na problematice také podílejí, ale nejsou jí přímo dotčeni. [Montgomery, 1996 in Veselý, 2009] Rozhodla jsem se dále pracovat pouze s primárními aktéry, kteří jsou problematikou TDV přímo dotčeni, ať již pozitivně či negativně.

Ministerstvo spravedlnosti ČR představuje ústřední orgán české trestní justice. Jeho působnost je vymezena zákonem č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů. Představuje ústřední orgán státní správy pro soudy, státní zastupitelství, vězeňství a pro Probační a mediační službu ČR. [§ 11 z. č. 2/1969 Sb.]

Implementace trestu domácího vězení spadá do gesce MSp ČR. Tohoto aktéra můžeme označit za stěžejního pro danou oblast problematiky. Samotná koncepce podoby TDV vznikla pod vedením tehdejšího ministra spravedlnosti Jiřího Pospíšila. V rozmezí let 2009 – 2015 docházelo k relativně velkému počtu obměn ministrů spravedlnosti ČR. To bylo také spojeno s vlastní vizí o podobě elektronického monitorovacího systému, který byl již od samotné implementace TDV plánovaný. Za tu dobu jsme se mohli setkat se třemi neúspěšnými projekty směřujícími k nákupu systému elektronického monitoringů domácích vězňů. V letošním roce (2015) probíhal čtvrtý pokus, pod vedením ministra Pelikána, který započala jeho předchůdkyně Helena Válková.

Spolu s elektronickým monitoringem byla při MSp ČR zřízena pracovní skupina EMSON. Její členy jmenuje náměstek pro trestní politiku. Je složena ze zástupců MSp

ČR, Probační a mediační služby ČR (dále jen „PMS“), Vězeňské služby, Institutu pro kriminologii a sociální prevenci (dále jen „IKSP“) a odbornou veřejností. Jejím úkolem je příprava podkladů pro realizaci veřejné zakázky na elektronický monitorovací systém (dále jen „EMS“). [Ministerstvo spravedlnosti znovu odstartovalo projekt elektronického monitorovacího systému, 2014]

Pod Ministerstvo spravedlnosti ČR spadá Probační a mediační služba ČR, Vězeňská služba ČR, IKSP, soudy a státní zastupitelství. I přesto, že jsem si tohoto vědoma, vymezím je zde jako samostatně stojící aktéry, i vzhledem k tomu, že zastávají různé pozice z hlediska implementačních fází, což považuji za významné pro předkládanou práci.

Probační a mediační služba ČR je vymezena zákonem č. 257/2000 Sb., o probační a mediační službě, ve znění pozdějších předpisů. Její činnost je vymezena zmiňovaným zákonem následovně: „vytváří předpoklady k tomu, aby věc mohla být ve vhodných případech projednána v některém ze zvláštních druhů trestního řízení, nebo mohl být uložen a vykonán trest nespokojený s odnětím svobody, anebo vazba byla nahrazena jiným opatřením“. [§ 4 odst. 1 z. č. 257/2000 Sb.] PMS ČR zastupuje významnou úlohu při realizaci alternativních trestů. Její činnost je velice úzce vázána na další aktéry, zejména pak na soudy a samotné příjemce trestu – odsouzené. Pokud se zaměříme přímo na TDV, role PMS je zde nezastupitelná, jelikož právě prostřednictvím probačních pracovníků je zajišťována agendy TDV včetně realizace fyzických kontrol dodržování podmínek výkonu trestu.

Dohled nad Probační a mediační službou vykonává Ministerstvo spravedlnosti ČR. Organizační strukturu PMS uvádím v příloze.

PMS ČR byla zadavatelem studie proveditelnosti zavedení elektronického monitorovacího systému pro trestní justici, které zpracovávala firma KPMG. PMS byla také Ministerstvem spravedlnosti pověřena jako veřejný zadavatel při realizaci výběrového řízení na dodavatele elektronického monitoringu. Na vypsaný tendr mohli reagovat zájemci do 23. 12. 2015, o vypsanou nabídku se však nikdo neucházel.

Jak je patrné, PMS je aktivní nejen ve výkonu TDV, ale i v přípravné fázi směřující k zavedení elektronického monitoringu.

Soudy představují klíčového aktéra v oblasti trestní politiky. Je zcela na jejich uvážení rozhodnout o podobě ukládaného trestu. To je také patrné v samotném TDV, který je soudy ukládán v nízkém počtu, přičemž, jako odůvodnění, je mezi soudci i samotnou odbornou veřejností vyslovovaná nedůvěra v tento trest vzhledem

k chybějící prvku kontroly – elektronickému monitoringu. Velice úzká spolupráce zde probíhá mezi soudy a probačními pracovníky, kteří mohou být soudy pověřeni při předjednání tohoto trestu.

Státní zastupitelství je vymezeno zákonem č. 283/1993 Sb., o státní zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů, které je zákonem vymezeno jako: „soustava úřadů státu, určených k zastupování státu při ochraně veřejného zájmu ve věcech svěřených zákonem do působnosti státního zastupitelství“. [§ 1 odst. 1 z. č. 283/1993 Sb.] Trestní řízení je těžištěm působnosti státního zastupitelství a k jeho výkonu je přímo zavazováno Ústavou ČR. V trestním řízení státní zastupitelství představuje orgán veřejné žaloby. Státní zástupce je oprávněn navrhnout TDV, přeměnu TOS v TDV [§ 333b z. č. 141/1961 Sb.] a změnu podmínek vykonávaného TDV [dle § 334e z. č. 141/1961 Sb.]. Jedná se o významného aktéra, který velice úzce spolupracuje se soudy, Policií ČR, obžalovanými a oběťmi, a který má velké pravomoci v přípravných fázích trestného řízení i poté.

Vězeňská služba ČR se dlouhodobě potýká s problematikou personálního podhodnocení a nedostatečností vězeňských kapacit a v tom důsledku i s dodržováním evropských vězeňských standardů. Podmínky pro výkon TOS se často liší od zásad, ke kterým se Česká republika veřejně hlásí. [Koncepce rozvoje českého vězeňství do roku 2015, 2005] TDV byl zaváděn s cílem ulevit přeplněným věznicím⁹ a snížit tak počet odsouzených. To se prozatím nepodařilo, jak je patrné i z nárůstu počtu osob ve věznicích (viz graf č. 1, s. 18). Amnestie zajistila přechodné uvolnění míst ve věznicích, nicméně nevyřešila problém, který existuje a počet odsouzených se tak již dnes přibližuje k hranici, které bylo dosaženo krátce před amnestií (viz graf č. 1)

Policie ČR je podřízena Ministerstvu vnitra ČR. Při realizaci TDV zastupuje spíše vedlejší roli. Ačkoli původním záměrem mělo být, že by právě policie zajišťovala kontrolu odsouzených k TDV, později bylo od tohoto záměru upuštěno. V současné době spolupracuje s jednotlivými středisky PMS ČR, které mají možnost požádat o policejní doprovod při vykonávání kontroly, pokud si nejsou jisti svoji bezpečností. To je zajišťováno na základě dohody mezi ředitelstvím PMS ČR a generálním ředitelstvím Policie ČR.

---

⁹ V roce 2009 dosahovala naplněnost některých věznic až 130%. [Sněmovna – domácí vězení bude zavedeno...]

Dodavatel elektronického monitorovacího systému v současnosti není vybrán. O vypsaný tendr, který byl ukončen ke dni 23. 12. 2015, se neucházela žádná firma. [Otevírání obálek k náramkům, 2015]

První tendr na elektronický monitoring vypsaný v roce 2010 ukázal, že ačkoli si zadávací dokumentaci vyzvedlo přes 50 firem, reálně se o možnost dodávat elektronický systém ucházelo pouhých pět firem (O2, Fenix international, Siemens IT System, Česká pošta a Aseco). [Koukal, 2010]

Pachatelé odsouzení k TDV musí podepsat písemný slib a souhlasit tak s uložením TDV. Tím se zároveň zavazují k plné součinnosti při výkonu TDV a s tím spojených namátkových kontrol, tj. ke spolupráci s PMS při realizaci kontrol. Současnou podobou kontrol jsou odsouzení často poznamenáni, protože k nim dochází z větší části ve večerních a nočních hodinách. Se zavedením EMS by zcela nevymizela občasná přítomnost probačního pracovníka v místě bydliště odsouzeného, jelikož se předpokládá, že by právě on zajišťoval instalaci a deinstalaci zařízení, nicméně odsouzený by se již vyhnul častým nočním kontrolám a z toho vyplývajícího nekomfortu. Na druhou stranu na to lze nahlížet i pohledem zpřísnění a zvýšení efektivity tohoto trestu, tj. že pachatel již nebude mít možnost beztrestně odejít z domova, aniž by to nebylo monitorováno a nebylo tak zjištěno a prokázáno porušení podmínek TDV. Zde záleží na konkrétní osobnosti pachatele, jak přistupuje k TDV a zda to bere jako poslední možnost před výkonem nepodmíněného TOS a má zájem na dodržení podmínek.

Rodiny odsouzených k TDV představují aktéry, kterých se odsouzení jejich blízké osoby bezprostředně dotkne, zvláště pak pokud spolu žijí v jedné domácnosti. Velice často jsou opomíjeni a zastávají spíše pasivní roli, nicméně výkon TDV představuje velký zásah do jejich soukromí a do běžného způsobu života a chodu domácnosti. Namátkové kontroly mohou být, a také často jsou, realizovány právě v nočních hodinách, kdy se má odsouzený nacházet doma. Se zavedeným elektronickým monitoringem by se snížila míra intenzity zásahu do jejich soukromí a běžného chodu rodiny.

Oběti jsou velice heterogenní skupinou. Vzhledem k tomu, že TDV může být uložen za všechny přečiny do horní hranice 5 let, obětí může být okradený, napadený nebo matka, které otec dítěte nezaplatil výživné. Jejich pozice nebyla dlouho reflektována a byla upozaděna. V posledních letech můžeme pozorovat nárůst zájmu

o tuto skupinu osob, což dokládá i přijatý zákon na ochranu obětí č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů, ve znění pozdějších předpisů.

Veřejnost představuje významného aktéra, nicméně zastává spíše pasivní roli. Obecně lze říci, že česká veřejnost je hodně represivně orientovaná, což také dokazují výzkumy veřejného mínění. Z těch například vyplývá jen omezená znalost alternativních trestů [Scheinost et al., 2013] a stále velké procento lidí (60%) přiklánějící se k ukládání trestních sankcí v podobě nepodmíněného TOS. [Zeman et al., 2011] Obecně ve společnosti panuje představa zmírňování trestních sankcí, ačkoli dle nového TZ došlo naopak k jejich zpřísnění. [Scheinost et al., 2013] Postoj, který zaujímá veřejnost vůči trestní politice a kriminalitě, je zcela jistě ovlivněna informovaností, která je relativně nízká. [Zeman et al., 2011] To je dozajista ovlivněno působením médií, jako dalšího významného aktéra, mající významný vliv na veřejnost. Jako problematiku vidím veřejností nepropojenou trestní politiku s dalšími oblastmi jejího vlivu. Je také obecně známé, že určité skupiny osob ve společnosti jsou pro veřejnost více „přitažlivé“ nežli jiné. To je patrné na případech odsouzených osob, resp. vězňů oproti jiným skupinám ve společnosti. Reflexe přeplněných věznic a z toho plynoucích celospolečenských dopadů je tak odsouvána na pomyslném žebříčku společenské atraktivity problému na nižší pozice.

Média představují aktéra s velkou mocí ovlivňovat názory a postoje veřejnosti. „Většina znalostí a informací o veřejných věcech, kterými disponujeme, pochází z masmédií, neboť tyto jevy nejsou přístupné skrze přímou osobní zkušenost.“ [McCombs, 2009 in Zeman et al., 2011, s. 43] Prostřednictvím médií tak dle McCombse dochází k nastolování veřejné agendy, jelikož média publikují jen některé zprávy a tím mohou působit na veřejnost a zobrazovat daný problém jako nejpálčivější¹⁰. [McCombs in Zeman et al., 2011] Je tedy nezpochybnitelné, že média disponují velkou mocí, prostřednictvím které mohou ovládat názory a postoje veřejnosti.

---

¹⁰ Příkladem mohou být výzkumy realizované v USA, ze kterých vyplývaly obavy občanů z kriminality, i když reálně docházelo v daném státě ke snižování počtu trestné činnosti. Provedená obsahová analýza tisku tak potvrdila vliv médií, které uveřejňovaly vyšší počet zpráv o zločinech. [McCombs, 2009 in Zeman et al., 2011]

4 Teoretická východiska

Vzhledem k významné provázanosti veřejné a trestní politiky jsem zvolila jako výchozí dvě teorie – kriminologickou teorii trestání a teorii implementace politik. Věřím, že vzájemnou kombinací těchto dvou teorií efektivně pokryji teoretický koncept, který mi poskytne základy pro analytickou část práce.

4.1 Teorie trestání

První teoretický koncept, který považuji za stěžejní pro ukotvení práce, představuje kriminologická¹¹ teorie trestání.

Pro fungování každé společnosti je nutné nastavení základních pravidel a norem¹², které jsou v dané společnosti všeobecně uznávány. Tyto normy a pravidla jsou individuální pro každé společenství. To, co může být v jednom seskupení považováno za konformní, resp. požadované a očekávané, může v jiné balancovat na hranici normality či být za její hranicí. Každá společnost si tak vytváří svůj vlastní normativní řád, který je tvořen souborem pravidel chování, jehož plnění je nutné pro samotnou existenci společnosti. [Večeřa, Urbanová, 2011]

Základem teoretického konceptu je samotný pojem „trest“. Sotolář definuje trest jako: „specifické zákonem stanovené a státem vynutitelné následky spáchaného trestného činu, které ukládají soudy v trestním řízení a které na rozdíl od ochranných opatření obsahují negativní hodnocení trestného činu a jeho pachatele a působí mu určitou újmu, jejímž prostřednictvím se sleduje splnění účelu trestu a trestního zákona“. [Sotolář, Púry, Šámal, 2000, s. 273]

S další možnou definicí přichází Novotný: „v trestněprávním vymezení představuje jeden z prostředků státního donucení, jichž používá stát při plnění svých funkcí vedle prostředků ekonomických, kulturních, výchovných, politických aj.“. [Novotný in Kuchta, Válková, 2005, s. 185]

---

¹¹ Kriminologii definujeme jako: „vědu o kriminalitě (zločinnosti), o jejích pachatelích a obětech a o její kontrole“. [Novotný, Zapletal, 2001, s. 11]

¹² Dle Kolba je sociální norma: „standard sdílený členy sociální skupiny, vůči němuž je očekáváno, že budou konformní, a konformita ke standardu je vynucována pozitivními i negativními sankcemi“. [Kolb in Večeřa, s. 11]

Obecně může shrnout základní rysy trestu následovně (dle Walkera):

1. „*trest zahrnuje způsobení újmy, tj. něčeho, co je obecně pokládáno za nepříjemné;*
2. *tato újma je způsobena úmyslně a cíleně;*
3. *trest je ukládán osobou, která má k tomu autoritu;*
4. *trest je ukládán za konání či opominutí, jež porušuje právo, pravidlo nebo zvyklosti;*
5. *toto porušení musí být zaviněné, tj. trestané osobě musí být vytknutelné;*
6. *trest je ukládán z ospravedlnitelného důvodu, nikoliv svévolně“.* [Walker in Lata, 2007]

Způsob, jakým přistupuje společnost k účelu a smyslu trestu, resp. k samotnému trestání pachatele, odráží do značné míry její vyspělost. Jak uvádí Kuchta a Válková: „*názory na tresty a způsoby trestání, postoj k pachatelům trestné činnosti, způsoby zacházení s nimi vždy odráží kulturní, ekonomickou úroveň společnosti, včetně vztahu společnosti (určitého státu) k jedinci a postoj k občanským právům a svobodám a jsou obsahem konceptu sociální kontroly kriminality“.* [Kuchta, Válková, 2005, s. 184] Česká společnost byla dlouhou dobu ovlivněna komunistickou ideologií. Ta využívala trest jako nástroj k zastrahování společnosti, často bylo využíváno exemplárních trestů, které měly posilovat pocit poslušnosti ve společnosti a působit preventivně proti potenciálním pachatelům. Ačkoli oficiálně byl propagován trest jako nástroj ochrany společnosti, byl využíván především k mocenským zájmům. [Karabec, 2010]

Demokratické společnosti při řešení trestních věcí kladou za cíl naplnění dvou základních hledisek. První hledisko zohledňuje potřebu chránit společnost prostřednictvím zadržení pachatele trestného činu a jeho spravedlivého potrestání, resp. zabránění mu pokračovat v trestné činnosti. Druhé hledisko bere v úvahu i samotnou osobu pachatele a nezbytnou ochranu jeho práv, stejně tak jako práva na spravedlivý proces a naplnění samotné zásady pomocné úlohy trestní represe. [Sotolář, Púry, Šámal, 2000] Důležitá je zde i role samotné oběti, která byla často přehlížena a nebyla jí věnována dostatečná pozornost a pomoc¹³.

Na spáchaný trestný čin přichází přiměřená reakce v podobě trestu, ochranného opatření či povinnosti náhrady škody. Trestní represe by měla vždy představovat úměrnou reakci ke spáchanému trestnému činu a sloužit k zamezení páchaní další

---

¹³ Reakce na tento stav přišla v podobě zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů.

trestné činnosti. Měla by být užita v přiměřené míře s ohledem na společenskou nebezpečnost. Stát zde představuje univerzální moc, která má právo pachateli trestného činu způsobit přiměřenou újmu. Je vždy důležité, aby uložený trest představoval spravedlivý trest, který tak přijme jak společnost, oběť, tak i samotný pachatel. Avšak jako problematické se zde jeví samotné vymezení pojmu *spravedlivý*, který je chápán velice subjektivně. [Sotolář, Púry, Šámal, 2001]

Se spravedlivostí ukládaného trestního opatření velice úzce souvisí i časová neodkladnost jejich ukládání. Při spravedlivém a včasně uloženém trestu je vliv výchovného působení na pachatele vyšší. Při ukládání trestu je také důležité přihlížet k individualitě pachatele a dle toho ukládat nejefektivněji se jevící trest. Jak dále uvádí Kuchta a Válková: „výběr trestu, jenž zabezpečí splnění účelu, jímž je v konečném důsledku ochrana společnosti, vyžaduje důsledné poznání všech skutečností, které předcházely spáchání trestného činu, poznání podmínek a příčin jeho spáchání, morální, psychické a sociální charakteristiky pachatele, jakož i určení potenciálního vlivu na jeho další morální vývoj vyplývající z působení trestní sankce“. [Kuchta, Válková, 2005, s. 187]

Účel trestu tedy nelze chápat jako pouhou odplatu či dokonce mstu pachateli, ale jako prostředek k dosažení ochrany společnosti, určité kontrole nad páchanou kriminalitou a v neposlední řadě jako prostředek působící preventivně, a to nikoli jen na pachatele, ale v širším hledisku i na celou společnost. Tím jsou naplňovány zásady individuální i generální prevence. [Kuchta, Válková, 2005]

Na účel trestu můžeme nahlížet také prostřednictvím právních teorií, které rozlišujeme na teorii absolutní, relativní a smíšenou. První teorie, teorie absolutní, je spojena se jménem Kanta a Hegela. Dle této teorie je jediným účelem trestu právě trest samotný neboli odplata pachateli, která má být rovna spáchanému prohřešku. Druhou teorií je relativní teorie. Ta vidí v trestu především možnost dosažení společenských cílů. Primárně klade do popředí ochranu společnosti. Poslední teorií je smíšená teorie, která, jak již ze samotného názvu vyplývá, kombinuje prvky obou předchozích teorií¹⁴. [Kuchta, Válková, 2005]

Klasické pojetí funkce trestu rozlišuje 5 základních teorií funkce trestu: odplatná funkce, odstrašující, rehabilitační, eliminační a restituční. [Kuchta, Válková, 2005]

---

¹⁴ Jak můžeme vidět, nová úprava trestního zákoníku z roku 2010 vychází právě ze smíšené teorie, kdy dochází ke vzájemné kombinaci ochrany společnosti a zároveň do určité míry odplaty pro pachatele trestné činnosti. [Kuchta, Válková, 2005]

Odplatná neboli **retributivní** funkce trestu zastává myšlenku, že společnost, která byla poškozena spáchaným trestným činem, má morální povinnost potrestat pachatele. Jedině tak může znovunabýt ztracené rovnováhy. [Kuchta, Válková, 2005] „*Odplata představuje sociální mstu. Pachatelům se ovšem nesmějí mstít oběti zločinu. Nástrojem kolektivní msty společnosti by měl být stát.*“ [Kuchta, Válková, 2005, s. 188] Je zřejmé, že tato funkce trestu patří patrně mezi nejstarší funkce, přičemž je zde uplatňováno rčení „oko za oko, zub za zub“. Trestný čin a trest jsou zde vykreslovány jako vzájemně propojené jevy. V okamžiku, kdy se pachatel rozhodne porušit pravidla společnosti, bere na vědomí fakt, že následně bude potrestán. Trest je zde pojímán čistě jako odplata pachateli, sociální msta, která je vykonána prostřednictvím státních nástrojů. Ačkoli patří tato teorie mezi nejstarší, dnes můžeme pozorovat částečně znovuoživení, a to především v důsledku nárůstu páchané kriminality. [Kuchta, Válková, 2005]

Teorie **odstrašení** pracuje zejména s preventivními opatřeními, která odrazují potenciální pachatele. Uvažujeme zde jak prevenci individuální, tak i prevenci generální. Jako problematické se zde jeví fakt, že trest je vnímán značně individuálně. Jako příklad lze uvést srovnání prvopachatele a recidivisty. Riziko nepodmíněného trestu odnětí svobody může být pro prvopachatele dostatečně odstrašující a motivující k řádnému životu, naopak pro recidivistu to může být jen návrat do známého prostředí. [Grivna, Scheinost, Zoubková, 2014] Důležitý je zde i prvek neodkladnost potrestání, který by měl následovat v co nejkratší době po spáchaném trestném činu. Tato teorie poukazuje na fakt, že: „*při ukládání trestů, chceme-li docílit jejich větší účinnosti, je třeba přihlížet více k pachateli než ke škodlivosti spáchaného činu.*“ [Kuchta, Válková, 2005, s. 190] Tento fakt dokládá i Sotolář: „*Výchovný účinek trestu není přímo úměrný intenzitě represe, ovšem ani opačně, trest není tím výchovnější, čím je mírnější. Optimální míra represe a výchovného působení závisí na konkrétních okolnostech daného případu a na konkrétních poměrech a vlastnostech pachatele.*“ [Sotolář, 2000, s. 274]

Rehabilitační teorie (neboli nápravná či resocializační teorie) pojímá trest jako prostor pro nápravu pachatele. Tomu je také věnována značná pozornost v rámci této teorie. Předpokládá se poskytnutí takové odborné péče, která umožní pochopení: „*keré osobnostní vlastnosti i vlastnosti chování v interakci se sociálním prostředím participovaly na trestné činnosti.*“ [Kuchta, Válková, 2005, s. 190] Na základě tohoto zjištění je poté možné pachatele motivovat a dovést k resocializaci. „*Rehabilitační*

teorie usiluje o opětovné zařazení pachatele do společnosti na základě dosažené změny v chování, vyplývající z porozumění jeho problémovosti v sociálním kontextu.“ [Kuchta, Válková, 2005, s. 191] „*Tato teorie vychází z názorů o determinizmu (omezení) svobody vůle každého jednotlivce. Kriminální chování konkrétního pachatele je důsledkem určitých poznatelných vlivů, např. nedostatků ve výchově, rodinného prostředí, existenční nouze, biologických a psychologických předpokladů aj.*“ [tamtéž]

Eliminační teorie vidí podstatu trestu v dočasné nebo trvalé izolaci pachatele. Izolace pachatele tak kloubí dva významné faktory: jednak představuje újmu pro pachatele a zároveň poskytuje ochranu společnosti před nebezpečným jednáním. [Kuchta, Válková, 2005]

Restituční či restorativní teorie zaměřuje svoji pozornost zejména na oběť, která byla trestným činem postižena. Účelem trestu je obnovení narušené rovnováhy v sociálních vztazích. [Kuchta, Válková, 2005]

4.2 Koncept restorativní justice

Restorativní justice¹⁵ zažívá v posledních desetiletích značného vzestupu. Ačkoli se hovoří o novém přístupu k řešení trestných věcí, setkáváme se s touto podobou reakce na řešení konfliktních situací již ve starověku. Každopádně podoba restorativní justice, tak jak ji známe dnes, se poprvé objevila před 30 lety. [Richards, 2009]

Z hlediska historického vývoje se s prvotními znaky tohoto přístupu setkáváme v USA a ve Velké Británii v 70. letech. Pozornost se v té době zaměřila na osobu oběti trestné činnosti a odhalila silné zaměření soudů na pachatele a jeho potrestání, aniž by byla reflektována oběť a její práva. [Strang in Van Ness, 2005] Postupně se tento přístup rozšiřoval i do dalších zemí a od 90. let se s tímto přístupem setkáváme i u nás. [Kuchta, Válková, 2005]

---

¹⁵ Termín „restorativní justice“ použil jako první Albert Eglash. Ten také rozlišoval tři modely využívané v trestním soudnictví. První model, retributivní justice, byl zaměřen na trest. Druhý model, „distributive justice“, byl založen na terapeutické léčbě. A konečně třetí model, restorativní justice, byl orientován na odškodnění (restituci). První dva modely popíraly účast oběti v procesu a jejich pozornost byla věnována pachateli, který byl však pouhým pasivním aktérem v daném procesu. Naopak restorativní justice orientuje svůj zájem na škodlivé účinky pachatelovo jednání a aktivní participaci oběti i pachatele obnovujícím procesu. [Van Ness, 2015]

Vývojem restorativní justice se začal formulovat protipól retributivnímu přístupu, který byl zaměřen na represii pachatele. Každý z obou přístupů orientuje svoji pozornost jinak. Jak uvádí Ščerba [2011]: „*retributivní systém trestní justice je zaměřen na nalezení adekvátní formy postihu pachatele a dosažení spravedlnosti spojuje právě s tím, aby pachatelé byli po zásluze potrestáni, restorativní justice se zajímá v první řadě o to, jak a komu byla trestným činem způsobena újma a jak tuto újmu napravit*“. [Ščerba, 2011, s. 24]

Z hlediska definování restorativní justice se setkáváme v odborné literatuře s velkým množstvím různě zaměřených pohledů na možné definování. Jediná definice tak neexistuje, nicméně restorativní justice je obecně pojímána jako poměrně široký přístup, orientovaný na narovnání škody způsobené trestným činem. Klíčovým prvkem je aktivní účast oběti, pachatele a případně i další strany¹⁶.

Dle autorů Johnstone a Van Ness [2005] lze rozdělit definování restorativní justice do dvou kategorií. První kategorie omezuje definici restorativní justice pouze na procesy vzájemného setkání přímých zúčastněných trestné činnosti. [Johnstone, Van Ness, 2005 in Van Ness, 2005] Příkladem zde může být definice dle Marshalla, kdy se jedná o: „*proces, kdy se všechny strany, jichž se týká nějaký konkrétní trestný čin, společně snaží vyřešit otázku, jak se vypořádat s nepříznivými následky trestného činu a jeho dopadem na budoucnost*“. [Marshall, 1996 cit. dle Morris, 2001, s. 5]

John Braithwaite přichází s definicí restorativní justice jako: „*proces, v rámci kterého se všechny zúčastněné strany sejdou a mají příležitost diskutovat o tom, jaký vliv na ně měl trestný čin a rozhodnout se, co je třeba udělat, aby se napravily škody*“. Jak dále uvádí, restorativní justice je o myšlence, že zločin zraňuje, proto by spravedlnost měla léčit. Z toho plyne důležitost spolupráce mezi pachatelem a obětí, která je pro další proces stěžejní. [Braithwaite in Holden, Shuler, 2013]

Druhá kategorie uvažuje možnou definici restorativní justice z širšího hlediska a zdůrazňuje především výstupy restorativní justice a její hodnoty. Příkladem může být definice od Bazemore a Walgrave [1999]: „*restorativní justice je každá akce, která se orientuje především na výkon spravedlnosti náhradou škody způsobené trestným činem*“. [Bazemore, Walgrave, 1999 in Van Ness, 2005, s. 4]

Koncept restorativní justice nabízí jiný způsob pohledu na trestnou činnost a reakci na něj. Ve srovnání s klasickým retributivním přístupem, uplatňuje restorativní

---

¹⁶ V České republice zajišťuje urovnání vztahů mezi obětí a pachatelem Probační a mediační služba ČR, která je ustanovena zákonem č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě.

justice mnohem širší důraz na vzájemnou spolupráci zúčastněných osob a jejich okolí, přičemž narovnání vztahů není jen v zájmu zúčastněných osob, ale v širším hledisku i v zájmu celé společnosti. [Sotolář, Púry, Šámal, 2000] Výchozí je zde předpoklad že: „*trestný čin je zpravidla sociální konflikt mezi dvěma, popř. i více jednotlivci či stranami, a proto jej lze účinně řešit pouze za podmínky aktivní participace všech dotčených, tj. oběti, pachatele a příslušného sociálního společenství*“. [Sotolář, Púry, Šámal, 2000, s. 11]

S komplexní definicí přichází Zehr [2002], který popisuje tento koncept jako: „*proces, jenž v maximální možné míře zapojuje všechny, kterých se daná trestná činnost dotkla. Restorativní justice usiluje o maximální možnou míru uzdravení a obnovu trestným činem narušených vztahů a za tímto účelem účastníkům umožňuje společně identifikovat způsobené újmy a vzniklé potřeby a od nich se odvíjející povinnosti a závazky*.“ [Zehr, 2002, s. 26]

Jak již vyplývá z definic, smyslem restorativní justice je vést pachatele k opravdovému projevu lítosti nad spáchaným trestným činem a k narovnání škod, které způsobil. Zároveň zohledňuje potřeby i druhého zúčastněného – oběti. [Sotolář, Púry, Šámal, 2000] Jak poukazuje Zehr, poškozené osoby jsou v tradičním přístup opomíjeny, což částečně pramení z obecného pojmání trestného činu jako útoku na stát, který se tím staví na pozici poškozeného. [Zehr, 2002] Vynesený rozsudek nad pachatelem pak přináší jen částečně odčinění osobě, která byla činem poznamenána. „*Viktimologické výzkumy a jejich výsledky odhalily nepravdivost mýtů o údajné potřebě obětí zločinu pomstít se pachateli za utrpěné příkoří. Naopak ukázaly, že naprosté většině obětí jde spíše o to, aby se jim dostalo co nejdříve, nejlépe neformální cestou, morálního i materiálního zadostiučinění*.“ [Kuchta, Válková, 2005, s. 179]

Restorativní justice orientuje svoji pozornost jak na oběť, tak i na pachatele a uvědomění si jeho odpovědnosti za spáchaný čin.

Smyslem klasického přístupu trestní justice je potrestání pachatele. „*Systém trestní justice má zájem na tom, aby byl pachatel učiněn zodpovědným, ale jedná se o zajištění, aby pachatel dostal trest, který si zaslouží. Tento proces pachatele vede jen sporadicky k pochopení následků svého jednání nebo soucitu s obětí. Naopak tento styl „nepřátelského utkání“ vede pachatele k tomu, aby si především všimli sami sebe a svých zájmů*.“ [Zehr, 2002, s. 12] Jinými slovy v klasickém přístupu trestající justice je primárním cílem uložení přiměřeného trestu pachatele, přičemž není pohlíženo na skutečnost, zda pachatel přijal zodpovědnost za spáchaný trestný čin. Ve svém

důsledku to může vést jen k prohloubení pachatelova odmítavého postoje vůči normám a hodnotám společnosti a jeho utvrzení v páchání další trestné činnosti. Již z popisu vyplývá, že se jedná o neefektivní jednání, které představuje jen dočasnou ochranu společnosti, zajištěnou pobytem pachatele ve vězení. Po jeho propuštění je tedy pravděpodobné, že bude i nadále pokračovat ve „starých kolejích“. Nelze tvrdit, že restorativní justice je samospásná a jejím prostřednictvím zamezíme recidivě¹⁷. Nicméně dá se předpokládat, že práci s pachatelem můžeme dosáhnout jeho uvědomění si viny, přijetí zodpovědnosti za spáchaný čin a z toho plynoucí povinnosti.

John Braithwaite ve své knize *Crime, Shame and Reintegration* uvádí, že: „hanba stigmatizuje a pohání k páchání trestné činnosti. Hanba však může mít také „znovuobnovující“ charakter, a to tehdy, dojde-li k veřejnému odsouzení spáchaného trestného činu, a ne pachatele, a dostane-li pachatel příležitost se hanby zbavit nebo ji transformovat.“ [Braithwaite, 1989 in Zehr, 2002, s. 12]

Závěrem zde uvádím tabulku se základním srovnáním, jak přistupuje k řešení trestních věcí trestající a restorativní justice.

Tab. č. 6: Srovnání přístupu trestající (retributivní) justice a restorativní justice

Dva odlišné pohledy	
Trestající justice	Restorativní justice
Trestný čin je primárně porušením práva a prohřeškem proti státu.	Trestný čin je prohřeškem proti osobě a narušením vzájemných osobních vztahů
Porušením zákona vzniká vina.	Porušení normy vytváří závazky a povinnosti.
Spravedlnost je naplněna prostřednictvím uznání viny pachatele a jemu uložené újmy (uloženého trestu).	K naplnění spravedlnosti dochází za účasti poškozeného, pachatele a členů komunity, kteří usilují o obnovu narušeného stavu a vztahů.
Hlavní zřetel je kladen na to, aby pachatelé byli podle zásluhy potrestáni.	Hlavní zřetel je kladen na potřeby poškozeného a odpovědnost pachatele v procesu nápravy.

Zdroj: Zehr, 2002, s. 15

¹⁷ Snížení recidivy nepředstavuje primární cíl restorativní justice, i když je samozřejmě žádoucí a velice často je vedlejším prvkem. [Zehr, 2002]

Je důležité přijmout restorativní justici jako nový, doplňující přístup k retributivnímu přístupu, nikoli jej uvažovat jako vzájemně se vylučující přístupy. Vždy je nutné zvážit možnosti vzhledem k individuální situaci a na základě toho rozhodnout o vhodném přístupu, či o jejich kombinaci. Je samozřejmě mystifikací očekávat, že tento koncept lze aplikovat na všechny případy. Jak uvádí Karabec: „*přílišné uvolnění nebo upuštění od klasických zásad trestní politiky a justice by přineslo velké nebezpečí pro společnost. Nenastala tedy doba pro úplné opuštění zásad tradičního trestního procesu, po kterém volají někteří zastánci restorativní justice.*“ [Karabec, 2003, s. 8] Cílem je nalezení přirozené rovnováhy mezi těmito koncepty využívanými v trestní politice a nastolit fungující systém, kde budou uplatňována řešení vyhovující všem zúčastněným, tzv. strategie win-win. [Sotolář, Púry, Šámal, 2000]

4.3 Teorie implementace politik

Než přistoupím k samotné implementaci politik, považuji za důležité zde uvést stručný nástin k teorii politického cyklu, jehož je implementační fáze součástí.

Politický proces můžeme charakterizovat jako vícestupňový model, kdy dochází k jeho vývoji přes sled několika fází. V první polovině 20. století Lasswell jako první rozložil politický cyklus na několik úrovní. Lasswellův model politického cyklu zahrnoval celkem sedm úrovní. Jeho koncept významně ovlivnil další vývoj politických věd a to i přes to, že jeho koncepce obsahovala jisté nepřesnosti vyplývající z určité omezenosti Lasswellovy definice. Lasswell se zde omezil pouze na politické procesy, které byly formulovány vládou, nebyly zde brány v úvahu další externí vlivy. Nicméně i přes tyto nepřesnosti se tento model stal úspěšným základním rámcem pro politická studia a výchozím bodem mnoha dalších politických myšlenek. Později z Lasswellova modelu vychází i G. Brewer, který vytvořil politický proces tvořen šesti úrovněmi. Brewerovo model fungoval jako uzavřený cyklus s přesně definovaným začátkem a koncem, což je však v praxi nereálné. [Fischer, Miller, Sidney, 2007]

Můžeme se setkat s rozlišením politického cyklu na různý počet stádií. Nejvíce propracovaný model pravděpodobně představuje Dror, který rozdělil politický cyklus na 17 fází. Tento model můžeme označit jako nejideálnější model. V praxi se však setkáváme se splýváním jednotlivých fází politického cyklu. [Potůček, 2005]

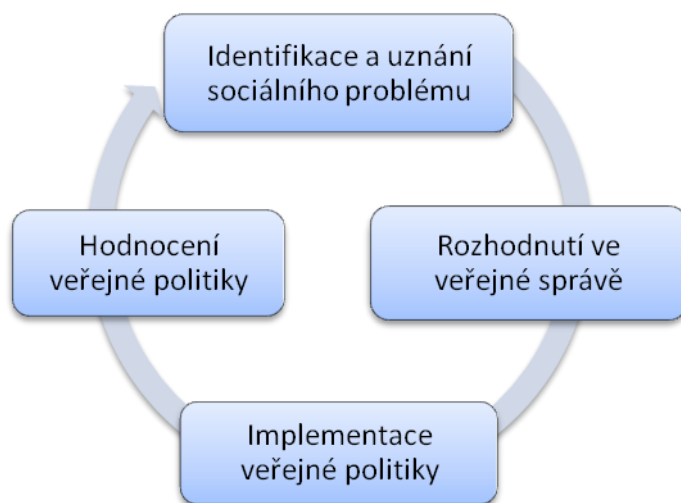
S jiným modelem politického cyklu přicházejí Howlett a Ramesh, kteří dělí cyklus do pěti fází: nastolení agendy, formulace politiky, rozhodnutí ve veřejné politice, implementace veřejné politiky a evaluace politiky. [Kay, 2006]

Naznačené modely politického cyklu je nutné vnímat jako obecný nástroj pro nastínění průběhu procesu tvorby politik. Tyto modely nereflektují fakt, že mnohdy jsou jednotlivé fáze přeskočeny či nejsme schopni rozeznat jejich přesný začátek a konec. Představují tak ideální model, který se v praxi často odlišuje. [Kay, 2006]

„Idea rozdělování tvorby politických programů velmi zveličuje racionální podstatu politického procesu a dává falešný obraz o tom, že tento proces začíná ustavením politické agendy a končí implementací a evaluací.“ [Parsons in Winkler, 2002, s. 16]

Pro naši potřebu budeme vycházet ze čtyřsložkového modelu veřejněpolitického cyklu, který se skládá z identifikace a uznání sociálního problému, rozhodnutí ve veřejné politice, implementace veřejné politiky a hodnocení veřejné politiky. [Potůček, 2005, s. 37]

Schéma. č. 1: Čtyřsložkový model veřejněpolitického cyklu

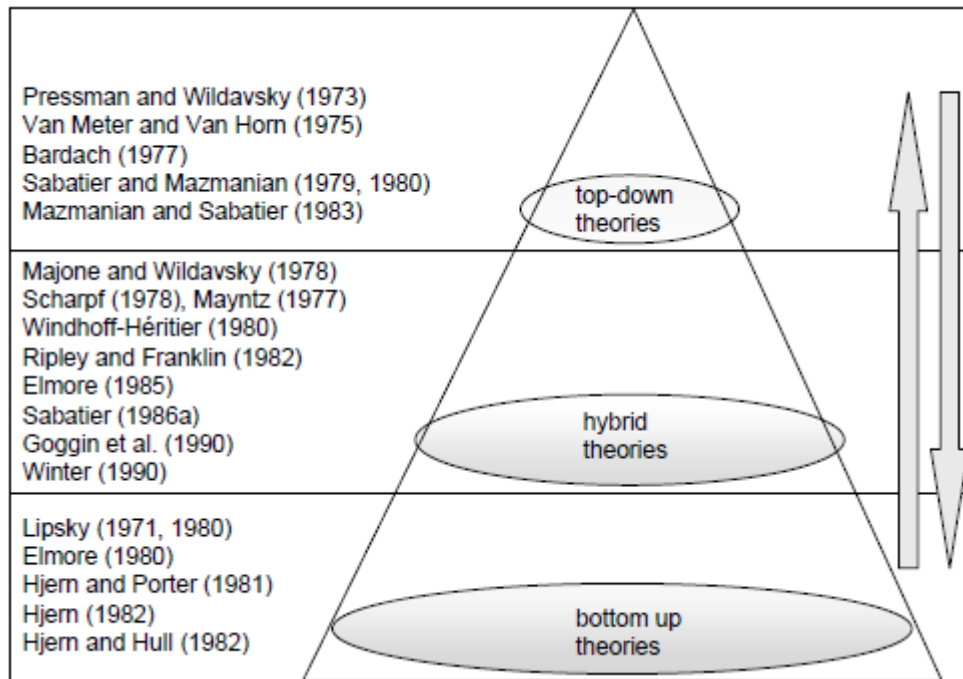
Zdroj: Potůček, 2005

Problematicke implementace nebyla věnována detailnější pozornost až do druhé poloviny 20. století. Předpokládalo se, že přijetím politiky je fáze ukončena. [Howlett, Ramesh, 2005] V 60. letech minulého století se však začaly objevovat pochybnosti o úspěšnost realizovaných veřejných programů a pozornost se začala obracet tímto

směrem. V 70. letech byla realizována řada implementačních studií¹⁸, které poukázaly na selhávání implementačních fází. [Pülzl, Treib, 2007] Zlom nastal s publikací *Implementace* od autorů Pressman a Wildavsky¹⁹, která poukázala na význam zabývání se touto fází politického cyklu. [Howlett, Ramesh, 1995]

K popisu vývoje implementačních studií přistupuje Goggin a jeho kolegové (1990) s rozlišením na tři fáze. První fáze byla představována již zmiňovanými autory, kteří ve svých studiích poukázali na nedostatky a selhání, ke kterým při implementačních procesech dochází. Následovala druhá fáze, která spadala do 80. let, v rámci které byly diskutovány dva přístupy, které dnes označujeme jako top-down a bottom up. Poslední generace se snažila zkombinovat poznatky obou zmíněných přístupů do svých teoretických modelů. [Pülzl, Treib, 2007]

Obr. č. 1: Teoretické přístupy k implementačnímu procesu

Zdroj: Pülzl, Treib, 2007, s. 91

Samotné definování procesu implementace je nesnadné. Lane [1987] poukazuje na možné dvojí nahlížení na proces implementace, které je možné pojímat jako: „konečný stav a uskutečnění nějakého programu ve výstupech a výsledcích“ nebo: „proces nebo výkon politického programu“. [Lane, 1987, s. 528 in Winkler,

¹⁸ Příkladem můžem uvést Derthick (1972), Pressman a Wildavsky (1973), Bardach (1977). [Pülzl, Treib, 2007]

¹⁹ Pressman a Wildavsky publikovali studii federálních programů na vytvoření pracovních míst pro nezaměstnané v Oaklandu, která poukázala, že nejsou realizovány tak, jak tvůrci politiky zamýšleli. Následovali výzkumy v dalších zemích, které potvrdili, že nedochází k plnění zamýšlených cílů. [Howlett, Ramesh, 1995]

2002, s. 19] Osobně se přikláním spíše ke druhé variantě, která přistupuje k procesu implementace jako k probíhajícímu procesu, nikoli již ukončené fázi a jejím pouhým zhodnocením naplnění cílů.

Implementaci můžeme stručně definovat jako uskutečňování. Termín implementace zde využíváme ve smyslu uskutečňování veřejných politik. Jedná se tedy o: „*soubor procesů/postupů přicházející po fázi plánování, které jsou zaměřené na konkrétní realizace cílů veřejné politiky*“. [Knoepfel, 2007, s. 188] V našem případě se jedná o implementaci institutu trestu domácího vězení prostřednictvím přijetí nového trestního zákoníku č. 40/2009 Sb. Počátek této fáze je (teoreticky) stanoven přijetím politiky a ta tato fáze trvá, dokud je politika platná. V rámci implementace politik dochází k realizaci veřejných programů, které chápeme jako: „*cílevědomé aktivity naplánované pro řešení veřejně uznaných společenských či skupinových problémů a zájmů*“. [Winkler, 2002, s. 9] Je zde tedy patrná zásada uvědomění si veřejného problému a samotná ochota k jeho řešení.

Implementace představuje dynamický proces, v rámci kterého dochází k interakci mezi jednotlivými aktéry, které významně ovlivňují úspěšnost či neúspěšnost implementovaného programu. Implementace tedy není jen teoretický koncept, ale dynamický proces. Konflikt mezi aktéry působící uvnitř a vně politického cyklu, jejich vliv a motivy se promítají do samotné realizace politických programů, resp. jejich implementace. [Jenkins, 1978 in Winkler, 2002]

Jak již bylo zmíněno, v průběhu vývoje došlo ke vzniku teoretických přístupů k implementační fázi. Zde se budeme zabývat přístupem top-down a bottom up.

Přístup top-down (shora dolů) chápe implementaci jako: „*politiku ustanovenou z centra a prostřednictvím úředních dokumentů*“. [Nekola, Veselý, 2007. s. 314] Jak již vyplývá z této definice, klíčovou roli zde zastávají samotní tvůrci politiky. Ti jasně definují politické cíle i nástroje, které budou užity k dosažení stanovených cílů. Jak dále uvádí Birkland, pro tento přístup je typický tzv. implementační řetězec, který začíná politickým vyjádřením a samotná implementace probíhá jako řetězení jednotlivých akcí. [Birkland in dle Nekola, Veselý, 2007] Na vrcholu tohoto řetězce je implementátor, který je představován v podobě centrální instituce, pod ním jsou nižší jednotky v podobě regionální organizace a dole se nachází lokální aktéři. [Nekola, Veselý, 2007]

Slabina tohoto přístupu je viděna v nejasnosti vytyčených cílů, které jsou, jak uvádí autoři mnohdy stanovovány tzv. od stolu, bez konzultace s nižšími jednotkami.

S tím se pak pojí riziko pohledů na řešení dané věci, jeho účinnost a nedochází k předpokládanému konsenzu. [Nekola, Veselý, 2007]

Jak uvádí Winkler problém, se kterým se můžeme setkat při centrálně plánovaných cílech, je ten, že: „*lokální aktéři na operační úrovni programů často potlačují centrálně plánované cíle a prosazují své vlastní zájmy spojené s implementací*“. [Winkler in Nekola, Veselý, 2007, s. 316] Na popud toho vzniká **přístup bottom-up** (zdola nahoru), který přistupuje k implementaci opačně. Tento přístup tedy uvažuje možnost nejednoznačných cílů i rozdílných zájmů lokálních aktérů a pojímá implementaci jako proces odehrávající se v síti aktérů. I tento přístup se potýká se slabou stránkou, kterou autoři spatřují v možném přeceňování schopností pracovníků na nižších úrovních implementačního řetězce. [Nekola, Veselý, 2007]

V rámci implementace politik se můžeme také setkat s **implementačními deficity** neboli: „*rozdíly mezi původně koncipovanými cíly a účely veřejné politiky a dosaženým stavem*“. [Malý, Pavlík, 2004, s. 46] Rozkol mezi očekávanými cíly a reálně dosaženým stavem může být zapříčiněn různými faktory či jejich vzájemnou kombinací. Primárním problémem mohou být špatně stanovené cíle, dále se může jednat o jednání aktérů, kteří mohou upřednostňovat individuální zájmy nad společenskými, či se může jednat o vnější vlivy, které nejsme schopni ovlivnit. [Malý, Pavlík, 2004]

V rámci předkládané práce budeme vycházet z přístupu top-down (shora dolů), jelikož zde klíčovou roli zastávají tvůrci politiky – zákonodárci, resp. Ministerstvo spravedlnosti ČR, které prostřednictvím trestního zákoníku implementovalo do české legislativy nový alternativní trest v podobě trestu domácího vězení jako nástroje k dosažení již zmiňovaných cílů humanizace českého vězeňství, snížení počtu odsouzených k nepodmíněnému TOS, zamezení recidivujícího chování a dosažení finančních úspor.

5 Alternativní tresty

Prvky alternativního trestání se začaly objevovat po 2. světové válce, a to zejména v zemích USA a v západních zemích Evropy, které se potýkaly s problematikou rostoucí kriminality a z toho plynoucí přeplněnosti věznic. [Veteška, 2015]

Na alternativní tresty můžeme pohlížet ze širšího či užšího hlediska. Obecně je můžeme definovat jako: „*všechny tresty nespojené s bezprostředním odnětím svobody*“. [Sotolář, Púry, Šámal, 2000, s. 16] V současné době se také setkáváme s označením alternativního trestu jako trestu vykonávaného ve společnosti. [Veteška, 2015] Na alternativní tresty můžeme pohlížet jako: „*alternativy k určité trestní sankci, většinou k nepodmíněnému trestu odnětí svobody, čili tresty nespojené s trestem odnětí svobody, tedy tresty vykonávané ve společnosti*“. [Kroftová, Matoušek, 1998, s. 309]

Základní myšlenkou alternativních trestů je ponechat odsouzeného na svobodě a uložit mu taková omezení, která na něj budou působit preventivně a povedou ho k vedení řádného života, zároveň však reflektují zájmy oběti a zajišťují ochranu společnosti. Alternativní tresty jsou určeny pro pachatele méně závažných trestných činů, jejichž pobyt na svobodě neohrožuje bezpečnost společnosti. [Fryšťák, Žatecká, 2007]

Trest nepodmíněného odnětí svobody představoval po dlouhá desetiletí tzv. páteř systému trestů. [Rozum, 2005] Dá se říci, že společnost přijala TOS jako automatický trest následující při spáchání trestné činnosti, jako přirozenou reakci na protiprávní jednání. I přesto, že tento trest nepředstavuje vhodný nástroj při převýchově a resocializaci pachatele, celosvětově se potýkáme s trendem zvyšujícího se počtu lidí ve věznicích. Výsledkem toho jsou přeplněné věznice a porušování základních lidských práv v důsledku nedostačujících kapacit. [Van Zyl Smit, 2010] V posledních letech hovoříme o tzv. krizi trestu odnětí svobody, která je spojena s kritikou trestu jako takového, jeho neefektivitě vzhledem k výchovnému působení na odsouzeného a zároveň z hlediska jeho ekonomické náročnosti. [Rozum, 2005]

Z těchto problémů, se kterými se jednotlivé země potýkají, vyplývá nutnost hledání nových forem přístupů k trestání a trestních sankcí samotných. Otevírají se tak možnosti pro uplatňování alternativních trestů, které jsou vedeny principem restorativní justice.

Jak již bylo zmíněno, nový TZ nejen, že implementoval dva nové alternativní tresty, ale také upravil podmínky u již existujících trestů. TZ byl zaváděn s cílem posílit význam alternativních trestů a jejich možnosti využití.

Trestní zákoník taxativně vymezuje možné druhy uložených trestů v § 52. Nepracuje zde s pojmem alternativních trestů, nicméně chápeme je jako všechny tresty, které nejsou spojeny s pobytem ve vězení. Možné alternativní tresty jsou tedy následující:

- podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody
- podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody s dohledem
- domácí vězení,
- obecně prospěšné práce,
- propadnutí majetku,
- peněžitý trest,
- propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty,
- zákaz činnosti,
- zákaz pobytu,
- zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce
- ztrátu čestných titulů nebo vyznamenání,
- ztrátu vojenské hodnosti,
- vyhoštění [§ 52 TZ]

Jako nejpřísnější alternativní trest je uváděn právě TDV. Představuje poslední možnost pro odsouzeného před uložením nepodmíněného TOS. [Důvodová zpráva k návrhu nového trestního zákoníku, 2008]

5.1 Přínosy a rizika alternativních trestů

Ukládání alternativních sankcí je tedy vedeno ekonomickými, penitenciárními, kompenzačními a trestněpolitickými důvody. Uložený alternativní trest představuje ekonomicky méně náročnou trestní sankci oproti nepodmíněnému TOS. Ekonomické hledisko by však nikdy nemělo být stěžejní při samotném rozhodování o podobě ukládané sankce. [Gřivna, Scheinost, Zoubková, 2015]

Penitenciární hledisko zabraňuje působení negativních vlivů vězeňského prostředí na osobnost odsouzeného. [Gřivna, Scheinost, Zoubková, 2015] Hovoříme

o tzv. prizonizaci, která označuje: „*všechny negativní okolnosti, které působí na odsouzené v průběhu výkonu trestu odnětí svobody, respektive na osoby v jakémkoli ústavním pobytu*“. [Veteška, 2015, s. 38]

Kompenzační důvody jsou zaměřené na náhradu škody oběti. V rámci alternativních trestů je kladen velký důraz na narovnání poškozených vztahů a významně jsou zohledňovány potřeby oběti. [Gřivna, Scheinost, Zoubková, 2015] Kompenzací způsobené újmy máme na mysli jak materiální, tak i nemateriální. Uložený alternativní trest poskytuje prostor pro obě formy kompenzace.

Trestněpolitické důvody reflektují trend dekriminalizace a depenalizace. [Gřivna, Scheinost, Zoubková, 2015] Trend dekriminalizaci chápeme jako: „*proces změny právní úpravy v tom smyslu, že jednání, jež bylo definováno jako trestný čin, již nadále není trestné*“. [Van Zyl Smit, 2010, s. 15] Na depenalizaci můžeme nahlížet ze dvou perspektiv. První z nich představuje: „*postupný proces zmírňování trestů a liberalizace jejich výkon, nebo jako zákonem stanovená možnost upouštění u vymezených kategorií trestných činů od trestního stíhání, popř. odložení výkonu trestu a jiných opatření*“. [Rozum, 2005, s. 16] Druhou perspektivou můžeme rozumět odklon od tradičních trestněprávních institucí k jiné instituci, která je mimo kompetence orgánů činných v trestním řízení. [Rozum, 2005]

Přednosti alternativního trestání vymezuje Rozum [2005] na základě zahraničních zkušeností zejména:

- „*v uvolnění místa ve věznicích pro těžší zločince,*
- *ve snížení nákladů na výkon trestu (i když se oprávněně připomíná, že i administrativní činnosti spojené s organizací a kontrolou prací pro společnost vyžadují prostředky z daní občanů),*
- *ve větším zapojení veřejnosti do procesu převýchovy a resocializace pachatelů,*
- *ve zvyšujícím se zájmu občanů o způsoby zacházení s pachateli,*
- *ve vytváření pocitu odpovědnosti za činnost trestní justice ve veřejnosti*“.

[Rozum, 2005, s. 12-13]

„*Z odborných psychologických a kriminologických studií též vyplývá, že pomocí alternativních trestů může společnost lépe řešit problém rostoucí kriminality mladistvých a mladých dospělých pachatelů než formou represivních sankcí (vězení).*“ [Veteška, s. 184] Domnívám se, že alternativní tresty mají velký potenciál právě

při práci s mladistvými pachateli. Přikláním se k názoru, že v případě bagatelní trestné činnosti, kterou spáchá mladistvý, nelze vidět řešení v represivním potrestání, které se pro další vývoj mladistvého jeví jako zvláště neefektivní z hlediska vytržení z prostředí a naopak „naučení se“ novému prostředí ve vězení. Stejně tak je závažný problém stigmatizace, která jde ruku v ruce s pobytem odsouzeného ve vězení.

Pobyt ve věznici vede k přizpůsobení se zdejšími normám a pravidlům. Dochází k tomu, že odsouzený se stává pasivním článkem komunity a ztrácí odpovědnost za své vlastní jednání. [Karabec, 2003] Zcela logicky se tak po propuštění z pobytu ve vězení, zvláště pokud se jednalo o delší pobyt, ve společnosti ztrácí. Již nemá nad sebou žádnou autoritu, která by mu řídila denní program. Během pobytu ztratil schopnost běžně fungovat. Alternativní formy trestů naopak vedou odsouzeného k tomu, aby převzal plnou odpovědnost nad svým životem, a směřují ho k vedení řádného života.

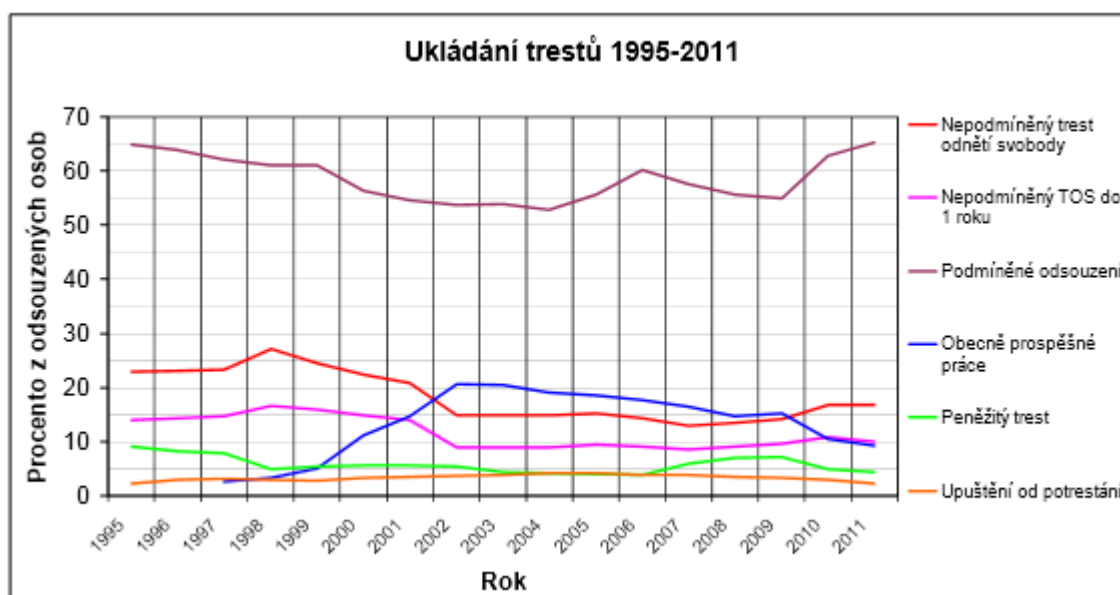
Alternativní tresty samozřejmě zcela nenahradí TOS, nicméně začleňování těch prvků do našeho systému trestní justice by mělo vést ke snížení počtu uložených trestů odnětí svobody a to především těch krátkodobých, které jak již bylo zmiňováno dříve, nejsou vhodné.

Zahraniční výzkumy ukazují, že využívání alternativních trestů v podobě práce pro společnost vede ke snižování počtu odsouzených k pobytu ve věznici a s tím ke snižování nákladů na výkon trestu a k vyšší participaci veřejnosti na procesu převýchovy pachatele a jeho následné resocializaci. [Gřivna, Scheinost, Zoubková, 2015]

Riziko, které je spojeno s využíváním alternativních trestů je tzv. rozšiřování sítě (net-widening). To představuje situaci, kdy jsou alternativní tresty využívány vedle TOS na místo jeho alternativy. [Van Zyl Smit, 2010] Příkladem zde mohu uvést trest obecně prospěšných prací (dále jen „OPP“), který představoval před zavedením TDV nejpřísnější alternativní trest.

Na následujícím grafu je graficky zobrazeno ukládání jednotlivých druhů trestních sankcí.

Graf. č. 2: Vývoj ukládání trestů v letech 1995 – 2011

Zdroj: Ščerba, 2013

V grafu můžeme pozorovat vývoj ukládaných trestů v průběhu let. Jak uvádí Ščerba, od trestu OPP se očekávalo, že bude především jako alternativa ke krátkodobým TOS. Ze zmiňovaného grafu vyplývá nárůst počtu ukládaných trestů OPP od roku 1995 až do roku 2001. Jak si však můžeme všimnout, míra ukládaných nepodmíněných TOS do 1 roku byla během let 1995 – 2001 prakticky totožná, bez větších výkyvů. Zde můžeme tak vidět typický příklad tzv. rozšiřování sítě, kdy trest OPP na místo, aby fungoval jako alternativa ke krátkodobému TOS, funguje vedle tohoto trestu. [Ščerba, 2013]

Česká republika si vzhledem ke své totalitní minulosti procházela odlišným vývojem než země západní Evropy. Po změně z totalitního státu v demokratický stát zde byla patrná snaha o rychlý vývoj směrem k vyspělým západním zemím. To však vedlo k přijetí zmatečných opatření, která se později ukázala jako neefektivní. Ščerba poukazuje na některé chaotické kroky, které byly spojeny s implementací alternativních trestů. Jako příklad uvádí zavedení trestu OPP dříve, než vůbec existovala samotná PMS ČR, jejíž činnost je při realizaci obecně prospěšných prací nezastupitelná. Jako poslední takto chaotický krok je označováno právě přijetí TDV, aniž by byla zajištěna kontrola prostřednictvím elektronického monitorovacího systému, který je dle Ščerby označován jako: „jediný skutečně efektivní způsob kontroly tohoto trestu“. [Ščerba, 2013, s. 1598]

6 Trest domácího vězení

„Domácí vězení není jen sankce, ale sociální práce.“

[Čádová, 2010]

TDV je patrně nejvíce diskutovaným alternativním trestem v našem právním řádu. Odlišnost od jiných trestních sankcí, které ČR dosud využívala, vzbuzovala od samotných příprav až po jeho zavedení velkou pozornost.

Považuji za zajímavé připomenout, že tento trest již jednou v našem právním řádu figuroval. Jednalo se konkrétně o zákon č. 117/1852 ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích. Podle § 262: *„bylo možno je uložit namísto vězení v případě, že trestanec byl člověk bezúhonné pověsti a kdyby, jsa vzdálen ze svého příbytku, nemohl si hleděti svého úřadu, svého obchodu nebo svého výdělku“*. [Kalvodová, 2007, s. 2]

Vláda ČR jako centrální instituce implementovala nový trestní zákoník č. 40/2009 Sb. s účinností od 1. 1. 2010, který zavedl TDV jako nový alternativní trest do našeho právního řádu. V roce 2009 byly vedeny diskuze o jeho možném odložení z důvodu nepřipravenosti elektronického hlídání. K tomu však z důvodu kritické přeplněnosti věznic²⁰ nedošlo. [Sněmovna – domácí vězení bude zavedeno po 1. lednu, 2009] TDV byl implementován s cílem snížit přeplněnost věznic a stabilizovat situaci z dlouhodobé perspektivy. Jak uvádí tehdejší ministryně spravedlnosti Daniela Kovářová cílem TDV je: *„minimalizovat přeplněnost věznic, posílit ochranu společnosti před opakováním trestné činnosti a do budoucna výrazně snížit náklady na trestní politiku v oblasti vězeňství“*. [Vláda ČR schválila přelomový projekt ministerstva spravedlnosti, 2009]

Základní princip tohoto trestu spočívá v přiměřeném potrestání pachatele v podobě omezení osobní svobody. Dle důvodové zprávy k návrhu nového TZ je zavedení tohoto trestu do našeho právního řádu vedeno především zachováním pozitivních rodinných a pracovních vazeb a v neposlední řadě také příznivým ekonomickým hlediskem oproti trestu odnětí svobody. [Důvodová zpráva k návrhu nového trestního zákoníku, 2008]

„...Tento trest, který bude alternativou především k nepodmíněnému trestu odnětí svobody, by měl být ukládán osobám, které je třeba s přihlédnutím k povaze a závažnosti

---

²⁰ V roce 2009 byly věznice naplněny v průměru na 117%, některé i na 130%.

trestného činu, osobě pachatele i možností jeho resocializace sice bezprostředně postihnout omezením osobní svobody (nestačí jen podmíněné odsouzení), ale postačuje vzhledem k jejich osobním vlastnostem a rodinným poměrům podstatně menší intenzita zásahu vůči nim.“ [Důvodová zpráva k návrhu nového trestního zákoníku, 2008]

Celkový přínos TDV nespočívá pouze v jeho nízkých ekonomických nákladech (uvažujeme při porovnání s náklady spojenými s výkonem TOS), ale zejména je nutné vidět přínos v podobě zachování pozitivních rodinných, sociálních a pracovních vazeb. Jak poukazuje Anderle, veškeré finanční kalkulace spojené s TDV předpokládají náklady na jeho zavedení a zakoupení zařízení sloužící k elektronickému monitoringu. Nikde však již není kalkulace, uvažující jaké přínosy má člověk odsouzený k TDV, u kterého nebudou narušeny pracovní vazby a on bude tak nadále odvádět finanční prostředky do státního rozpočtu. Stejně tak poukazuje, že by bylo zcela logické a na místě, aby se odsouzený finančně podílel na provozu elektronického monitorovacího zařízení, což by se mu mohlo paušálně strhávat každý měsíc ze mzdy. [Anderle, 2010] TDV tak umožní, aby byl odsouzený i nadále aktivní a podílel se na tvorbě státního rozpočtu, čímž zamezíme negativnímu jevu, se kterým se potýká většina propuštěných vězňů – obtížné postavení na trhu práce a jejich společenská stigmatizace. Ti jsou pak odkázáni na systém sociálních dávek či jsou nuceni vyhledávat práci na černém trhu, kde stát přichází o značné množství financí směřující do státního rozpočtu. Státní systém tak zatěžují dvakrát, poprvé pobytem ve vězení a zároveň i po jeho propuštění v podobě čerpání sociálních dávek.

Hlavním smyslem trestu je: „*oddělení pachatele od prostředí nebo okolností, které ho k páčání trestné činnosti vedly nebo motivovaly*“. [Blanda, 2010, s. 16] Zde je velký potenciál jeho využití u mladistvých, kteří mohou páchat trestnou činnost především v nočních hodinách ve skupině dalších mladistvých. Tímto alternativním trestem tak umožníme mladistvému navštěvovat dále školské zařízení, příp. další vzdělávací aktivity, ale zároveň mu zamezíme páčání trestné činnosti po nocích s vrstevníky, kdy se toto období jeví jako nekritičtější.

S tímto trestem se samozřejmě pojí i otázka jeho efektivnosti. Již od samotných příprav jeho zavádění do praxe se ve vzduchu vznášela otázka, jak bude probíhat jeho kontrola, aby byla zajištěna efektivnost a účelnost tohoto trestu. To je také pravděpodobně nejproblémovější část trestu. Trestní zákoník i důvodová zpráva k němu předpokládala zavedení elektronického monitoringu, tzv. „nárámků“. Nicméně tento

způsob kontroly nebyl doposud zaveden a stále se o něm jedná. Neexistence elektronického sledování bezpochyby představuje největší slabinu tohoto trestu.

Právě absence elektronického monitoringu se v odborné literatuře označuje jako hlavní důvod neochoty soudců ukládat tento trest pachatelům. Předpoklady jeho využití v následujících letech po zavedení byly vyšší, než dosahovala ve skutečnosti. Kučera [2010] uvádí odhady Ministerstva spravedlnosti, které předpokládalo, že do dvou let (myšleno do roku 2012) bude tento druh trestu uložen přibližně v 1500 případech. Ve skutečnosti však čísla dosahovala mnohem nižších hodnot. Do jisté míry se dá oponovat názorem, že se jedná o nový trest, který vyžaduje určitý čas, než si na něj soudci navyknu. To však kontruje Ščerba [2012] uvedením srovnání s trestem obecně prospěšných prací, který byl během krátké doby po zavedení relativně využívaným trestem. Pro porovnání uvádí data z druhého roku po zavedení (rok 1997) obecně prospěšných prací do praxe. Dle statistické ročenky kriminality byl tento trest uložen za dva roky praxe v celkem 1600 případech. [Ščerba, 2012] Oproti tomu TDV byl za dva roky působení v našem trestním řádu uložen v 342 případech²¹. Jedná se tak o přibližně 78% nižší míru ukládání oproti trestu obecně prospěšných prací.

Průběh TDV a počet jeho uložení byl také významně ovlivněn prezidentskou amnestií v roce 2013, která výrazně ovlivnila agendu trestu domácího vězení. Ta patřila mezi nejvíce zasažené agendy. Celkově se jednalo o 405 případů²², které byly amnestovány. Za dva roky fungování trestu představovala více jak třetinu uložených TDV. Společně s amnestií došlo také k částečnému zahlazení trestní minulosti, což se významně podepsalo na počtu ukládaných TDV. Jelikož je TDV považován za nejpřísnější alternativní trest, resp. představuje poslední možnou alternativu před uložením nepodmíněného TOS, je obvykle ukládán za opakovanou trestnou činnost. Pokud tak došlo u amnestovaného pachatele k recidivě, soud nemůže přihlížet k předchozí páchané trestné činnosti a ukládá tak mírnější alternativní tresty. [Agenda TDV, 2014]

---

²¹ Viz Tab. č. 2: Porovnání uložených TOS a TDV v letech 2010 – 2014 na str. 20.

²² Konkrétně se jednalo o 384 trestů domácího vězení, 9 případů trestního opatření domácího vězení a 10 případů podmíněného propuštění s domácím vězením. [Agenda TDV, 2014]

6. 1   Legislativní úprava trestu domácího vězení v ČR

Trest domácího vězení je v české legislativě vymezen zákonem č. 40/2009 Sb. (trestní zákoník)²³ a zákonem č. 141/1961 Sb. (trestní řád). Trestní zákoník vymezuje v § 60 a § 61 podmínky pro uložení trestu, jeho specifika, povinnosti odsouzeného a možnou přeměnu v případě neúspěšného plnění podmínek stanovených soudem. Trestní řád (dále jen „TR“) v § 334a - 334h upravuje podmínky výkonu trestu, jeho kontroly a ukončení. TDV je dále upraven vyhláškou MSp ČR č. 456/2009 Sb., o kontrole výkonu trestu domácího vězení a vyhláška MSp ČR č. 458/2009 Sb., kterou se stanovuje denní sazba připadající na náklady spojené s výkonem trestu domácího vězení a způsob úhrady.

6. 1. 1   Podmínky uložení TDV

Podmínky pro uložení TDV jsou vymezeny v § 60 TZ, který stanovuje možnost soudu uložit trest domácího vězení pro pachatele přečinu. Přečin definuje trestní zákoník jako: „*všechny nedbalostní trestné činy a ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do pěti let*“. Zločin je vymezen jako: „*všechny trestné činy, které nejsou podle trestního zákona přečiny*“. [§ 14 odst. 1, 2, 3 TZ]

Dle důvodové zprávy k novému TZ je TDV koncipován jako alternativa k TOS. Je tedy určen pro pachatele méně závažné trestné činnosti, která je vymezena v definici přečinu.

Soud může přistoupit k uložení TDV, naplní-li se současně následující podmínky:

a) „*vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného přečinu a osobě a poměrům pachatele lze mít důvodně za to, že postačí uložení tohoto trestu, a to popřípadě i vedle jiného trestu a*

b) *pachatel dá písemný slib, že se ve stanovené době bude zdržovat v obydlí na určené adrese a při výkonu kontroly poskytne veškerou potřebnou součinnost*“. [§ 60 odst. 1 TZ]

Uložení tohoto trestu je vázáno na pachatelův souhlas, resp. písemný slib. Pokud nebude pachatel souhlasit s tímto trestem, nemůže mu být uložen.

---

²³ Trestní zákoník prošel již novelizací č. 330/2011 Sb. s platností od 1. 12. 2011.

Osobně považuji nutnost vyjádření souhlasu pachatele s uložením tohoto trestu za vhodný krok. Zjištění a respektování stanoviska pachatele, jeho přijetí trestu a zavázání se k plnění určitých povinností, povede dle mého názoru k uvědomění si viny a přijetí trestu jako takového. Dá se tak předpokládat větší šance na úspěšně zakončení trestu, který bude pachatelem respektovaný a nebude direktivně nařízený.

Nutnost písemného souhlasu dle Ščerby částečně odstraňuje kolizi s principem nedotknutelnosti obydlí, na kterou odkazuje Listina základních práv a svobod (čl. 12). Zároveň to však neřeší problematiku narušení ochrany nedotknutelnosti obydlí osob, se kterými odsouzený sdílí byt či dům. [Ščerba, 2009] Poukazuje tak na problém absence jakéhokoli stanoviska osob žijících či sdílejících obydlí s odsouzeným. To vnímám jako velkou mezeru v legislativním vymezení podmínek pro uložení trestu, nicméně během realizovaných expertních rozhovorů mi bylo všemi oslovenými pracovníky PMS ČR sděleno, že vždy vyžadují přítomnost rodiny při předběžném sjednávání podmínek trestu a zjišťují tak jejich stanovisko. To však není reflektováno v případě, kdy je TDV uloženo soudem bez předjednání.

6. 1. 2   Institut předběžného šetření

Institut předběžného šetření (dále „IPŠ“) představuje krok realizovaný před samotným rozhodnutím o uložení či neuložení trestu. Realizován je prostřednictvím pracovníka Probační a mediační služby s cílem zjistit, zda je tento trest pro daného pachatele vhodný a zda s ním pachatel souhlasí. Pachatel je pozván na středisko Probační a mediační služby, kde mu pracovník poskytne detailní informace o tom, co samotný trest představuje, jak probíhá a v neposlední řadě také jaké povinnosti a práva se k tomuto trestu vážou.

Již z podstaty trestu vyplývají určitá omezení pro jeho uložení. Zásadní překážkou pro uložení TDV je závislost pachatele na omamných a psychotropních látkách. Dalším faktorem neumožňující uložení trestu představuje spáchaný trestný čin na osobách blízkých, se kterými pachatel sdílí domácnost či neexistence stabilního místa bydliště, kde by se obviněný, resp. odsouzený mohl zdržovat. Možnou překážkou pro uložení trestu jsou i specifické pracovní podmínky, kdy jedinec dlouhodobě pobývá mimo domov či v případě zdravotního stavu vyžadujícího intenzivní lékařskou péči. [Odborná praxe a interní materiály PMS ČR]

Pracovník tak na základě osobní schůzky na středisku PMS posuzuje pracovní, rodinné a sociální zázemí obviněného. Probační pracovník se zajímá o osobní poměry jedince, zda má stabilní místo bydliště, případně je pak požádán o doložení nájemní smlouvy či vlastnického vztahu k nemovitosti, popř. čestného prohlášení, že se v daném místě zdržuje. Mimo jiné se zjišťuje i označení domu/bytu, označení zvonku a domovní schránky na dopisy. Pokud pachatel pracuje, dokládá pracovní smlouvu a zjišťuje se jeho pracovní doba dojezdová do práce a z práce. Překážkou pro uložení trestu není ani práce ve dvousměnném nebo třisměnném provozu. V takovém případě je vyžadován rozpis směn. V případě, že pachatel je studující, doložení potvrzení o studiu a školní rozvrh. [Odborná praxe a interní materiály PMS ČR]

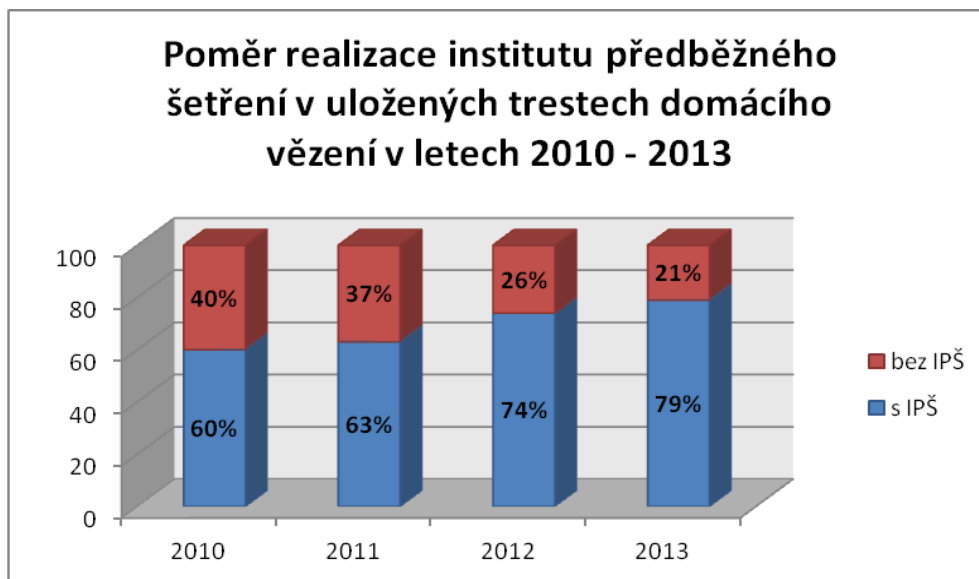
Předmětem zájmu je také zjištění závazků pachatele a jeho trávení volného času. Tím se má na mysli pravidelná návštěva bohoslužeb či jiných náboženských shromáždění nebo možná péče o člena rodiny či blízkou osobu. Klíčové je také posouzení samotného postoje obviněného k možnosti tohoto trestu, zjištění jeho kriminální minulosti, okolnosti podílející se na spáchaném trestném činu a vyhodnocení možných rizik, které z toho vyplývají. [Odborná praxe a interní materiály PMS ČR]

Pokud pachatel s tímto trestem souhlasí a jeho pracovní, rodinné a sociální poměry splňují požadavky pro uložení tohoto trestu, probační pracovník provede šetření v místě bydliště pachatele. Návštěvou v místě bydliště dochází k ověření pravdivosti informací získaných během prvotní schůzky na středisku a k doplnění informací, které slouží k rozhodnutí o vhodnosti doporučujícího stanoviska k uložení trestu domácího vězení či nikoli. O šetření probační úředník sepíše zprávu, která je společně se zjištěnými informacemi z první schůzky, písemným slibem pachatele a stanoviskem o vhodnosti či nevhodnosti uložení tohoto trestu předložena příslušnému soudci, který má daný případ ve své gesci. Ten rozhodne, zda TDV uloží, příp. v jakém časovém rozmezí. Soudce však není nikterak vázaný stanoviskem probačního pracovníka a může rozhodnout dle svého vlastního uvážení. [Odborná praxe a interní materiály PMS ČR]

Tento krok, předcházející samotnému uložení trestu, považuji za velmi efektivní. Probační pracovník přímým kontaktem s pachatelem, jak na středisku, tak i v místě bydliště, může velice dobře posoudit, zda je tento typ trestu vhodný a jak pachatel k trestu přistupuje a zda má tedy vůbec smysl trest ukládat. Mimo jiné je to také možnost navázat s pachatelem prvotní kladný kontakt. Nicméně jak již bylo zmíněno, jedná se o nezávazné posouzení, které nemusí soudce nikterak reflektovat při rozhodování.

Níže v grafu je zobrazen poměr realizovaných a nerealizovaných institutů předběžného šetření v uložených TDV v letech 2010 – 2013.

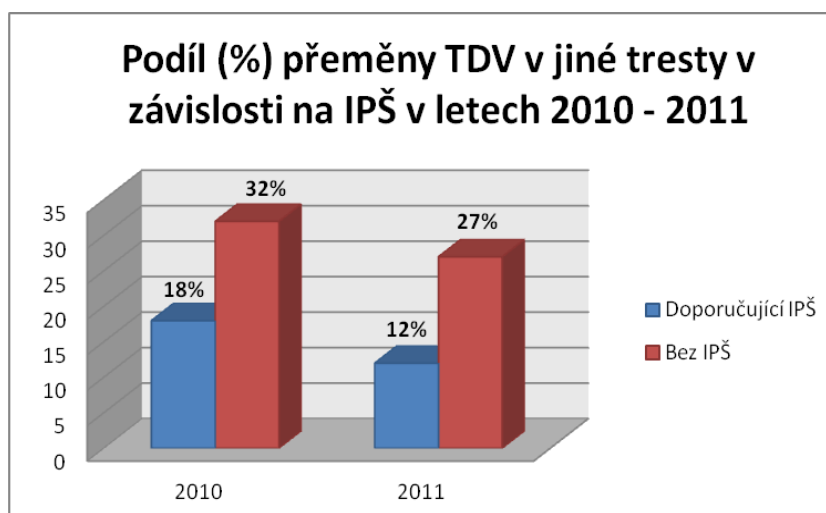
Graf č. 3: Poměr realizace IPŠ v uložených TDV v letech 2010 - 2013

Zdroj: Agenda TDV, 2014

Z grafu je patrné, že první rok zavedení trestu soudci ve 40 % případů nevyužili možnost zpracování institutu předběžného šetření a uložili TDV. Dalším vývojem můžeme pozorovat pokles počtu uložených TDV bez zpracovaného IPŠ. Z toho můžeme usuzovat rostoucí důvěru soudců v činnost Probační a mediační služby a jejich stanoviska. S tím souvisí i následující graf, který zobrazuje případy TDV, kdy došlo k přeměně v nepodmíněný TOS v závislosti na vypracovaném doporučujícím stanovisku IPŠ či bez vypracovaného IPŠ.

Graf č. 4: Podíl přeměny TDV v jiné tresty v závislosti na IPŠ v letech 2010-2011

Zdroj: Agenda TDV, 2014

Vidíme zde, že v případech, kdy byl uložen TDV bez institutu předběžného šetření je za roky 2010 a 2011 vyšší podíl přeměněných TDV v trest odnětí svobody než v případech vypracovaného IPŠ s doporučujícím stanoviskem. V roce 2010 je tento rozdíl tvořen 14%, v roce 2011 o 15%.

6. 1. 3 Uložení a výkon trestu domácího vězení

Soud na základě zjištěných skutečností může uložit TDV v maximální výměře 2 let²⁴. Pokud porovnáme horní hranici trestu s ostatními zeměmi, které využívají tento druh trestu, zjistíme, že je obvykle ukládán v řádech několika měsíců, nikoli let. Česká republika tak vyčnívá mezi ostatními zeměmi v možné délce uložení TDV a je otázkou, na kolik se jedná o vhodný prvek. [Král, 2007] TDV představuje velice náročný trest a k jeho splnění člověk potřebuje silnou vůli. O náročnosti tohoto trestu vypovídá i zjištění vyplývající z výzkumu států, kteří již s tímto druhem trestu mají zkušenosti: „nezanedbatelné procento odsouzených (cca 15%) tento druh trestu vnímá jako daleko přísnější než je trest odnětí svobody a po zkušenostech s výkonem obou druhů trestů by v případě nového odsouzení jednoznačně preferovalo trest odnětí svobody“. [Král, 2007, s. 236]

Základním principem trestu je: „povinnost odsouzeného zdržovat se po dobu výkonu tohoto trestu v určeném obydlí nebo jeho části v soudem stanoveném období,

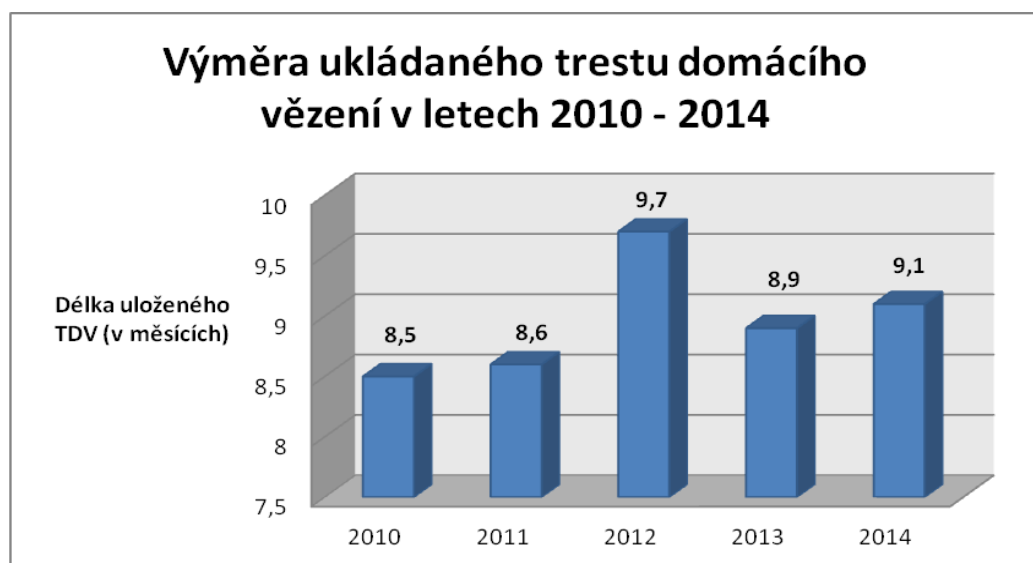
²⁴ Pokud se jedná o přeměnu trestu odnětí svobody, může dosahovat výměra trestu až 30 měsíců. [Agenda TDV, 2014]

nebrání-li mu v tom důležité důvody, zejména výkon zaměstnání nebo povolání nebo poskytnutí zdravotních služeb v důsledku onemocnění nebo úrazu“. [§ 60 odst. 3 TZ] Tato část TZ doznala změn novelou č. 330/2011 Sb., která nahradila původně „vzorově“ stanovenou formu uloženého TDV v podobě specifikované doby od 20.00 hodin do 5.00 hodin. I přesto, že se jednalo pouze o nástin možného uložení časových podmínek výkonu TDV, který měl být vždy ukládán individuálně, dle důvodové zprávy působil tento časový horizont pro soudce návodně, a proto byl novelou vypuštěn. [Ščerba, 2012]

Zákon vymezuje sledovaná kritéria, na základě kterých soudce stanoví konkrétní časové vymezení trestu. Dle § 60 odst. 4 TZ je nutné přihlížet k pracovní době odsouzeného včetně času potřebnému k cestě do zaměstnání, k péči o nezletilé děti a k vyřizování nutných osobních a rodinných záležitostí. Stejně tak má odsouzený možnost navštěvovat pravidelné bohoslužby a jiná náboženská shromáždění. [§ 60 odst. 4 TZ] Zde se může jevit jako problematické specifikace termínu „osobních a rodinných záležitostí“ a absence konkrétního vymezení, co do tohoto lze zahrnout. V praxi tak záleží na individuálním vnímání a posouzení jednotlivých situací dle uvážení soudce.

Jak bylo zmíněno, TDV může být uložen ve výměře až na 24 měsíců. Z praxe se ukazuje, že nejčastěji ukládané výměry trestu jsou 6 a 12 měsíců. Pro přehled zde uvádím graf zobrazující průměrnou výměru ukládaného trestu domácího vězení z let 2010-2013.

Graf č. 5: Výměra ukládaného trestu domácího vězení v letech 2010 - 2014

Zdroj: Agenda TDV, 2014 a Zpráva o hospodaření, 2015

Z uvedeného grafu vyplývá, že průměrná délka uloženého trestu v roce 2010 činila 8,5 měsíce, v roce 2011 8,6 měsíce, v roce 2012 se skokově zvýšila na 9,7 měsíce, v roce 2013 klesla na 8,9 měsíce a v roce 2014 došlo k nárůstu na 9,1 měsíce. Je zřejmý pozvolný nárůst ukládaných trestů s delší výměrou. Skokové zvýšení v roce 2012 zdůvodňuje zpráva PMS ČR jako nárůst počtu uložených trestů ve výměře 12 měsíců oproti kratším výměrám. [Agenda TDV, 2014]

Tento druh alternativního trestu může být uložen i mladistvému pachateli či pachateli ve věku blízkém věku mladistvých. Této věkové kategorii se ukládá v případě spáchání provinění²⁵. [Zákon č. 218/2003 Sb.]

Primárním smyslem alternativních trestů je vést pachatele k nápravě způsobené škody a narovnání poškozených vztahů. Z toho vychází soud a pachateli ukládá zpravidla, aby dle svých sil nahradil škodu nebo odčinil nemajetkovou újmu. Soud dále může uložit odsouzenému přiměřená omezení nebo povinnosti směřující k tomu, aby vedl řádný život. [§ 60 odst. 5 TZ]

Zákon vyjmenovává možné uložené povinnosti následovně:

- a) podrobit se výcviku pro získání vhodné pracovní kvalifikace,
- b) podrobit se vhodnému programu sociálního výcviku a převýchovy,
- c) podrobit se léčení závislosti na návykových látkách, které není ochranným léčením podle tohoto zákona,
- d) podrobit se vhodným programům psychologického poradenství,
- e) zdržet se návštěv nevhodného prostředí, sportovním, kulturních a jiných společenských akcí a styku s určitými osobami,
- f) zdržet se neoprávněných zásahů do práv nebo právem chráněných zájmů jiných osob,
- g) zdržet se hazardních her, hraní na hracích přístrojích a sázek,
- h) zdržet se požívání alkoholických nápojů nebo jiných návykových látek,
- i) uhradit dlužné výživné nebo jinou dlužnou částku,
- j) veřejně se osobně omluvit poškozenému, nebo
- k) poskytnout poškozenému přiměřené zadostiučinění. [§ 48 odst. 4 TZ]

V průběhu let 2010 – 2013 byla nejčastěji ukládána povinnost nahradit škodu dle § 48 odst. 4 TZ s celkovým počtem 244 případů (22%), dále pak zákaz užívání omamných či psychotropních látek nebo konzumace alkoholu ve 237 případech

---

²⁵ Trestné činy spáchané mladistvými pachateli, tj. pachateli staršími patnácti let, ale nedovršených osmnácti let, se nazývají provinění. [§2 odst. 2 z. č. 218/2003 Sb.]

(21,4%), povinnost kontaktu s PMS ČR ve 164 případech (14,7%) a povinnost podrobit se vhodnému programu v 16 případech (1,5%). [Agenda TDV, 2014]

Výchovná role tohoto trestu je dle mého názoru posílena i povinností odsouzeného podílet se na nákladech za výkon trestu. Výše spoluúčasti je upravena vyhláškou, kterou vydává MSp ČR. V současné době stanovuje vyhláška č. 458/2009 Sb., denní sazbu 50 Kč za každý kalendářní den výkonu trestu.

6. 1. 4 Kontrola výkonu trestu domácího vězení a přeměna trestu

Kontrola výkonu trestu TDV je upravena vyhláškou č. 456/2009 Sb., o kontrole výkonu trestu domácího vězení, která vymezuje jednotlivé formy kontroly. Zde je také přímo uvedena možnost kontroly prostřednictvím elektronického kontrolního systému, jehož využití se předpokládalo. Kontrola je v současné době vykonávána pouze prostřednictvím namátkových kontrol zajišťovaných Probační a mediační službou ČR. Jejich četnost je vymezena v interních materiálech PMS. [§ 1 vyhlášky č. 456/2009 Sb.]

„Využívat probačního úředníka k tomu, aby po večerech a nocích zvonil u vchodových dveří nebo klepal na okna, je zřejmým plýtváním jeho kvalifikace, navíc za situace, kdy Probační a mediační služba dlouhodobě zápolí se stále se rozšiřující agendou a trvalým nedostatkem personálu.“ [Král, 2007, s. 236]

Odsouzený při sjednávání podmínek trestu souhlasil s uloženým trestem, jako i s příslibem své součinnosti vyplývající z podmínek trestu. Proto má za povinnost dle § 4 umožnit vstup probačnímu pracovníkovi do obydlí a prokázat se platným dokladem totožnosti k ověření, zda se jedná o odsouzeného. [§ 2 odst. 2 vyhlášky č. 456/2009 Sb.]

O průběhu kontroly je povinen pracovník vést dokumentaci, která je zakládána odsouzenému do složky. V pravidelných půlročních intervalech je poté informován soud o průběhu výkonu TDV. V případě neplnění podmínek TDV je soud informován bezprostředně. [vyhlášky č. 456/2009 Sb.]

Pokud odsouzený předem ví, že nebude ve stanoveném čase přítomný (např. z důvodu lékařské prohlídky, závažných rodinných důvodů apod.) má za povinnost ihned informovat probačního pracovníka a na tuto skutečnost ho upozornit,

stejně tak jako následné doložení těchto událostí. [Odborná praxe a interní materiály PMS ČR]

Pokud v průběhu namátkové kontroly není odsouzený zastižen na stanoveném místě, je písemně informován o provedené kontrole a vyzván k dostavení se na středisko PMS ČR a doložení závažných důvodů, na základě kterých byl donucen opustit bydliště. V případě, že je nedoloží, informuje probační pracovník soud o porušení podmínek plnění TDV a ten následně rozhoduje o pokračování v uloženém trestu či jeho přeměně. [§ 6 vyhlášky č. 456/2009 Sb.] Důvody vedoucí k nařízení přeměny v nepodmíněný TOS vymezuje zákon v § 61 TZ následovně: „*jestliže se pachatel v době od odsouzení do skončení výkonu trestu domácího vězení vyhýbá nástupu výkonu trestu, bez závažného důvodu poruší sjednané podmínky výkonu trestu domácího vězení, jinak maří výkon tohoto trestu nebo zaviněně nevykonává ve stanovené době uložený trest*“. [§ 61 TZ] Setkáváme se zde s modelem sekundárního sankcionování, kdy porušení uložených pravidel alternativního trestu vede k uložení náhradního trestu. [Ščerba, 2012]

Na základě vymezených kritérií má pak soudce možnost nařídit přeměnu TDV na TOS ve stanoveném počtu dní v závislosti na vykonané době TDV. Přepočít je stanoven v poměru 1:1, tj. za každý i jen započatý jeden den nevykonaného trestu se počítá jako jeden den odnětí svobody²⁶. [§ 61 TZ]

Nejasně působí skutečnost, že ačkoli tento trest má vést pachatele k nápravě a k tomu, aby vedl řádný život, není zde právě tato podmínka explicitně vyjádřena. Jinak řečeno, v případě, že odsouzený v době výkonu TDV nepovede řádný život a například spáchá další trestný čin, není to důvodem k přeměně trestu v nepodmíněný trest odnětí svobody. To působí poněkud zvláště vzhledem k povaze a charakteru trestu. Dochází tak k oslabování autority trestu jak v očích odsouzeného, tak i v očích široké veřejnosti. Nejasně zde také formulace „porušení sjednaných podmínek výkonu trestu“ a „zaviněně nevykonání trestu“. [Ščerba, 2012]

Výhodu zmiňované novely pak spatřuje Ščerba především v proporcionalitě této sekundární sankce vzhledem k době, po kterou byl trest respektován a podmínky plněny. Autor se domnívá, že zde převažují negativa spojená s úpravou tohoto paragrafu a to především z důvodu samotného charakteru TDV. Ten pro svoje efektivní plnění

---

²⁶ Tato část TZ byla novelizována a nahradila tak původní právní úpravu, kdy soud při ukládání trestu domácího vězení zároveň uložil i náhradní trest v podobě odnětí svobody v maximální výměře 1 rok pro případ porušení podmínek. [§ 61 TZ před novelizací]

vyžaduje bezvýhradné dodržování trestu jako celku. Domnívá se, že na odsouzeného nebude vyvíjen takový tlak, který by ho nutil vykonávat trest dle pravidel. Odsouzený může předpokládat, že i při zjištěném porušení podmínek výkonu trestu, nevydá soud okamžité rozhodnutí a doba možného přeměněného trestu odnětí svobody se tak značně zkracuje. [Ščerba, 2012] S tímto názorem se ztotožňuji. Domnívám se, že jedním z kritérií efektivního trestu je včasné potrestání pachatele, v tomto případě tedy i okamžitá přeměna trestu. Prodleva mezi porušením stanovených pravidel, výstupem PMS (včetně vyjádření odsouzeného) a soudním rozhodnutím, je značná a z pohledu pachatele se může jevit jako výhodná.

Výhoda TDV a dalších alternativních trestů spočívá v tom, že v případě úspěšného vykonání tohoto trestu je možné za splnění zákonných podmínek zahlazení části trestní minulosti (resp. daného trestu). V případě TDV se jedná o zahlazení v okamžiku, kdy odsouzený řádně vykoná TDV a po jeho výkonu nejméně jeden rok vede řádný život. [§ 105 odst. 1 TZ] Zabraňuje tak možné stigmatizaci odsouzených ze strany společnosti.

Trest může být také ze závažného důvodu odložen nebo přerušen. [§ 334d TŘ] Trestní řád v § 334f vymezuje případy, kdy může být upuštěno od vykonání TDV. K tomu dochází v případě vyhoštění odsouzeného či jeho vydání do cizího státu dle mezinárodní dohody o vzájemné spolupráci. [§ 334f odst. 1 TŘ] a dále v případech onemocnění nevyлечitelnou nemocí nebo jiných obdobně závažných důvodů. [§ 334f odst. 3 TŘ]

6. 1. 5 Přeměny v trest domácího vězení

Trest domácího vězení může být uložen jako samostatný trest nebo může vzniknout přeměnou z jiného trestu. Možnosti přeměny v TDV jsou následující:

- přeměna trestu odnětí svobody dle § 57a TZ,
- přeměnu trestu obecně prospěšných prací dle § 65 TZ,
- přeměna z peněžitého trestu dle § 69 odst. 2a TZ
- přiměřená povinnosti při podmíněném propuštění dle § 89 odst. 1 a 2 TZ.

TDV může vzniknout přeměnou z nepodmíněného TOS. K přeměně může dojít v případě splnění poloviny uloženého TOS, který byl odsouzenému uložen za spáchaný přečin. Další podmínkou, která musí být splněna, je řádné chování odsouzeného

ve výkonu trestu a tedy i předpoklad nápravy a vedení řádného života i po propuštění. Každý den nevykonaného TOS se odsouzenému přeměňuje v den domácího vězení, přičemž nejvyšší výměrou TDV stanovenou v § 60 odst. 1 TZ soud není vázán. [§ 57a TZ]

K přeměně trestu obecně prospěšných prací dochází v případě, že odsouzený v době výkonu trestu nevede řádný život, vyhýbá se nástupu trestu či jinak porušuje sjednané podmínky. Každá nevykonaná hodina obecně prospěšných prací se tak převádí na jeden den trestu domácího vězení. [§ 65 odst. 2a TZ]

Další variantou je přeměna z peněžitého trestu v případě, že odsouzený ve stanovené lhůtě nesplnil uložený trest. [§ 69 odst. 2a TZ]

Poslední zmíněnou možností je uložení povinnosti domácího vězení při podmíněném propuštění. V tomto případě hovoří o „opatření domácího vězení“. Takto přeměněných trestů bylo v letech 2010-2013 uloženo celkem 71. [Agenda TDV, 2014]

7 Elektronický monitorovací systém

Myšlenka elektronického monitoringu (EMS) se poprvé objevuje v podobě teoretického konceptu psychologa R. K. Schwitzgebela a jeho bratra R. Schwitzgebela. Na základě získaného grantu v šedesátých letech minulého století zrealizovali prvotní experiment s využitím elektronického monitorovacího zařízení určeného ke kontrole osob podmíněně propuštěných z výkonu trestu a osob psychicky nemocných. Od další vývoje však bylo upuštěno z důvodu obav narušení soukromí monitorovaných osob. [Zahraniční zkušenosti s elektronickým monitoringem, 2015]

O dvacet let později uložil soudce J. Love (USA) trestní sankci kontroly prostřednictvím monitorovacího zařízení. Inspirací pro tento krok mu byl trochu překvapivě komiksový díl Spidermana, kde byl hlavní hrdina sledovaný právě prostřednictvím radiového náramku. Komiks se stal realitou a v roce 1983 byla tato trestní sankce uložena pěti odsouzeným. USA se v té době potýkalo s problematikou přeplněných věznic a tak byl tento projekt velice rychle převzat dalšími zeměmi USA a zanesen do legislativy. Rychlost, s jakou byl tento koncept rozšířen do dalších zemí, ukazuje fakt, že do konce roku 1989 bylo ročně monitorováno 12 – 14 tisíc podmíněně odsouzených a 1300 podmíněně propuštěných z vězení. O dekádu později se čísla vyšplhala na sto tisíc lidí. [Zahraniční zkušenosti s elektronickým monitoringem, 2015]

Dnes se setkáváme s elektronickým monitorovacím systémem relativně často. Mnohé země využívají tento systém, nicméně pod tímto pojmem často označují různé podoby trestního opatření. Jak poukazuje Taylor a Ariel [2012] pojem „elektronické sledování“ je relativně neutrální výraz, pod který lze zahrnout různé typy technologií a způsobů, nikoli pouze jeden typ trestního opatření. [Taylor, Ariel in Graham, McIvor, 2015] V evropském kontextu Nellis a Lehner [2012] definují elektronický monitoring jako: „*obecný termín označující formy dohledu, kterým se má sledovat umístění, pohyb a specifické chování osob v rámci trestního řízení*“. [Nellis, Lehner in Graham, McIvor, 2015]

To je patrné z následující tabulky zobrazující jednotlivé evropské země a oblasti využití elektronického monitorovacího systému.

Tab. č. 7: Oblasti využití elektronického monitorovacího systému v Evropě

ZEMĚ	OBLAST VYUŽITÍ
Anglie a Wales	PP, náhrada vazby, sankce uložená soudem, jiné trestní sankce
Belgie	TDV, PP
Dánsko	TDV
Estonsko	PP, náhrada vazby, sankce uložená soudem, jiné trestní sankce
Finsko	TDV, PP, monitoring vězňů v otevřené věznici
Francie	TDV, PP, náhrada vazby, pilotní projekt v oblasti domácího násilí
Gruzie	Alternativní tresty (od roku 2011)
Irsko	PP
Litva	Monitoring po propuštění z VTOS
Lucembursko	TDV, PP
Německo (Bádensko-Württembersko)	TDV
Německo (Hesensko)	TDV, PP, náhrada vazby, jiné trestní sankce, následný monitoring po propuštění z TDV
Nizozemí	TDV, PP, náhrada vazby, jiné trestní sankce
Norsko	TDV, PP
Polsko	TDV, další opatření (zákaz vstupu na hromadné akce)
Portugalsko	TDV, PP, náhrada vazby, domácí násilí
Rakousko	TDV, jiné trestní sankce
Skotsko	PP, sankce uložená soudem, jiné trestní sankce, monitorování po propuštění z VTOS, intenzivní dohled nad mladistvými
Srbsko	TDV
Španělsko	PP
Švédsko	TDV, PP, monitoring vězňů v otevřené věznici
Švýcarsko (kanton Basilej)	TDV, PP
Švýcarsko (kanton Vaud)	TDV, PP, náhrada vazby

Zdroj: Důvodová zpráva k projektu zřízení EMS, 2015

V Evropě je tento systém kontroly využíván v 21 zemích a od roku 2016 je plánováno jeho zavedení i na Slovensku.

Jak již bylo zmíněno, oblast jeho využití se v jednotlivých zemích liší. Nejčastěji je využíván v rámci TDV a v případně podmíněného propuštění, ale setkáváme se s ním

i v případech náhrady vazby, během následného monitoringu po skončení trestu odnětí svobody, ve věznicích či v rámci jiného alternativního trestu v podobě zákazu vstupu na hromadné akce. [Důvodová zpráva k projektu zřízení EMS, 2015]

Elektronický monitoring se využívá v případech, kdy je potřeba zadržení pachatele, jeho omezení či dohled. V případě nutnosti zadržení pachatele slouží EMS k lokalizaci pachatele, zda se nachází na soudem stanoveném místě, v našem případě se jedná o domácí vězení. Omezení je využíváno naopak k zamezení vstupu jedince na určité území. Toho je využíváno především k ochraně obětí nebo v případech sexuálních delikventů a zamezení přístupu k blízkosti škol, parků a dalších kritických oblastí. Poslední možností je dohled neboli sledování jedince bez jakéhokoli nařízeného omezení. [Black, Smith, 2003]

V praxi se setkáváme s využitím dvou technologií elektronického monitoringu pachatele. Levnější variantu, avšak s omezenějším využitím, představuje **radiofrekvenční monitoring**²⁷. Tento systém funguje na principu vysílání radiové frekvence prostřednictvím náramku připevněného na těle odsouzeného. Signál je přijímán prostřednictvím přijímače v bytě odsouzeného a s využitím telefonní linky předáván do počítače monitorovacího centra. Jeho využití je tedy možné striktně jen na domácí vězení. [Boledovičová, 2012]

GPS monitoring²⁸ (Global Positioning System) představuje modernější formu EMS, která sleduje pachatele a určuje jeho pozici v reálném čase. Tím se také rozšiřují možnosti jeho uložení a jeho rozšíření i na další případy než jen k dohledu. K tomu jsou využívány globální satelity. Pachatel má na těle připevněné zařízení, které komunikuje s „monitoring cracking device“, které také nosí neustále při sobě a které komunikuje se satelitem a předává informace do řídicího střediska. To vyhodnocuje situaci a v případě porušení podmínek ihned kontaktuje příslušné orgány. [Bales et al., 2010]

V obou případech se využívá zařízení, tzv. náramek, který je připevněný na těle odsouzeného. Nejčastěji bývá připevněn na kotníku, další možností je připevnění v oblasti lokte. Náramek je konstruován tak, aby při běžném nošení nemohl být z těla sundán. V případě nutnosti je však možné jeho jednoduché odstranění prostřednictvím porušení pojistky. Toho může být potřeba např. při zajištění akutní lékařské péče. Jak uvádí studie proveditelnosti, dodávají se také varianty náramku, jejichž sejmutí

---

²⁷ Viz příloha č. 2: Zobrazení EMS prostřednictvím radiofrekvenční technologie.

²⁸ Viz příloha č. 3: Zobrazení EMS prostřednictvím GPS technologie

je možné jen za použití náradí. [Studie proveditelnosti zavedení EMS pro trestní justici, 2015] V případě neoprávněného sejmutí náramku je řídicí středisko ihned informováno. Z tohoto důvodu se domnívám, že není zapotřebí zajišťovat odolnější verzi náramku, pokud je s ní spojeno riziko poškození zdraví monitorované osoby.

Výhody EMS jsou zřejmé, můžeme zajistit efektivně vykonávaný trest domácího vězení a zabránit negativním vlivům, kterým vězeňské prostředí na odsouzené působí. Zároveň však nošení elektronického náramku na jedince vyvíjí určitý psychologický tlak. Negativní vlastností spojenou s EMS je nemožnost fyzicky zabránit pachateli v páchání další trestné činnosti. [Black, Smith, 2003]

7.1 Elektronický monitoring v ČR

Česká republika se stále potýká s absencí EMS, což se značně promítá do současné praxe využití trestu. Kontrola trestu je realizována prostřednictvím fyzických kontrol vykonávaných pracovníky Probační a mediační služby ČR a dle mnohých odborníků je právě tato skutečnost důvodem jeho nízké míry ukládání. To ostatně přiznává i samo Ministerstvo spravedlnosti ČR: „...*Přes jeho nesporné výhody a přínosy v podobě finančních úspor oproti výkonu trestu odnětí svobody ve věznici anebo v možnosti zachování pozitivních sociálních vazeb odsouzeného a tím jeho efektivnější integrace do společnosti, zůstává nedostatkem tohoto trestu absence možnosti zajištění permanentní kontroly odsouzeného. To je také ze strany soudů nejčastěji uváděným důvodem, který brání využití trestu v širším měřítku.*“ [Elektronický monitorovací systém, 2015]

S přípravou elektronického monitoringu byla zřízena pracovní skupina EMSON (Elektronický monitorovací systém „ON“). Ta je složena z jednotlivých zástupců Ministerstva spravedlnosti ČR, PMS ČR, Vězeňské služby ČR, IKSP a odborníků na informační technologie. Jejím cílem je zajištění podkladů pro zavedení elektronického monitoringu. [Ministerstvo spravedlnosti znovu odstartovalo projekt EMS, 2014]

V současné době se předpokládá zavedení EMS pro domácí vězení a dále možnost jeho rozšíření i v případech nahrazení vazby či podmíněně propuštěných. To také dokládají slova náměstka ministra spravedlnosti Vladimíra Zimmela: „*elektronický monitoring byl doposud spojován výhradně s kontrolou trestu domácího*

vězení, nyní jsme se ale rozhodli jeho možnosti posoudit širěji. Ve vhodných případech se jeho využití nabízí také pro potřeby nahrazení vazby nebo pro kontrolu osob podmíněně propuštěných. Stranou by neměly zůstat ani možnosti, které systém nabízí v oblasti ochrany obětí trestné činnosti“. [Ministerstvo spravedlnosti znovu odstartovalo projekt EMS, 2014] Dle důvodové zprávy k projektu zřízení EMS se zvažuje i možnost využití EMS ve věznicích, např. v pracovním zařazení mimo věznici či při eskortách odsouzených.

Je zřejmé, že možnosti využití EMS jsou velmi široké a osobně považuji jeho implementaci za nezbytnou, pokud chceme využívat TDV, resp. chceme, aby byl soudy ukládán ve vyšší míře než tomu bylo doposud a měli jsme k dispozici reálné informace o jeho plnění.

Počátkem roku 2015 bylo vypsáno výběrové řízení na zpracování studie proveditelnosti, která je nezbytná k možnosti požádat o financování ze zdrojů Evropské unie. Výběrové řízení vyhrála společnost KPMG Česká republika s.r.o. Cílem tak bylo posouzení jednotlivých technologií elektronického monitoringu, které jsou k dispozici na trhu, a doporučení té nejvhodnější s ohledem na typické potřeby české trestní justice. [Studie proveditelnosti zavedení EMS pro trestní justici, 2015] Studie je k dispozici na webových stránkách Ministerstva spravedlnosti ČR, avšak v omezené verzi bez uvedených nákladů na projekt, což zdůvodňuje ministr spravedlnosti Robert Pelikán jako preventivní krok k zamezení možnosti odvození nabídkové ceny. [Další krok k transparentnímu výběrovému řízení na elektronické náramky, 2015] V současné době tak není možné uvést náklady na jeden den monitorování²⁹.

Studie proveditelnosti vyhodnocuje jednotlivé možnosti, které jsou dostupné na trhu, včetně možných rizik s tím souvisejících. EMS jako kontrolní systém musí plnit základní parametry, především musí zajistit dostatečně přesné informace o poloze odsouzeného s jen minimální odchylkou, aby nebylo sporu o tom, zda odsouzený porušil podmínky či nikoli. Zároveň musí být zařízení schopno běžného provozu, aniž by však omezovalo odsouzeného v pohybu a běžném životě (oblékání, hygiena, společenský život). Musí být také zajištěna možnost neautorizované manipulace se zařízením. Jsou zvažovány všechny situace, které mohou nastat, a proto je doporučováno, aby zařízení bylo schopné uchovávat po nějakou dobu (doporučené

---

²⁹ Příloha č. 1 (Tabulka cen provozování elektronického monitoringu) nám poskytuje informace o využívané technologii EMS v jednotlivých zemích, provozovateli monitoringu a náklady vynaložené na jeden den monitorování. Z té je patrné, že se jedná o široký rozptyl cen. Nelze z toho tak usoudit možnou částku na pokrytí nákladů při případném využití v českém prostředí.

2 dny) získaná data, která po obnovení kontaktu s monitorovacím střediskem odešle. Součástí EMS bude také zařízení na kontrolování alkoholu, které opět musí být schopno identifikovat odsouzeného, jeho polohu, posouzení chybného testu a vyzvání k opakování testování a následné odeslání výsledků do monitorovacího střediska, přičemž odchylka by neměla být vyšší než 0,1 promile. [Studie proveditelnosti zavedení EMS pro trestní justici, 2015]

PMS ČR vypsal 5. 8. 2015 veřejnou zakázku „Elektronický monitorovací systém vězňů pro trestní justici“, jejíž vítěz má zajistit: „*dodávku a zajištění provozu zařízení sloužícího k elektronickému monitoringu osob (monitorovací centrum, jednotlivá zařízení umístěná na těle a v obydlí osob), související školení osob, které budou zařízení obsluhovat, servis těchto zařízení, dodávka souvisejícího technického řešení pro informační systém zadavatele*“. Veřejná zakázka byla vyvěšena ve Věstníku veřejných zakázek. Původně měla trvat dva měsíce, tj. do října, ale z důvodu velkého množství dotazů byla prodloužena o další dva měsíce, tj. do 23. 12. 2015 do 10.00 hodin. [Věstník veřejných zakázek, 2015] Posun oproti původně předpokládanému harmonogramu byl vysvětlen v rámci osobního setkání s náměstkem pro sekci trestní politiky MSp ČR Mgr. Zimmelem jako reakce na zjištění přísně nastavených podmínek technických parametrů zařízení EMS. V důsledku toho došlo k prodloužení veřejné zakázky o 60 dní, jak v tomto případě stanovuje zákon. Během tohoto času měli zájemci možnost zpracovat změny do nabídky a zkalkulovat ji. Již zde došlo k posunu v rámci předpokládaného harmonogramu zavedení EMS do praxe.

Tab. č. 8: Předpokládaný harmonogram projektu EMS

Etapy projektu	Termín
Studie proveditelnosti	02 – 04/2015
Zajištění financování – materiál do vlády	05 – 06/2015
Schválení registrace akce	06 – 07/2015
Vyhlášení veřejné zakázky	07 – 08/2015
Výběr dodavatele	09 – 10/2015
Podepsání smlouvy s dodavatelem	10 – 11/2015
Implementace IS EMS	11 – 12/2015
Postupné zavádění EMS – testovací fáze	01/2016

Ukončení testovací fáze a spuštění ostrého provazu EMS	06/2016

Zdroj: Důvodová zpráva k projektu zřízení EMS, 2015

Ačkoli se zmírňovaly technické parametry, které byly od dodavatele požadovány a MSp ČR odpovědělo na 150 dotazů od potenciálních zájemců, do vypsaného tendru se nepřihlásil žádný zájemce. [Otevírání obálek k náramkům, 2015] Pro MSp ČR to tak znamená obtížnou situaci, kdy bude pravděpodobně nutné přepracování projektu a vypsaní nového tendru. S ohledem na původní harmonogram EMS lze odvodit, že během roku 2016 pravděpodobně k zavedení elektronických náramků nedojde.

Spolu s implementací EMS se také předpokládá vznik tzv. monitorovacího centra, které bude zajišťovat provoz EMS a koordinaci jednotlivých aktérů. Organizačně bude spadat pod Ministerstvo spravedlnosti ČR a bude spolupracovat převážně s Probační a mediační službou, Policií ČR a Vězeňskou službou. [Důvodová zpráva k projektu zřízení EMS, 2015]

Tab. č. 9 Personální zajištění odboru EMS

Odbor elektronického monitorovacího systému	Počet
Ředitel odboru	1
Asistentka ředitele	1
I. oddělení pro koordinaci a řízení EMS	
Vedoucí oddělení	1
Odborní referenti	3
II. operační středisko EMS	
Vedoucí oddělení	1
IT specialista	1
Operátoři operačního střediska	13
Celkem pracovníků	21

Zdroj: Důvodová zpráva k projektu zřízení EMS, 2015

Jak je patrné, nově vzniklý odbor bude diferencován na dvě části. Jedna sekce, monitorovací, bude zajišťovat neustálou kontrolu odsouzených a případné signalizace porušení podmínek ihned nahlašovat příslušnému středisku PMS ČR, jehož probační úředník pojedí za odsouzeným a bude zjišťovat, zda reálně došlo k porušení podmínek

či se jedná o technickou závadu. Druhá sekce bude sekcí metodickou, která bude připravovat metodické materiály, školení zaměstnanců a samotné vyhodnocování praxe.

PMS bude nadále zajišťovat agendu TDV. Zajištění samotné agendy TDV je vedoucími pracovníky PMS přijímáno kladně, jelikož pracují s odsouzenými, mnohé odsouzené k TDV již znají z výkonu předchozích alternativních trestů a mají tak základní přehled i zkušenosti. Negativně je však hodnocen prvek samotné účasti na instalaci a deinstalaci zařízení u odsouzeného s odkazem na vysokou kvalifikaci probačních pracovníků a „plýtvání“ tak jejich kvalifikací. Navíc se jedná o relativně časově náročný úkon. Závěrečná zpráva pilotního průzkumu sice ukázala, že samotná instalace zařízení u odsouzeného doma zabere řádově 30 minut (jednalo se o pilotní projekt, který předpokládal vysílač založený na RF technologii, dnes však probíhá výběrové řízení na modernější GPS technologii), nicméně k tomuto času je nutné připočítat samotnou cestu za odsouzeným, která v případě, že se nachází na hranici okresu, může činit hodinu jedním směrem. Je tedy otázka, zda v době, kdy se probační služba potýká s personálním nedostatkem, je vhodné, aby tyto technické parametry zajišťovali právě probační pracovníci. A to i s ohledem na to, že se nejedná o technicky zaměřené pracovníky, kteří by se orientovali v případných technických problémech se zařízením.

8 Institut trestu domácího vězení pohledem oslovených expertů

Následující kapitola bude věnována zhodnocení institutu TDV v českém prostředí pohledem oslovených aktérů.

8. 1 Zavedení trestu domácího vězení jako alternativy k nepodmíněnému trestu odnětí svobody

V posledních 25 letech došlo k nepochybnému posunu v české trestní justici směrem k humanizaci českého vězeňství. V rámci tohoto období došlo k implementaci řady alternativních trestů, kterými v současné době naše trestní právo disponuje. Obecně lze označit současnou paletu alternativních trestů za dostačující.

Po dlouhá léta byl nepodmíněný trest odnětí svobody, a stále tomu tak je, stěžejním trestem české justice.

Institut trestu domácího vězení je v současném TZ koncipován jako přímá alternativa k trestu odnětí svobody, zejména pak ke krátkodobým trestům odnětí svobody, jejichž počet ukládání je relativně vysoký. Zákodárce umožňuje uložit TDV i jako samostatný trest. V evropských zemích tento trest nabývá často formy opatření, která nahrazují zejména zbývající trest odnětí svobody, nebo je tento trest také pojat jako jedna ze součástí podmínek spojených s podmíněným propuštěním z výkonu trestu. Na otázku, zda oslovení experti považují trest domácího vězení za alternativu k trestu odnětí svobody, odpovídají záporně. Především se domnívají, že to nelze uvažovat jako alternativu k tomuto trestu, jelikož se jedná o dva diametrálně odlišné tresty, které jsou primárně určeny pro jinou cílovou skupinu pachatelů.

Implementace tohoto typu trestu do české trestní justice je všemi oslovenými odborníky označena jako vhodný krok, který přivítali, nicméně stejně jednotně dodávají nutnost jeho kontroly zajišťovanou prostřednictvím elektronického monitorovacího systému.

„Mně se ten trest líbí, přijde mi smysluplný, ale co se mi nelíbí, že do teď není elektronický monitoring. Protože podle mého názoru, ten trest je nevykonatelný.“

Expert č. 4, Vedoucí střediska PMS ČR

Dotázaní se domnívají, že se jedná o moderní trest, který vhodně rozšířil nabídku alternativních trestů, které jsou u nás uplatňovány, nicméně za současného stavu ho označují jako bezzubý, nevykonatelný či zbytečný. Jak potvrdil oslovený soudce JUDr. Ladislav Hejtmánek, nedůvěra soudu v tento trest je značná a k jeho ukládání dochází jen v minimálním počtu případů. Jak sám uvedl, není si vědom, že by ho některý soudce na obvodním soudě pro Prahu 7 uložil. Trest označuje za teoreticky vhodný, stejně jako například trest obecně prospěšných prací, jejich filozofie je zřejmá, pochopitelná a žádaná, nicméně tyto tresty nejsou podpořeny vhodnými podmínkami pro jejich efektivní výkon, a tak postrádají smysl.

„Co se týká toho trestu domácího vězení, tam ta filozofie je pochopitelně dobrá. Aby ten člověk pracoval nadále, ale dodržoval nějaká omezení, jakási výchova toho pachatele v tom domácím prostředí. Ale do té doby než bude nějaký systém evidence a vůbec dodržování toho trestu, tak si myslím, že je to všechno jenom jako velmi teoretický.“

JUDr. Hejtmánek, Předseda obvodního soudu

Padlo také přívzvisko „elegantní trest“, jelikož tento trest velice často probíhá nebo má možnost probíhat, aniž by o tom vědělo okolí odsouzeného. Probační a mediační služba sice vykonává kontroly v místě bydliště, ale jezdí v neoznačeném voze. Tím se samozřejmě předchází možné stigmatizaci odsouzeného ze strany jeho okolí. Je tak zcela na odsouzeném, zda svému okolí tento trest přizná či nikoli.

8.2   *Legislativní úprava trestu domácího vězení*

Otázka vhodnosti legislativního vymezení TDV nebyla dotázanými zodpovězena jednoznačně. Mezi oslovenými odborníky panuje značná názorová nejednotnost, zda se jedná o dostačující právní úpravu, či absolutně nedostačující.

„Současnou zákonnou úpravu považuji za bezproblémovou, ovšem jak již jsem uvedl výše, vzhledem k malé četnosti ukládání tohoto trestu se nemohly projevit případné zásadní aplikační problémy.“

Expert č. 12, Okresní státní zástupce

Krátce po implementaci nového TZ byla provedena novelizace zákonem č. 330/2011 Sb., která upravila podmínky výkonu trestu. Většina oslovených označuje

novelizaci jako změnu k horšímu, nicméně objevily se i názory³⁰, které považují změny za adekvátní a vhodné.

Novelizace upravila dvě pasáže týkající se TDV. V prvním případě se jednalo o odstranění vzorově stanoveného ukládání TDV v časovém rozmezí 20.00 – 5.00 hodin. Tato změna je v praxi odborníky vítána s odkazem na individuálnost jednotlivých pachatelů, jejich pracovního rozvrhu a z toho vyplývající nutnosti individualizovat ten trest tak, aby byl „ušitý na míru“ odsouzenému.

Další změnou byla úprava podmínek přeměny TDV v nepodmíněný TOS, která je většinou respondentů označena jako nevhodná, a to zejména z důvodu nejasnosti, od jakého data dochází k přeměně trestu – zda od data porušení nebo od data rozhodnutí soudu.

„Novela je strašná. Náhradní trest, který byl ukládaný s trestem domácího vězení, měl smysl. Několikrát se stalo, že trest uplyne a není možné člověka zpětně potrestat a dát mu najevo, že porušil podmínku.“

Expert č. 3, Probační pracovník

„Novela se mi nelíbí, protože vlastně tam se ani neví, od kdy počítat ten náhradní trest. Když napíšete ten návrh na přeměnu, jestli se má zastavit ten trest nebo jak. Přejde mi to takový zmatečný.“

Expert č. 4, Vedoucí PMS ČR

„Ona přišla novela, která zborčila starou praxi. A já bych řekla, že ta původní praxe byla rozhodně lepší a tady ta novela je výhodnější pro odsouzené. Takže pokud odsouzený ten trest porušuje nějakým způsobem, tak je velmi lehké potom to legislativně obejít tak, aby se mu ten trest nepřeměnil.“

Mgr. Vovsová, Vedoucí PMS ČR, Plzeň

Jak odborná veřejnost uvádí, pokud pachatel ví a „umí v tom chodit“, často ten trest poruší a náhradnímu trestu se vyhne. V případě, že probační pracovníci během namátkové kontroly zjistí, že odsouzený není přítomen, zanechají informaci o neúspěšné namátkové kontrole ve schránce a pozvou si odsouzeného na středisko k objasnění důvodů, které ho vedly k opuštění bydliště. Pokud se jednalo o neodkladnou lékařskou péči či jiné akutní záležitosti, které jsou doloženy, je to v pořádku.

---

³⁰ Jednalo se o 2 dotazované respondenty, kteří považují novelizaci za vhodnou, zbylí experti ji označují negativně.

V opačném případě je informován soud o porušení podmínek spolu s příkládaným vyjádřením odsouzeného.

„My narážíme na problém, že když nezastihneme toho odsouzeného doma, tak ti soudci nám pak na to můžou argumentovat, že to bylo poprvé, co porušil, tak třeba ten člověk neslyšel zvonek, neslyšel mobil, že je pořád omlouvají. Přitom my je jasně poučíme, budete mít uložený TDV, musíte být na mobilu, musíte být na zvonku, přesný pravidla si domluvíme, takže oni by se neměli vymlouvat, že mají vybitý telefon, že mají vypnutý telefon... Prostě neexistuje, to je jejich porušení a oni o tom ví a ti soudci prostě přimhuřují oči. Ale je to z toho důvodu, že není elektronický monitoring a že se zcela logicky bojí, aby tomu člověku opravdu neublížili.“

Mgr. Vovsová, Vedoucí PMS ČR, Plzeň

Soud poté rozhoduje o možnosti přeměny trestu na nepodmíněný TOS, který se nařizuje ve veřejném jednání. Následuje pak projednání a samotné nabytí právní moci rozhodnutí. Zde je označován jako velký problém samotné zajištění přítomnosti odsouzeného u jednání.

„Tam to vždycky selhává na tom, kdo je odsouzený. Ten pokud prostě nechce spolupracovat, tak si vždycky najde ty prostředky, aby to co nejvíc oddálil.“

JUDr. Hejtmánek, Předseda okresního soudu

Odsouzený má k dispozici velké množství prostředků, které může využít a řízení protahovat. Není překvapivé, že se snaží vyhnout či alespoň oddálit vidině vězení a tak v rámci zákona využívá možnosti, které má k dispozici. Jak zdůrazňuje oslovený soudce, tyto prostředky nemůžeme člověku odeprít, protože v tom okamžiku bychom porušili jeho právo na spravedlivý proces, který představuje hodnotu, jež nemůže být v demokratickém státě nikdy dotčena.

Dalším problematickým aspektem, jak dodává oslovený soudce, je samotné zajištění odsouzeného a jeho předání do výkonu nepodmíněného TOS, kdy opět může docházet k časové prodlevě. S tím souvisí i skutečnost přeplněných věznic, která se podepisuje i na časové prodlevě v nástupu do vězení, kdy odsouzený často čeká na nástup do výkonu trestu. Zde opět dochází ke snížení efektu samotného účelu trestu, který má být především časově neodkladný.

Další odborník poukazuje na skutečnosti, že v TZ není explicitně uvedeno, že by nevedení řádného života mělo být důvodem pro přeměnu trestu. Tento fakt opět naráží na rehabilitační funkci, která v tomto případě není splněna. Pokud během TDV dojde k nějaké další trestné činnosti, zcela logicky by to mělo být uvažováno jako porušení podmínek a vést k přeměně trestu.

„Myslím si, že trest domácího vězení je nyní zákonem upraven dostatečně. Jedinou slabinu vidím v tom, že v zákoně není explicitně uvedeno, že „pouhé“ nevedení řádného života není důvodem pro přeměnu zbytku trestu domácího vězení na nepodmíněný trest odnětí svobody.“

Expert č. 9, Probační pracovník

Na základě výše uvedeného je možné dovodit, že novelizace upravující podmínky přeměny TDV v nepodmíněný trest odnětí svobody je značně nejasná. Zákon vymezuje pravidlo pro přeměnu v podobě každého nevykonaného dne TDV na jeden den nepodmíněného TOS. Nicméně již není nikde stanoveno, kdy dochází k zastavení TDV. Jak vyplývá ze šetření, při zjištění porušení a nahlášení soudu, trest stále běží. Odsouzený pak může velice snadno docílit toho, že se přeměně vyhne a „úspěšně“ dokončí uložený TDV, což nám také potvrdilo několik pracovníků.

8.3 Elektronický monitoring

V této části bych se chtěla věnovat nejvíce kritizované části trestu domácího vězení, kterou je absence elektronického monitoringu. Tato podoba kontroly je s TDV neodmyslitelně spjata, na čemž se shodují všichni experti. S chybějícím kontrolním systémem je tak zpochybňován samotný účel trestu a jeho podstata.

Na nutnosti jeho zavedení se shodli všichni dotazovaní bez ohledu k pozici, kterou zastávají. Pro zvýšení míry ukládaných TDV a jejich efektivní realizaci ve smyslu potrestání a výchovného působení na pachatele, představuje elektronický monitoring nedílnou součást trestu. Ale jak dodávají probační pracovníci, jejich přítomnost při výkonu TDV je stále nutná při spolupráci s pachatelem.

„Já se domnívám, že svůj účel bude plnit trest domácího vězení ve chvíli, kdy bude elektronický monitoring.“

Expert č. 1, Vedoucí PMS ČR

Elektronický monitoring představuje dle oslovených odborníků jedinou možnou efektivní kontrolu plnění tohoto trestu. EMS nám poskytne přesný obraz toho, kde se pachatel nachází a na samotného odsouzeného bude vyvíjen tlak, aby dodržoval uložené podmínky.

„Trest domácího vězení rozhodně nesplnil moje očekávání, a to především proto, že se v souvislosti s jeho zavedením nepodařilo zajistit elektronickou kontrolu jeho výkonu a z tohoto důvodu, podle mého názoru, není tento trest soudy ukládán ve větší míře.“

Expert č. 12, Okresní státní zástupce

Některá oslovená střediska se s výkonem agendy TDV setkala jen v minimálním počtu. Jak uvedla Mgr. Sedlaříková ze střediska PMS ČR v Kladně, první trest domácího vězení jim byl přidělen až v roce 2014. Do té doby se jejich středisko s trestem domácího vězení v praxi neseťkalo, jelikož místní soud odmítal ukládat tento typ trestu z důvodu obav o bezpečnost pracovníků PMS při výkonu kontrol, zejména pak nočních kontrol. Celkově se s výkonem trestu domácího vězení setkalo jejich středisko od roku 2014 do současnosti pouze v 6 případech.

8. 4   *Kontrola dodržování podmínek trestu domácího vězení Probační a mediační službou ČR*

Vzhledem k chybějícímu elektronickému systému kontroly, převzali tuto úlohu „náramků“ v přeneseném slova smyslu probační pracovníci. Jak vedoucí PMS, tak i zbylí experti, se shodují na skutečnosti, že PMS vykonává kontroly v rámci možností velmi kvalitně, bohužel však nelze brát tento způsob kontroly jako plnohodnotný a efektivní. Je tak jednoznačně řečeno, že jednorázová namátková kontrola nemůže nahradit nepřetržitý elektronický monitoring.

„Je nepochybné, že tyto kontroly jsou s ohledem na možnosti Probační a mediační služby nedostatečné a nemohou četností kontrol nahradit permanentní, dosud nezavedenou, elektronickou kontrolu.“

Expert č. 12, Okresní státní zástupce

PMS má interními materiály určen minimální počet kontrol, které musí za měsíc u odsouzeného provést, nicméně tento minimální počet všechna oslovená střediska překračují, zpravidla oproti stanovenému minimu trojnásobně až čtyřnásobně. Z expertních rozhovorů mezi probačními pracovníky tak vyplývá zcela jednoznačně, že stanovený minimální počet kontrol nepovažují v žádném případě za dostačující a vykonávají je častěji. Bylo zmíněno, že pokud by vykonávali jen stanovené množství kontrol, nebude se jednat o dostatečnou zajištěnou kontrolu a tím by zcela určitě poklesla již tak nízká důvěra soudů v tento trest a samotnou práci PMS.

„Pokud bychom měli dělat ten minimální počet, co je stanoven v metodice, tak pokud bychom to pak měli soudci předložit, že jsme tam byli jen párkrát, tak to není z našeho pohledu dobrý.“

Mgr. Vovsová, Vedoucí PMS ČR, Plzeň

Dle metodiky je doporučováno vykonávat kontroly po 22. hodině za přítomnosti dvou pracovníků, nicméně vedoucí PMS jednotně uvádí, že z důvodu zajištění bezpečnosti pracovníků je realizována většina kontrol za přítomnosti dvou úředníků bez ohledu na denní či noční dobu. Dále uvádí, že pokud se jedná o bezproblémového odsouzeného, který bydlí v obydlené části obce a jestliže s ním pracují již delší dobu, zvládne provést odrolu jediný úředník. To však sami označují spíše za výjimku a preferují výkon kontrol ve dvou lidech. Tím mohou vznikat problémy zejména menším, personálně méně početným střediskům. Pokud hovoříme o menším středisku, máme na mysli středisko o 3 probačních pracovnících. Zde pak velmi citelně naráží na dodržování zákonných norem.

„My v metodice máme, že bychom měli konat tři kontroly do měsíce... Co to je? Samozřejmě se snažíme vykonávat ty kontroly častěji, ale my jsme 3členný středisko, takže měli bychom jezdit na kontroly dva, jezdíme po dvou, někdy po jednom.“

Expert č. 4, Vedoucí PMS ČR

Kontrolní činnost je uzpůsobena jednotlivým odsouzeným. Pro pracovníky PMS to samozřejmě představuje náročnou činnost, zvláště pak pro větší střediska, která mají na starost více odsouzených, které musí kontrolovat. Každý odsouzený má jinak stanovené podmínky, jinou pracovní dobu, všechny tyto aspekty musí být probačními pracovníky reflektovány, aby byla kontrolní činnost co nejefektivněji a správně naplánovaná.

„My si musíme zjistit, jestli řídí, neřídí, co má k dispozici za prostředky, jestli pracuje, kde pracuje, jaký má jiný věci okolo, čím se zabývá, jaký má koníčky, jestli je to vesnice na samotě u lesa... Tohle vše si musíme vyhodnotit a potom řešíme to, jak často ty kontroly budou probíhat a ve kterých hodinách ty kontroly budou probíhat.“

Expert č. 1, Vedoucí PMS ČR

K eliminování toho, aby odsouzený po realizované kontrole porušil podmínky a odešel mimo stanovené obydlí, jsou praktikovány dvojitě, někdy i trojitě kontroly. V praxi to znamená, že po namátkové kontrole je v řádech několika desítek minut vykonána ještě jedna. Předchází se tak tomu, aby měl odsouzený pocit, že dnes již má kontrolu splněnou a může porušit podmínky a odejít, aniž by to nebylo zjištěno.

Na časovou náročnost přípravy plánu namátkových kontrol upozorňuje i Mgr. Vovsová.

„My ten plán kontrol děláme opravdu individuálně, díváme se na to, jak jsme u těch odsouzených byli časově, jestli jsme měli nějaké dvojitě kontroly, jestli byly nějaký o víkendu, jestli byly spíš na začátku večera nebo hodně v noci, takže my se opravdu snažíme, aby ten odsouzený nevěděl, kdy přijde další kontrola. Aby to nemohl odsledovat. I nám jeden odsouzený sám potvrdil, že se v tom snažil najít klíč a že ho opravdu nenašel. Oni tím, jak mají čas, tak se to snaží vymyslet. Fakt si myslím, že se to odhadnout nedá a myslím si, že ty naše kontroly jsou efektivní.“

Mgr. Vovsová, Vedoucí PMS ČR, Plzeň

Jedná se tak o relativně náročně zakomponování jednotlivých individuálních plánů kontrol do jednoho, protože v rámci jednoho okruhu kontrol jsou většinou kontrolovány všichni odsouzení v daném okresu, který připadá ke středisku PMS ČR.

Jak je patrné, probační pracovníci dělají všechno možné proto, aby zajistili výkon kontroly, nicméně nemohou zaručit, že odsouzený neporuší výkon podmínek uloženého trestu.

„My nejsme schopni, my opravdu nejsme schopni podepsat se pod to, žádný soudný probační úředník se není schopný podepsat pod to, že ten člověk to splnil na 100%, protože my jsme tam po celou dobu opravdu nebyli.“

Expert č. 1, Vedoucí PMS ČR

Namátkové kontroly samozřejmě neposkytují plnou jistotu, že odsouzený dodrží podmínky a nachází se v místě bydliště dle podmínek, které mu nastaví soud.

Zároveň je však poukazováno, že v případě opakovaného porušování pravidel je vysoká pravděpodobnost, že to bude během namátkových kontrol zjištěno.

„Třeba ho nechytíme, když poruší poprvé, ale věřím tomu, že ho chytíme, když poruší napodruhé, potřetí. Ten člověk, který porušuje, tak bych řekla, že z 95% my ho stejně chytíme, že porušuje a že není doma. Takže z mého pohledu, i když ten elektronický monitoring není, tak my na to dřív nebo později přijdeme.“

Mgr. Vovsová, Vedoucí PMS ČR, Plzeň

Odborníci upozorňují na problém absence okamžité reakce na porušení podmínek a z toho plynoucí sankce. V případě, že se jedná o trest, který má stanovené podmínky, tak při jejich porušení, má následovat okamžitá reakce, aby si byl odsouzený vědom, že porušil pravidla, překročil stanovené hranice a byl tím dotčen. Při současné podobě kontrol k tomu však nedochází a poskytuje se tak větší prostor pro odsouzeného, který může delší či kratší dobu těžit ze současné situace a podmínky porušovat, aniž by to bylo postihováno. Zvláště pak, pokud i přes zjištění podmínek trest doběhne, aniž by došlo přeměně na TOS. Jak poznamenávají probační pracovníci, pro ně se pak jedná o jistou deziluzi, jelikož vyvíjeli značné úsilí na výkon kontrol.

V případě, že ten odsouzený bude porušovat ten trest, my mu dáme nějaké upozornění, potom to okamžitě hlásíme soudu. Tomu samozřejmě trvá, než dojde k datu veřejného zasedání, může se to odročit z nějakých důvodů, odsouzený může být nemocný a může se stát, že dojde až ke konci trestu a vzhledem k tomu, že už uplynul ten trest, tak soudce už nemá co přeměňovat.

Mgr. Vovsová, Vedoucí PMS ČR, Plzeň

8.5 Personální zajištění středisek Probační a mediační služby ČR

Jako další problematický aspekt se jeví u namátkových kontrol samotné personální možnosti středisek PMS ČR, u kterých je obecně známým faktem, že jsou personálně značně podhodnocená, což také potvrzují všichni dotázaní experti. Společně s implementací institutu domácího vězení došlo k posílení probačních středisek.

Celkově existuje 74 středisek, mezi které bylo rozděleno celkem 90 nově přijatých zaměstnanců. Docházelo tak v průměru k personálnímu navýšení o jednoho člověka, což byl také případ všech dotázaných vedoucích pracovníků PMS ČR. Tento krok je hodnocen jako nekoncepční, jelikož plošné navyšování o jednoho probačního pracovníka nereflektuje míru kriminality v daném okrese, míru nápadu, se kterými se středisky potýkají. Jak tedy uvádí vedoucí PMS, v praxi došlo k tomu, že střediska s malým nápadem byla posílena o jednoho úředníka, i přes to, že by situaci zvládala i bez něj a větší střediska, resp. střediska, která se potýkají s mnohanásobně vyšším zatížením, byla personálně navýšena taktéž o jednoho úředníka, což pro ně není dostačující. Bohužel se to dnes ukazuje jako velký problém, jelikož PMS při realizaci kontrol často naráží na zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů a zákonem stanovené povinné přestávky v práci. Jak uvádí, je tak velice těžké skloubit jednotlivé kontroly klientů, práci ve středisku a zároveň dodržet pracovní přestávky. Z oslovených středisek PMS ČR bylo potvrzeno, že na kontroly jezdí všichni zaměstnanci, nikoli pouze jeden, který by byl vyčleněn na agendu TDV.

„Navyšovalo se nekoncepčně. My jsme tady 3-4 střediska, která jsou zavalená a dalších přibližně 5 středisek, která mají méně nápadů. Bez ohledu na tohle, se personálně navyšovalo o jednoho člověka na každém středisku.“

Mgr. Sedlaříková, Vedoucí PMS ČR, Kladno

„Když se zaváděl trest domácího vězení, tak na každém středisku došlo k navýšení o jednoho člověka. Navyšovalo se plošně o jednoho člověka. Neřešila se třeba míra kriminality v tom okrese. Já třeba doufám, že bude-li se navyšovat, tak že už se budou brát ohledy tady na to.“

Mgr. Vovsová, Vedoucí PMS ČR, Plzeň

Skutečnost značného personálního podhodnocení jednotlivých středisek PMS ČR, potvrdili všichni dotazovaní. Bylo poukazováno na velké zatížení probačních pracovníků, které v porovnání s probačními pracovníky v evropských zemích mají mnohdy dvojnásobný až trojnásobný počet spisů připadajících na jednoho probačního úředníka.

Oslovení vedoucí PMS připouští, že se mnohdy ocitají na hraně únosnosti, kdy, jak uvádí, na jednoho probačního pracovníka připadá v průměru 90-100 spisů. Zde pak

zcela logicky dochází k situaci, že jde kvantita na úkor kvality odborné práce s odsouzeným, což není žádoucí.

„V jiných evropských zemích, tak probační úředník má na starost řekněme 40 odsouzených, kterým se může věnovat a může to opravdu hodně individualizovat. Zatímco my, když jich máme kolem 100 a více, před amnestií měl jeden kolega 160, to bylo prostě šílený, tak na to prostě není čas.“

Mgr. Vovsová, Vedoucí PMS ČR, Plzeň

Určitou dočasnou úlevou pro probační pracovníky byla amnestie, která se dotkla alternativních trestů a velmi významně pak samotného TDV, který byl amnestován ve všech případech. Dá se předpokládat, že během následujících let se tak vznikne situace, která existovala před rokem 2013.

Jako alarmující se zde jeví fakt, že alternativní tresty, resp. činnost PMS ČR, by měla představovat nástroj trestní politiky, vedoucí ke snížení počtu vězeňské populace a zamezení recidivního chování, nicméně PMS zde nedostává prostor pro efektivní a kvalitní práci s odsouzenými. Dostáváme se tak do situace, kdy MSp ČR vyvíjí snahu řešit současný problém, nicméně přistupuje k tomu značně nekonceptně a nevytváří vhodné podmínky pro realizaci alternativních trestů, resp. přímé práce s odsouzeným.

Samotné personální podhodnocení přiznává i zástupce MSp ČR. Dle jeho slov si uvědomují, že situace není optimální a může docházet k poklesu úrovně odborné práce, což, jak sám přiznává, není žádoucí. Situace se bude dle Mgr. Zimmela nadále monitorovat a v případě nárůstu zatížení pracovníků PMS se poté přistoupí k řešení v podobě personálního navyšování. Zde opět vyvstává otázka, na kolik je vhodné vyčkávat, než situace dospěje do kritické fáze.

8. 6 Bezpečnostní riziko pro pracovníky PMS ČR

Z hlediska bezpečnosti představuje absence elektronického monitoringu velké riziko pro probační pracovníky, kteří vykonávají kontroly u odsouzeného v místě bydliště v kteroukoli denní i noční hodinu.

Problematicke nebezpečnosti namátkových kontrol není věnována větší pozornost, nicméně riziko zde je a dle pracovníků PMS, se kterými jsem realizovala rozhovor, je toto riziko vcelku vysoké. Ačkoli často střediska nejsou dostatečně

personálně zajištěna, je zřejmá snaha dodržet bezpečnostní předpisy a kontrolní činnost vykonávat za přítomnosti dvou pracovníků. Ani tak však není jejich bezpečnost úplně vyřešena. Při pochybnostech mají úředníci možnost požádat o doprovod Policii ČR. Mnohé policejní služebny však mají pouze omezené personální kapacity a v případě nařízeného výjezdu, musí dát přednost výjezdu před doprovodem úředníků PMS. Nicméně většina pracovníků PMS uvádí, že této možnost využívají pouze ve výjimečných případech, kdy se jedná o odlehlé oblasti či problémové klienty.

Jako problematická se rovněž jeví i samotná práce s pachateli na středisku, kdy záleží, zda jsou střediska situována samostatně či tvoří součást justičního areálu. Pokud jsou součástí soudního komplexu, mají zajištěnu kontrolu přichozích odsouzených pracovníky justiční stráže a nehrozí tak riziko, že by s sebou měli nějakou zbraň. Riziko však představují střediska PMS, která nejsou součástí soudního komplexu a odsouzení k jednání přicházejí, aniž by procházeli jakoukoli kontrolou. Z vlastní zkušenosti je mi známo, že PMS ČR Praha-východ je součástí soudního areálu, avšak z důvodu samostatného vstupu nejsou odsouzení před vstupem do objektu PMS podrobováni kontrole.

„Naše středisko dříve sídlilo mimo areál, samostatně, kde nefungovala žádná kontrola. Pak jsme se přestěhovali sem a klienti k nám chodili tak, jak byli zvyklí chodit běžně. A najednou jsme zjistili, že při kontrole justiční strážníci měli při sobě nože, plynové pistole a další zbraně...“

Mgr. Vovsová, Vedoucí střediska PMS ČR, Plzeň

Ačkoli problematice zajištění bezpečnosti úředníků PMS ČR není věnována zvláštní pozornost, pro probační pracovníky představuje práce s odsouzenými, ať na středisku, tak i přímo v terénu, riziko. Při realizaci výkonu TDV o to větší, že jsou u odsouzeného doma, v jeho prostředí, které on zná a cítí se zde jistěji.

„Náš soud odmítá tento trest ukládat, protože považuje nebezpečná nás tam posílat, zvláště pak v noci. Takže od našeho soudu jsme ještě nedostali ani jeden trest domácího vězení.“

Mgr. Sedlaříková, Vedoucí PMS ČR, Kladno

8. 7 Účelnost trestu domácího vězení

TDV představuje jako nejpřísnější alternativní trest poslední možnost před výkonem nepodmíněného trestu odnětí svobody. Je primárně určen pro pachatele méně závažné trestné činnosti, resp. přečinů. Odborníci se domnívají, že má význam především pro prvopachatele, zejména pak pro mladistvé pachatele, kde velice často dochází k tomu, že se dostane do nevhodného kolektivu vrstevníků a kde filozofie tohoto trestu působí velice dobře – umožní mu pokračovat ve studiu, ale zároveň zamezí kontaktu s negativním sociálním prostředím, jako i s pácháním trestné činnosti ve večerních a nočních hodinách, které se jeví jako kritické.

„Myslím si, že i u mladistvých to má smysl, by to mohlo mít smysl, zatím jsem se s tím v praxi nesetkala...Zrovna majetková trestná činnost, páchá to v noci, kamarádi všechno, jinak chodí do školy, funguje jo, čím to řešit? Výchovným opatřením? Ukládat mu nějakou povinnost? Uložit mu podmíněně odsouzení? To se ho nijak nedotkne.“

Expert č. 1, Vedoucí PMS ČR

Odborníky, zejména pak pracovníky PMS, bylo velmi zdůrazňováno, že se nejedná o trest, který by bylo vhodné ukládat paušálně. Jedná se o velmi specifický trest, který není určen pro každého pachatele. Vždy je velice důležitá přípravná fáze, kdy dochází ke zjištění podmínek a na základě toho přichází samotné posouzení o jeho vhodnosti. Máme zde na mysli institut předběžného šetření, který je jednohlasně probačními pracovníky označován za nutnost, bez kterého není vhodné tento trest ukládat a to nejen s ohledem na následnou možnost efektivního plnění trestu a jeho smysluplnosti uložení, ale také s ohledem na bezpečnost samotných pracovníků, kdy právě oni jsou ti, co jsou v přímém kontaktu s klientem, v místě jeho bydliště, kde se klient cítí sebevědomě.

Mezi odborníky byla také zmíněna možná podmínka pro uložení TDV – pouze pachatelům se zaměstnáním. To dokládá i JUDr. Vanduchová, která tvrdí: *„pokud ten jedinec nemá zaměstnání, pak ten trest postrádá nějaké resocializační prvky“* a dodává dále: *„pokud nemá zaměstnání, tak by se měl podrobovat alespoň nějakým resocializačním programům“*. Jejich nabídka je však velice nízká.

8. 8   **Institut předběžného šetření**

Všichni vedoucí PMS se shodují, realizace institutu předběžného šetření (IPŠ) představuje neodmyslitelný prvek pro možnost úspěšného uložení TDV. Připouští, že toto šetření je pro ně časově náročné, nicméně jak zdůrazňují, umožní jim zjistit základní informace o pachateli, jeho pracovním a rodinném zázemí, posoudit, zda má ten člověk samotné zázemí pro výkon toho trestu a následně pak vyhodnotí jeho vhodnost. Nicméně jedná se jen o postoj probačního pracovníka, který samotný soudce nemusí respektovat, ani k němu přihlížet, stejně tak nemusí být probační pracovník o IPŠ požádán.

„Já si myslím, že je velmi důležitý a i se z praxe ukazuje, že odsouzení, kteří si prošli předběžným šetřením, jsou motivovaní a motivovanější více než ti, kteří jdou jen k soudu, tam soud rozhodne o trestu domácího vězení a uloží jim to. Pro nás je dobrý to předběžný šetření v tom, že víme, prohlédneme si to tam, vidíme, jak vypadá ten byt, máme takovou představu, kdo tam bydlí. Je fakt hodně důležitý. Nám to sice ubírá trošku času, ale ono se nám to potom vrátí při tom trestu, máme znalost a povědomost o tom okolí, o rodině, o tom člověku.“

Mgr. Vovsová, Vedoucí PMS ČR Plzeň

„Institut předběžného šetření je dle mého názoru nezbytným předpokladem uložení tohoto typu trestu. Ne však vždy je Probační a mediační služba soudem k předběžnému šetření pověřena, což nám práci občas komplikuje.“

Expert č. 9, Probační pracovník

Pokud je trest uložen soudem bez předjednání, velmi často dle oslovených vedoucích PMS dochází k nevhodnému uložení trestu. PMS nemá možnost jakékoli obrany či odvolání při uložení TDV a musí plnit povinnost, které z její role vyplývají. Tak může nastat situace, že je TDV uloženo například osobě, která nemá stále bydliště, bydlí na ubytovně, často mění své bydliště, tj. stěhuje se mezi ubytovnami, mezi přáteli nebo je osobou bez přístřeší. Dalším příkladem může být pachatel, který se nachází dlouhodobě pracovním mimo své bydliště či má nepravidelné pracovní směny, které nelze dopředu potvrdit. Jak bylo zmíněno, soud má možnost uložit TDV i bez jeho předjednání a je otázkou, jak tento problém řešit, aniž bychom zasahovali do pravomoci soudu.

„Vhodný a potřebný, pokud ho dostaneme. Bez předjednání nevíme, co je to za člověka, většinou je pak trest domácího vězení problémový. Zjistíme třeba, že je nevhodné zázemí. Je to důležitá věc pro zdárnou vykonatelnost.“

Expert č. 3, Probační pracovník

„Já si myslím, že by ten trest neměl být bez toho IPŠ ukládaný, protože tam je potřeba zhodnotit takových věcí, že si myslím, že to je třeba. Protože jenom my tam budeme jezdit, jenom my to budeme kontrolovat, jenom my se s tím odsouzeným bude vídat a my bychom tedy měli posoudit, jestli ten trest je nebo není vhodný. Při tom IPŠ se zjistí spoustu věcí, protože my většinou chceme po tom odsouzeným, aby tam byli všichni, i ti rodinní účastníci, kterých se ten trest bude také týkat. Tam zjistíte dynamiku, vztahy v té rodině.“

Expert č. 4, Vedoucí PMS ČR

Většina středisek uvádí, že spolupráce s místními soudy je ohledně TDV velmi dobrá, jsou soudy respektovány a z velké části pověřovány vykonáním IPŠ. Vedoucí jednoho střediska však podotkla, že se soudy mají povětšinou špatnou zkušenosti, i když je to samozřejmě člověk od člověka, ale obecně jimi nejsou respektovány a soudy jim to také dávají značně najevo.

„Ten soudce může mít a má názor naprosto odlišný. Pokud je soudce schopný nařídít TDV do kamionu, protože ten člověk nemá stálé bydlení, tak mu to nařídí do kamionu, který parkuje pokaždé někde jinde... Pokud se to nařídí do ubytovny, kde existuje 10 pater, naproti bydlí manželka, která ho nechala vykázat a nařizuje to do bytu, který je naproti... Nařídí to do místa, kde ty lidi chovají 25 psů a my tam máme jít a zkontrolovat ho, jestli je v místě bydliště... Tohle je prostě o tom, že realita a představa soudce jsou dvě věci, které se nepotkávají.“

Expert č. 1, Vedoucí PMS ČR

Z uvedených reakcí je patrné, že oslovená střediska většinou nemají problém ve spolupráci se soudy či s ukládaným TDV bez jeho předjednání. Problém uvedlo pouze jediné pracoviště PMS, ale zároveň připustilo, že problém může vzniknout při spolupráci s jednotlivými soudci. Zároveň však vedoucí středisek uvádí, že soudce informovali o důležitosti vypracovávání IPŠ.

Všichni probační pracovníci uvedli, že při realizování IPŠ je žádoucí přítomnost rodiny, resp. všech členů domácnosti, jelikož i ti jsou trestem dotčeni a vzhledem k povaze kontrol to představuje velký zásah do běžného chodu celé domácnosti, nikoli jen do života odsouzeného. Členům domácnosti tak poskytnou informace o tom, co samotný trest obnáší a zjistí jejich stanovisko, které je také součástí hodnotící zprávy, kterou zasílají soudu.

„On jim často pachatel dá ty informace zkreslený. Takže my to bereme jako svojí morální povinnost, dát jim ten prostor, aby se oni mohli zeptat. Aby ty informace měli takový, jaký jsou, aby se oni za sebe mohli kvalifikovaně rozhodnout, jestli pro ně je to dávatelné nebo ne. Jestliže jim tam bude zvonit mobil a mají tam mimino, jak to budou řešit.“

Expert č. 4, Vedoucí PMS ČR

Je trochu zarážející, že při uložení TDV bez jeho předjednání není zjišťováno stanovisko rodiny. Jedná se pak až o dodatečný krok, který činí probační pracovníci. Jak bylo zmiňováno, většinou jsou členové rodiny rádi, že je zde tato možnost a vyhne se tak pobytu ve vězení, nicméně se domnívám, že jejich stanovisko by mělo být reflektováno před samotným uložením trestu. Jak již bylo zmiňováno, jedná se o velký zásah do života celé rodiny a není jen o odsouzeném a jeho trestu.

„Já chci, aby u předjednání byla i rodina, protože i jim to zasáhne do života. My se samozřejmě snažíme to mít domluvený, ty kontroly, že ten odsouzený bude mít u sebe mobil, abychom nezvonili na celou rodinu. Ten mobil bude mít v době výkonu trestu neustále u sebe a budeme zvonit na něj. Jakmile se nedozvoníme na odsouzeného, tak do toho zapojujeme ostatní účastníky rodiny, to znamená, že se zazvoní na zvonek. Vždycky máme třeba i náhradní číslo. Protože ten trest má on, já z toho tak vždycky vycházím.“

Expert č. 4, Vedoucí PMS ČR

8. 9 Délka výkonu trestu domácího vězení

TDV může být uložen až na 24 měsíců, což se také stává předmětem kritiky. Odborníky je tato doba označována jako nesmyslná. Jak poukazují, žádná jiná evropská země nemá možnost uložení TDV až na dva roky, řádově se pohybuje v měsících.

„Je to příliš dlouhé. Se zřetelem k zahraničním zkušenostem, tam se to pohybuje kolem půl roku. Ty dva roky jsou přehnané. Pokud ho soudy budou ukládat v délce 2 let, tak to bude směřovat k tomu, že to ten člověk nevykoná a bude docházet k přeměnám.“

JUDr. Vanduchová, CSc.

TDV představuje velmi náročný trest, ačkoli to tak veřejností nemusí být vnímáno a jeho uložení na takovou dobu je odborníky označováno jako neefektivní, neplnící účel primární výchovy. Zároveň je to také spojováno s vyšší pravděpodobností porušení podmínek a přeměny trestu v TOS.

Byla také zmiňována možnost určitých negativních psychických dopadů na člověka po jeho splnění v podobě pocitů prázdna.

„Je to velmi vysoká hranice, kritizuje se to hodně s ohledem na transformaci v jiné tresty. Je to velký zásah do režimu člověka. Déle než 6 měsíců by mohlo mít velké „prizonizační“ dopady. Až by vykonal ten trest, tak by to mohlo vést k velkému pocitu prázdna.“

Expert č. 9, Probační pracovník

Objevuje se také názor zdůrazňující vliv populismu, který je v trestní politice velmi patrný a který, jak se domnívá, byl základem i tohoto časového vymezení. V posledních letech se můžeme setkávat se zpříšňováním trestů a zvyšováním trestní sazby, které je dle zákonodárce vedenou ochranou společnosti, nicméně jak je patrné z praxe, zpříšňování trestních sankcí není řešením situace. To dokládá i oslovený soudce: *„ten vliv toho populismu a takového toho zalíbení se voličům je v té trestní politice strašně znát. Ty přísnější tresty, ony jsou vedeny tou snahou jakoby chránit tu společnost něčím, tak se stanoví přísnější tresty, protože to je velmi vděčné populistické téma. A ono to velmi dobře vypadá, ale v praxi ten efekt to má prostě malý.“*

Závěr

Předkládaná diplomová práce si kladla za cíl zjistit postoj odborné veřejnosti k institutu trestu domácího vězení, čehož jsem naplňovala prostřednictvím expertních polostrukturovaných rozhovorů s oslovenými odborníky. Cílem bylo zjištění co největšího množství informací, proto jsem se snažila o široké spektrum zastoupených aktérů. Spolupracujícími experty tak byli nejen pracovníci Probační a mediační služby ČR, kteří představují tzv. úředníky první linie, vykonávající přímou práci s klienty, ale i zástupci soudu, státního zastupitelství a širší odborné veřejnosti. Jako další cíl byla stanovena identifikace přínosů a možných bariér, které jsou spojeny s implementací tohoto institutu a z toho vyplývající navržení možné optimalizace.

Česká republika za posledních 25 let prošla důležitým vývojem, který však, na rozdíl od jiných evropských zemí, neprobíhal kontinuálně, ale v relativně krátkém časovém úseku. Možná i v tom důsledku, ve snaze přiblížit se evropskému právu v co nejkratší době, tak došlo k přijetí nových politik, pro které nejsou utvořeny odpovídající podmínky. Trest domácího vězení bezesporu představuje trest s velkým potenciálem, jehož filozofie vedena zachováním pozitivních sociálních, rodinných a pracovních vazeb se současným potrestáním pachatele, je správná a žádaná.

Trest domácího vězení rozšířil paletu alternativních sankcí, které mohou být v České republice uloženy. Jeho implementací bylo sledováno především snížení kritického přeplnění věznic, humanizace sankční politiky a efektivnější přístup k pachateli především méně závažné trestné činnosti s cílem zamezení páchaní další trestné činnosti. Tyto cíle, se kterými byl trest domácího vězení implementován do našeho právního řádu, lze označit jako nenaplněné. Setkáváme se zde s implementačním deficitem v podobě nenaplněných cílů, které byly zákonodárcem předpokládány. Ten předpokládal využití tohoto trestu během prvních dvou let až v 1500 případech. Ve skutečnosti k tomu došlo v necelé čtvrtině případů. Pravděpodobnou příčinou tohoto stavu je nevytvoření vhodných podmínek pro realizaci trestu. Za největší bariéru bránící úspěšné implementaci domácího vězení lze označit absenci elektronického monitorovacího systému. Oslovení odborníci potvrdili, že bez elektronického monitoringu nelze hovořit o plnohodnotném trestu.

Dalším aspektem bránícím naplnění účelu trestu je podoba legislativního vymezení, která se jeví jako nekvalitní. Implementací nového trestního zákoníku

počátkem roku 2010, byly nastaveny podmínky pro výkon trestu domácího vězení, které byly o necelé 2 roky později změněny. Je otázkou, co vedlo zákonodárce k tak rychlému přijetí změn.

Většina oslovených odborníků konstatovala významný nedostatek v právní úpravě, který zabraňuje naplnění účelu trestu. Novelizace TZ zákonem č. 330/2011 Sb. byla ze strany expertů označena jako nevhodná. Největším problémem, se kterým se probační pracovníci setkávají, je nejasnost možného výkladu časového vymezení přeměny trestu domácího vězení na nepodmíněný trest odnětí svobody. Zde by bylo zcela jednoznačně, na základě vyjádření odborné veřejnosti, vhodné upravit legislativní znění tak, aby bylo patrné, kdy dochází k zastavení výkonu domácího vězení a přepočtu nevykonaných dní na nepodmíněný trest odnětí svobody.

Vzhledem k relativně krátké době využívání tohoto trestu, výše zmíněné absenci elektronické kontroly a vlivem prezidentské amnestie, která postihla veškeré tresty domácího vězení a měla velký vliv i na následovné ukládání trestů v letech 2013-2015, je k dispozici malé množství relevantních dat. Scheinost [2015] zjišťoval recidivující chování u vybraných druhů trestních sankcí, mezi které byl zařazen i tento trest. Ze 126 osob, které vykonaly uložený trest domácího vězení, došlo v 46% k recidivnímu chování³¹. [Scheinost, 2015] Zde je opět patrné nenaplnění předpokládaných cílů, se kterými byl tento alternativní trest implementován. Český systém trestní justice se potýká s problematikou vysoké míry recidivy. Důkazem je i již zmiňovaný výzkum, jehož vzorek o velikosti 4 233 osob byl složen z osob, které byly odsouzené k trestu domácího vězení, obecně prospěšné práci, trestu odnětí svobody a podmíněnému odsouzení s dohledem. V průměru došlo k recidivujícímu chování v 48% případů. [Scheinost, 2015] Zde si můžeme položit otázku, co je příčinou. Jako jedno z možných vysvětlení lze, dle mého názoru, označit nedostatečnou práci s odsouzenými. Jak vyplynulo z výzkumného šetření, Probační a mediační služba ČR se potýká s personálním podhodnocením, které vede k poklesu odborné práce s odsouzeným a zamezuje individualizovat přístup. Trest domácího vězení představuje možný potenciál pro rehabilitační působení na odsouzeného, nicméně bez odborné práce představuje pouze trest, který na relativně krátkou dobu uchrání společnost před páčáním další trestné činnosti. Ochranná funkce tak je po určitou dobu naplněna, nicméně rehabilitační funkce nikoli. S tím se pojí i další aspekt, kterým může být

---

³¹ U trestu obecně prospěšných prací bylo recidivujících 48,8% osob, u trestu odnětí svobody 45%.

nepodněnost domácího prostředí, příp. naopak jeho patologický vliv. Ze šetření vyplynulo, že ke kontaktu mezi probačním úředníkem a odsouzeným dochází výhradně při realizaci kontrol, aniž by docházelo k dalšímu kontaktu a práci s odsouzeným na středisku Probační a mediační služby ČR. Stejně tak nebyla zjištěna spolupráce s žádnou neziskovou organizací. Současnou situaci tak lze vyhodnotit jako neefektivní, zejména z pohledu chybějících personálních kapacit k odborné práci s odsouzenými, kdy se potvrdilo, že kvantita práce je realizována na úkor kvality. Opatřením by tak mohlo být navýšení personálních kapacit dle stanoveného klíče v podobě výši nápadu střediska a z toho plynoucí zatíženosti probačních úředníků. Za současného personálního stavu nelze hovořit o optimální situaci a lze to označit jako jeden z možných vlivů podílejících se na neúspěšném výchovném působení na pachatele a vysoké míře recidivujícího chování.

Není pochyb o tom, že kontroly realizované probačními úředníky, jsou zatěžující pro samotná střediska. S možnou implementací elektronického monitoringu by došlo k částečné úlevě, nicméně předpokládá se využití probačních pracovníků při instalování zařízení a i nadále s občasnými namátkovými kontrolami. Vzhledem k tomu, že všichni oslovení uvedli, že s případným EMS se dá očekávat prudký vzestup ukládaných TDV, opět se dá předpokládat časová náročnost při vykonávání instalace zařízení u odsouzeného. Oslovení vedoucí PMS ČR potvrdili, že chtějí i nadále zastávat roli při výkonech TDV, nicméně jejich účast na samotné instalaci zařízení je zarážející, vzhledem k pracovní vytíženosti a kvalifikačním předpokladům probačních úředníků.

Další rizikový aspekt je spojen s předpokládaným strmým nárůstem ukládaných trestů domácího vězení, kdy by mohlo docházet k jeho nevhodnému ukládání a opět s nedostatečnými personálními kapacitami středisek PMS ČR pro klíčovou sociální práci s odsouzenými.

Kladné stránky jsou, dle oslovených odborníků, spatřovány především v zachování pozitivních rodinných, pracovních a sociálních vazeb. Zde je však zmiňováno, že by se mělo jednat o člověka, který má zaměstnání a bude tak u něj prostor pro naplnění resocializační funkce trestu. V opačném případě pak přistoupit k resocializačním programům či vhodnému zaplnění volného času dle vypracovaného plánu s probačním pracovníkem. Domácí prostředí, jak bylo zmiňováno, může být velice často nepodněné, případně patologické, a samotné uložení trestu nevede k rehabilitaci odsouzeného.

Jako další přínos byla označena možnost uložení domácího vězení při podmíněném propuštění odsouzeného z výkonu nepodmíněného trestu odnětí svobody. Zde je výhodou zejména postupné začleňování odsouzeného do společnosti za koordinace a dozoru probačních úředníků. To bylo zmiňováno zejména dlouhodobě odsouzených (uvažujme výkon nepodmíněného trestu odnětí svobody v řádu 10 – 15 let). Tento postup byl označován jako ochrana nejen pro samotného pachatele, ale zejména jako ochrana pro společnost, jelikož probační úředník s takovou osobou průběžně pracuje a pod jeho odborným dohledem dochází k jejímu postupnému začleňování zpět do společnosti, příp. lze včas odhalit možná rizika.

V případě úspěšného zavedení elektronického monitorovacího zařízení, lze dle vyjádření oslovených expertů, očekávat strmý nárůst počtu ukládaných trestů domácího vězení. To bude vedeno důvěrou soudů v efektivní kontroly plnění trestu.

Celkově lze označit postoj odborné veřejnosti k institutu trestu domácího vězení za kladný, jeho zavedení do české trestní justice bylo vítané, avšak s nutností přijetí dalších opatření, které zajistí naplnění účelu trestu.

Použitá literatura

KNIHY

1. FISCHER, Frank, Gerald MILLER a Mara S SIDNEY. c2007. *Handbook of public policy analysis: theory, politics, and methods*. Boca Raton: CRC/Taylor, xxv, 642 p. ISBN 978-157-4445-619.
2. GRIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST a Ivana ZOUBKOVÁ. 2014. *Kriminologie*. 4., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 536 s. ISBN 978-80-7478-614-3.
3. HÁLA, Jaroslav. 2006. *Úvod do teorie a praxe vězeňství*. 2., dopl. vyd. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 183 s. ISBN 80-867-0830-6.
4. HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005, 407 s. ISBN 80-736-7040-2.
5. HOWLETT, Michael a M RAMESH. 1995. *Studying public policy: policy cycles and policy subsystems*. New York: Oxford University Press, vi, 239 p. ISBN 01-954-0976-0.
6. JANDOUREK, Jan. 2008. *Průvodce sociologií*. Vyd. 1. Praha: Grada, 208 s. Sociologie (Grada). ISBN 978-80-247-2397-6.
7. KARABEC, Zdeněk. 2003. *Restorativní justice: sborník příspěvků dokumentů*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 143 s. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 80-733-8021-8.
8. KARABEC, Zdeněk, Radka MACHÁČKOVÁ a Simona DIBLÍKOVÁ. 2000. *Krátkodobé tresty odnětí svobody: závěrečná studie z výzkumu*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 88, [19] s. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 80-860-0876-2.
9. KAY, Adrian. c2006. *The dynamics of public policy: theory and evidence*. Northampton, MA: Edward Elgar, vii, 149 p. ISBN 18-454-2105-1.
10. KNOEPFEL, Peter. 2007. *Public policy analysis*. 1st ed. Bristol: The Policy Press, 317 s. ISBN 978-1-86134-907-1.
11. LATA, Jan. *Účel a smysl trestu*. 1. vyd. Praha: LexisNexis, 2007, 114 s. Knihovnička LexisNexis. ISBN 978-80-86920-24-5.

12. MAREŠOVÁ, Alena. 2015. *Analýza trendů kriminality v České republice v roce 2014*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci. ISBN 978-80-7338-150-9.
13. MATOUŠEK, Oldřich a Andrea KROFTOVÁ. 1998. *Mládež a delikvence: [možné příčiny, současná struktura, programy prevence kriminality mládeže]*. Vyd. 1. Praha: Portál, 335 s. ISBN 80-717-8226-2.
14. MATT BLACK AND RUSSELL G. SMITH. *Electronic monitoring in the criminal justice system*. Canberra: Australian Institute of Criminology, 2003. ISBN 0642538018. Dostupné z: http://aic.gov.au/media_library/publications/tandi_pdf/tandi254.pdf
15. MIOVSKÝ, Michal. 2006. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Vyd. 1. Praha: Grada, 332 s. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1362-4.
16. MORRIS, Allison a Gabrielle M MAXWELL. 2001. *Restorative justice for juveniles: conferencing, mediation and circles*. Portland, Or.: Hart Publishing, xii, 290 p. ISBN 18-411-3176-8.
17. POTŮČEK, Martin. *Veřejná politika*. Upr., dopl. a aktualiz. vyd. v českém jazyce. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2005, 399 s. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-86429-50-2.
18. RITCHIE, Jane a Jane LEWIS. 2003. *Qualitative research practice: a guide for social science students and researchers*. Thousand Oaks, Calif.: Sage Publications, xv, 336 p. ISBN 07-619-7109-2.
19. ROZUM, Jan, Petr ZEMAN, Hana PŘESLIČKOVÁ a Jan TOMÁŠEK. *Vybrané problémy sankční politiky*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2005, 198 s. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 80-7338-042-0.
20. SCHEINOST, Miroslav. *Teoretické a trestněpolitické aspekty reformy trestního práva v oblasti trestních sankcí*. Vydání první. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015, 117 stran. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-148-6.
21. SCHEINOST, Miroslav. *Teoretické a trestněpolitické aspekty reformy trestního práva v oblasti trestních sankcí*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2013, 137 s. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-135-6.

22. SOTOLÁŘ, Alexander, František PÚRY a Pavel ŠÁMAL. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2000, xv, 468 s. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 80-7179-350-7.
23. STRAUSS, Anselm L a Juliet M CORBIN. 1999. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Vyd. 1. Boskovice: Albert, 196 s. SCAN. ISBN 80-858-3460-X.
24. ŠČERBA, Filip. 2011. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. Vyd. 1. Praha: Leges, 416 s. Teoretik. ISBN 978-80-87212-68-4.
25. ŠTERN, Pavel. *Probace a mediace: možnosti řešení trestných činů*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010, 212 s. ISBN 978-80-7367-757-2. // *Probace a mediace: možnosti řešení trestných činů*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010, 212 s. ISBN 978-80-7367-757-2.
26. ŠVARŤÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ. 2014. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 2. Praha: Portál, 377 s. ISBN 978-80-262-0644-6.
27. VAN NESS, Daniel W a Karen Heetderks STRONG. *Restoring justice: an introduction to restorative justice*. Fifth edition. Waltham, MA, USA: Anderson Publishing, 2015, xix, 235 pages. ISBN 9781455731398
28. VANTUCH, Pavel. 2011. *Trestní zákoník s komentářem*. 1. vydání. Olomouc: ANAG. ISBN 978-80-7263-677-8.
29. VAN ZYL SMIT, Dirk. *Příručka základních principů a slibné praxe v oblasti alternativních opatření k uvěznění*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010, 70 s. ISBN 978-80-7338-093-9.
30. VEČEŘA, Miloš a Martina URBANOVÁ. 2011. *Sociologie práva*. 2., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 313 s. ISBN 978-80-7380-321-6.
31. VESELÝ, Arnošt (ed.), Martin NEKOLA (ed.) a Zuzana DRHOVÁ. 2007. *Analýza a tvorba veřejných politik: přístupy, metody a praxe*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 407 s. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-86429-75-5.
32. VESELÝ, Arnošt. 2009. *Vymezení a strukturace problému ve veřejné politice*. Vyd. 1. V Praze: Karolinum, 262 s. ISBN 978-80-246-1714-5.
33. VETEŠKA, Jaroslav. 2015. *Mediace a probace v kontextu sociální andragogiky*. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 251 stran. ISBN 978-80-7478-898-7.

34. ZEHR, Howard. 2003. *Úvod do restorativní justice*. Praha: Sdružení pro probaci a mediaci v justici, 48 s. ISBN 80-902-9981-4.
35. ZEMAN, Petr. *Názory a postoje občanů v oblasti trestní politiky*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010, 130 s. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-098-4.
36. ZEMAN, Petr. *Veřejnost a trestní politika*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2011, 153 s. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-113-4.

ODBORNÉ ČLÁNKY A PŘÍSPĚVKY VE SBORNÍCÍCH

1. ANDERLE, Pavel. 2010. Trest domácího vězení: "tvrdość" trestu a jeho ekonomický přínos. In: *COFOLA 2010: The Conference Proceedings*. Brno: Masarykova univerzita, s. 942-948. ISBN 978-80-210-5151-5.
2. BALES, William, Karen MANN, Thomas BLOMBERG, Gerry GAES, Kelle BARRI, Karla DHUNGANA a Brian MCMANUS. *A Quantitative and Qualitative Assessment of Electronic Monitoring* [online]. In: . The Florida State University, Center for Criminology and Public Policy Research, 2010 [cit. 2015-11-13]. Dostupné z: <https://www.ncjrs.gov/pdffiles1/nij/grants/230530.pdf>
3. BOLEDOVIČOVÁ, Lucie. Elektronický monitoring jako prostředek ke snížení počtu vězeňské populace. In Kotásek, J. a kol. *Dny práva 2012 - Days of Law 2012*. Brno: Masarykova univerzita, 2013. s. 1345-1359, 15 s. ISBN 978-80-210-6319-8.
4. BLACK, Matt a Russell SMITH. Electronic Monitoring in the Criminal Justice System. *Australian Institute of Criminology: Trends & issues in crime and criminal justice* [online]. 2003, (254): 1-6 [cit. 2015-10-31]. ISSN 0817-8542. Dostupné z: http://aic.gov.au/media_library/publications/tandi_pdf/tandi254.pdf
5. BLANDA, Robert. Odstraní elektronické náramky přeplněnost českých věznic? *České vězeňství* [online]. 2010, 2015-11-16, **2010**(1): 16-17 [cit. 2015-11-16]. ISSN 1213-9297. Dostupné z: http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/PDF/Ceske%20vezenstvi/2010/%C4%8CV1_2010-web.pdf
6. ČÁDOVÁ, Jitka. Domácí vězení není jen sankce, ale sociální práce. *České vězeňství* [online]. 2010, 2015-11-16, **2010**(1): 17-18 [cit. 2015-11-16]. ISSN

1213-9297.

Dostupné

z:

http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/PDF/Ceske%20vezenstvi/2010/%C4%8CV1_2010-web.pdf

7. FLICK, Uwe. *An introduction to qualitative research*. 4th ed. Los Angeles: Sage Publications, 2009, 504 p. ISBN 978-1-84787-324-8.
8. GRAHAM, Hannah a Gill MCIVOR. *Http://www.sccjr.ac.uk/wp-content/uploads/2015/08/Scottish-and-International-Review-of-the-Uses-of-Electronic-Monitoring-Graham-and-McIvor-2015.pdf* [online]. The Scottish Centre for Crime & Justice Research, 2015 [cit. 2015-11-04]. Dostupné z: <http://www.sccjr.ac.uk/wp-content/uploads/2015/08/Scottish-and-International-Review-of-the-Uses-of-Electronic-Monitoring-Graham-and-McIvor-2015.pdf>
9. HOLDEN, Alan a Kara SHULER. DELOITTE UNIVERSITY PRESS. *Beyond the Bars* [online]. 2013 [cit. 2014-11-05]. Dostupné z: <http://dupress.com/articles/beyond-the-bars/#sup-19>
10. KALVODOVÁ, Věra. Domácí vězení - jedna z možných alternativ odnětí svobody? In *Days of Public Law*. Brno: Masarykova univerzita, 2007. s. 678-684, 7 s. ISBN 978-80-210-4430-2. Dostupné z: <http://www.law.muni.cz/sborniky/Days-of-public-law/files/pdf/trest/Kalvodova.pdf>
11. KARABEC, Zdeněk. Proměny trestní politiky v České republice. In: *Příspěvek přednesený na konferenci k 50 výročí existence IKSP* [online]. Praha, 2010, 2015-11-16, s. 1-11 [cit. 2015-11-16]. Dostupné z: <http://www.ok.cz/iksp/50let.html>
12. KOUKAL, Josef. 2010. Do tendru na náramky pro domácí vězně se přihlásilo pět firem. *Právo* [online]. 29. 4. 2010 [cit. 2015-12-18]. Dostupné z: [Http://archiv.newton.cz/pr/2010/04/29/fa5ed3487c8a7bb32944161afd026e9f.asp](http://archiv.newton.cz/pr/2010/04/29/fa5ed3487c8a7bb32944161afd026e9f.asp)
13. KRÁL, Vladimír. Domácí vězení - další alternativní trest. *Trestněprávní revue*. 2007, **2007**(8): 235-237. ISSN 1213-5313.
14. KUČERA, Pavel a Michael KINCL. Ztratí trest domácího vězení smysl? *Trestní právo*. 2010, **2010**(4): 3. ISSN 1214-3758.
15. LAPPI-SEPPÄLÄ, Tapio. *Crime Prevention and Community Sanctions in Scandinavia* [online]. Tokyo: UNAFEI, 2008 [cit. 2015-11-05]. Dostupné z: http://www.unafei.or.jp/english/pdf/RS_No74/No74_06VE_Seppala2.pdf

16. NAVRÁTILOVÁ, Jana. 2009. Trest domácího vězení. *Bulletin advokacie*. 2009(10): 94-97. ISSN 1210-6348.
17. RICHARDS, Kelly. V: REWRITING AND RECLAIMING HISTORY. *International Journal of Restorative Justice* [online]. 2009, 5(1): 104 [cit. 2015-10-04]. Dostupné z: <http://search.proquest.com.ezproxy.is.cuni.cz/pqcentral/docview/89190817/fulltextPDF?accountid=15618>
18. SPAANS, Eric. Elektronické monitorování: nizozemský experiment. *České vězeňství* [online]. Praha, 1999, 6(4/1999): 49-50 [cit. 2015-10-28]. ISSN 1213-9297. Dostupné z: http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/PDF/Ceske%20vezenstvi/1999/CV4_1999zm.pdf
19. ŠČERBA, Filip. 2009. Právní úprava nových alternativních trestů. *Bulletin advokacie*. 2009(10): 86-89. ISSN 1210-6348.
20. ŠČERBA, Filip. 2012. Trest domácího vězení po novele č. 330/2011 Sb. *Trestněprávní revue*. Praha: C. H. Beck, 2012(1): 1-5. ISSN 1213-5313.
21. ŠČERBA, Filip. Procesní alternativy a jejich vliv na využívání alternativních trestů. In: *Dny práva 2012* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2013, 2015-11-19, s. 1597-1607 [cit. 2015-11-19]. ISBN 978-80-210-6319-8. Dostupné z: http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2012/files/sbornik.pdf
22. VAN NESS, Daniel W. 2005. An overview of restorative justice around the world. *Department of Justice and Regulation, Victoria* [online]. [cit. 2015-11-14]. Dostupné z: <https://assets.justice.vic.gov.au/njc/resources/c4518c8a-c200-4623-afd1-42e255b62cf9/01+an+overview+of+restorative+justice.pdf>
23. ŽATECKÁ, Eva a Marek FRYŠTÁK. 2007. Princip restorativní justice v novém trestním zákoníku. In: *Days of Public Law*. Brno: Masarykova univerzita, s. 649-660. ISBN 978-80-210-4430-2.

LEGISLATIVA

- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
- Vyhláška č. 456/2009 Sb., o kontrole výkonu trestu domácího vězení
- Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže

- Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě
- Zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství
- Zákon č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky
- Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)
- *Důvodová zpráva k návrhu trestního zákoníku. Sněmovní tisk 2008, 410/0*

WEBOVÉ STRÁNKY

1. Koncepce rozvoje českého vězeňství do roku 2015. *Vězeňská služba České republiky* [online]. Praha, 2005, 21. 9. 2005 [cit. 2015-11-16]. Dostupné z: http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/PDF/koncepce_do%20roku_2015.pdf
2. KPMG ČESKÁ REPUBLIKA. Studie proveditelnosti zavedení elektronického monitorovacího systému pro trestní justici: Závěrečná zpráva. *Ministerstvo spravedlnosti České republiky* [online]. 2015, 28. 7. 2015 [cit. 2015-11-13]. Dostupné z: <http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23>
3. Probační a mediační služba ČR: Agenda trestu domácího vězení. Základní charakteristiky trestu a aktuální údaje k 31. 12. 2013 [online]. Probační a mediační služba ČR [cit. 27. 10. 2015]. Dostupné z: https://www.pmscr.cz/download/odorne_cinnosti_analyzy_TDV_k_31.12.2013.pdf
4. Ministerstvo spravedlnosti České republiky. *Ministerstvo spravedlnosti znovu odstartovalo projekt elektronického monitorovacího systému* [online]. 2014, 31. října 2014 [cit. 2015-10-08]. Dostupné z: <http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=6365&d=339047>
5. Ministerstvo spravedlnosti České republiky. *Výběrové řízení na zpracování studie proveditelnosti k zavedení elektronického monitoringu pro trestní justici vyhrála společnost KPMG* [online]. 2015, 23. 2. 2015a [cit. 2015-10-13]. Dostupné z: <http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23>
6. Další krok k transparentnímu výběrovému řízení na elektronické náramky: Ministerstvo spravedlnosti zveřejňuje studii proveditelnosti. 2015. *Ministerstvo*

- spravedlnosti ČR* [online]. 28. 7. 2015 [cit. 2015-12-17]. Dostupné z: <http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=6365&d=343937>
7. Nový trestní zákoník. *Ministerstvo spravedlnosti České republiky* [online]. [cit. 2015-10-16]. Dostupné z: <http://www.reformajustice.cz/cz/trestni-zakonik/alternativni-tresty.html>
  8. Náramky pro odsouzené jsou ve skluzu, ministerstvo prodloužilo tendr o dva měsíce. 2015. *Česká justice* [online]. 15. 10. 2015 [cit. 2015-10-17]. Dostupné z: <http://www.ceska-justice.cz/2015/10/naramky-pro-odsouzene-jsou-ve-skluzu-ministerstvo-prodlouzilo-tendr-o-dva-mesice/>
  9. *Důvodová zpráva k projektu zřízení elektronického monitorovacího systému* [online]. [cit. 2015-11-13]. Dostupné z: http://www.ceska-justice.cz/wp-content/uploads/2015/08/MSp_d%C5%AFvodov%C3%A1-zpr%C3%A1va.pdf
  10. Příprava projektu elektronického monitorovacího systému pro trestní justici vstoupila do další fáze. 2015. *Ministerstvo spravedlnosti ČR* [online]. 5. 1. 2015 [cit. 2015-11-07]. Dostupné z: <http://portal.justice.cz/Justice2/ms/ms.aspx?o=23&j=33&k=6365&d=340131>
  11. Zahraniční zkušenosti s elektronickým monitoringem. 2015. *Ministerstvo spravedlnosti ČR* [online]. 29. 1. 2015 [cit. 2015-10-18]. Dostupné z: <http://portal.justice.cz/Justice2/ms/ms.aspx?o=23&j=33&k=6368&d=338780>
  12. *Statistická ročenka Vězeňské služby České republiky 2014*. 2014. Odbor správní Generálního ředitelství Vězeňské služby České republiky. Dostupné také z: http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/spr%C3%A1vn%C3%AD/statistiky/Statistick%C3%A9-ro%C4%8Denky/Rocenka_2014.pdf
  13. *Vězeňská služba České republiky: Měsíční statistické hlášení pro rok 2015* [online]. 2015. 2.3.2015 [cit. 2015-12-10]. Dostupné z: <http://vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/informacni-servis/statistiky-a-udaje-103/mesicni-statisticke-hlaseni-1233/mesicni-statisticke-hlaseni-pro-rok-2015>
  14. *Vězeňská služba České republiky: Rychlá fakta* [online]. 2015, 18. 09. 2015 [cit. 2015-11-21]. Dostupné z: <http://vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/informacni-servis/rychla-fakta/>
  15. Závěrečná zpráva a ekonomické zhodnocení pilotního projektu "Elektronický monitoring odsouzených". 2012. *Probační a mediační služba České republiky* [online]. [cit. 2015-09-11]. Dostupné z:

- https://www.pmscr.cz/download/zaverecna_zprava_o_experimentu_Elektronicky_monitoring_odsouzenych.pdf
16. *Výroční zpráva Vězeňské služby ČR za rok 2013* [online]. 2014. Praha, http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/PDF/vyrocnizprava_vscr_2013.pdf [cit. 2015-09-11].
  17. Věstník veřejných zakázek. 2015. *Ministerstvo pro místní rozvoj ČR* [online]. 28. 10. 2015 [cit. 2015-12-17]. Dostupné z: <https://www.vestnikverejnychzakazek.cz/cs/Form/Display/626764>
  18. Sněmovna - domácí vězení bude zavedeno po 1. lednu. 2009. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. 3. 11. 2009 [cit. 2015-12-17]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/snemovna-domaci-vezeni-bude-zavedeno-po-1-lednu.aspx>
  19. Vláda ČR schválila přelomový projekt ministerstva spravedlnosti - Trest domácího vězení. 2009. *Ministerstvo spravedlnosti ČR* [online]. 13. 10. 2009 [cit. 2015-12-18]. Dostupné z: <http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=5067&d=309463>
  20. Elektronický monitorovací systém. 2015. *Ministerstvo spravedlnosti ČR* [online]. [cit. 2015-12-20]. Dostupné z: <http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=5266&d=310180>
  21. Otevírání obálek k „nárámkům“: Nedostali jsme žádnou nabídku, oznámilo ministerstvo. 2015. *Česká justice* [online]. 23. 12. 2015 [cit. 2015-12-23]. Dostupné z: <http://www.ceska-justice.cz/2015/12/otevirani-obalek-k-naramkum-nedostali-jsme-zadnou-nabidku-oznamilo-ministerstvo/>

Seznam grafů

Graf č. 1: Počet vězňených osob ve vazbě a ve výkonu TOS v letech 2005–2014.....	18
Graf č. 2: Vývoj ukládání trestů v letech 1995 – 2011.....	52
Graf č. 3: Poměr realizace IPŠ v uložených TDV v letech 2010-2013.....	59
Graf č. 4: Podíl přeměny TDV v jiné tresty v závislosti na IPŠ v letech 2010-2011.....	60
Graf č. 5: Výměra ukládaného trestu domácího vězení v letech 2010-2014.....	61

Seznam tabulek

Tab. č. 1: Členění odsouzených dle délky uloženého trestu v letech 2011 – 2014.....	19
Tab. č. 2: Porovnání uložených TOS a TDV v letech 2010 – 2014.....	20
Tab. č. 3: Seznam realizovaných výzkumných šetření	25
Tab. č. 4: Vymezení aktérů	28
Tab. č. 5: Matice analýzy aktérů	29
Tab. č. 6: Srovnání přístupu trestající (retributivní) justice a restorativní justice	42
Tab. č. 7: Oblasti využití elektronického monitorovacího systému v Evropě.....	68
Tab. č. 8: Přepokládaný harmonogram projektu EMS.....	72
Tab. č. 9: Personální zajištění odboru EMS.....	73

Seznam schémat

Schéma č. 1: Čtyřsložkový model veřejněpolitického cyklu	44

Seznam obrázků

Obrázek č. 1: Teoretické přístupy k implementačnímu procesu	45

Seznam příloh

Příloha č. 1: Tabulka cen provozování elektronického monitoringu (tabulka)	107
Příloha č. 2: Zobrazení EMS prostřednictvím radiofrekvenční technologie (obrázek).....	107
Příloha č. 3: Zobrazení EMS prostřednictvím GPS (obrázek)	108
Příloha č. 4: Satelitní systém varování obětí (obrázek).....	108
Příloha č. 5: Časová osa trestního stíhání (schéma)	109
Příloha č. 6: Organizační struktura PMS ČR (schéma).....	110
Příloha č. 7: Stav využití kapacit věznic k 31. 10. 2015 (tabulka).....	111
Příloha č. 8: Informovaný souhlas (text).....	112
Příloha č. 9: Okruh otázek k rozhovoru (pracovníci PMS ČR) (text).....	113
Příloha č. 10: Okruh otázek k rozhovoru (soudce) (text).....	114
Příloha č. 11: Okruh otázek k rozhovoru (odborná veřejnost) (text)	115
Příloha č. 12: Znaky přiřazované projevům během komentované transkripce (text).....	116

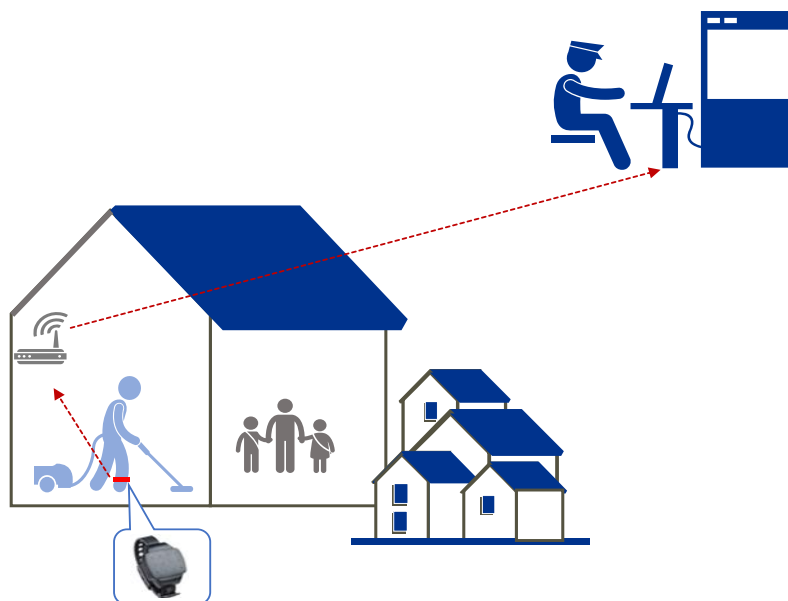
Přílohy

Příloha č. 1: Tabulka cen provozování elektronického monitoringu

Země	Technologie	Provozovatel	náklady na 1 osobu/1 den
Anglie a Wales	RF	soukromý sektor	12,10 GBP
Belgie	RF	Vězeňská služba a soukromá společnost (vybavení)	29 EUR
Dánsko	RF + mobilní telefony	Probační služba a soukromá společnost	56 EUR
Estonsko	RF a GPS	veřejný sektor	2,64 EUR
Finsko	RF a GPS + mobilní telefon	Úřad pro trestní sankce a soukromá společnost	180 a 67 EUR
Francie	RF a GPS	Soukromá společnost, Probační služba, Vězeňská služba	15,50 a 30 EUR
Irsko	RF a GPS	Vězeňská služba a soukromá společnost	6,45 EUR
Litva	RF	Probační služba a soukromá společnost	4 EUR
Lucembursko	RF	Soukromá společnost; Probační služba; Vězeňská služba	4 EUR
Německo (Bádensko-Württembersko)	RF a GPS	Soukromá společnost; Probační služba	27 EUR
Německo (Hesensko)	RF	Soukromá společnost; Probační služba	30,03 EUR
Nizozemí	RF a GPS	Probační služba	45 a 75 EUR
Norsko	RF a GPS	Probační služba a soukromá společnost;	100 EUR
Polsko	RF a GPS	Soukromá společnost; Probační služba; Vězeňská služba	4,3 EUR
Portugalsko	RF a GPS	Probační služba a soukromá společnost;	14,20 a 21,12 EUR
Rakousko	RF a GPS	Probační služba;	22 EUR
Španělsko	RF a GPS	Vězeňská služba a soukromá společnost (instalace)	5,5 EUR
Švédsko	RF	Probační služba;	3,50 EUR
Švýcarsko (kanton Basilej)	RF	Vězeňská služba a soukromá společnost (vybavení)	65 EUR
Švýcarsko (kanton Vaud)	RF	Soukromá společnost; Probační služba;	47 CHF

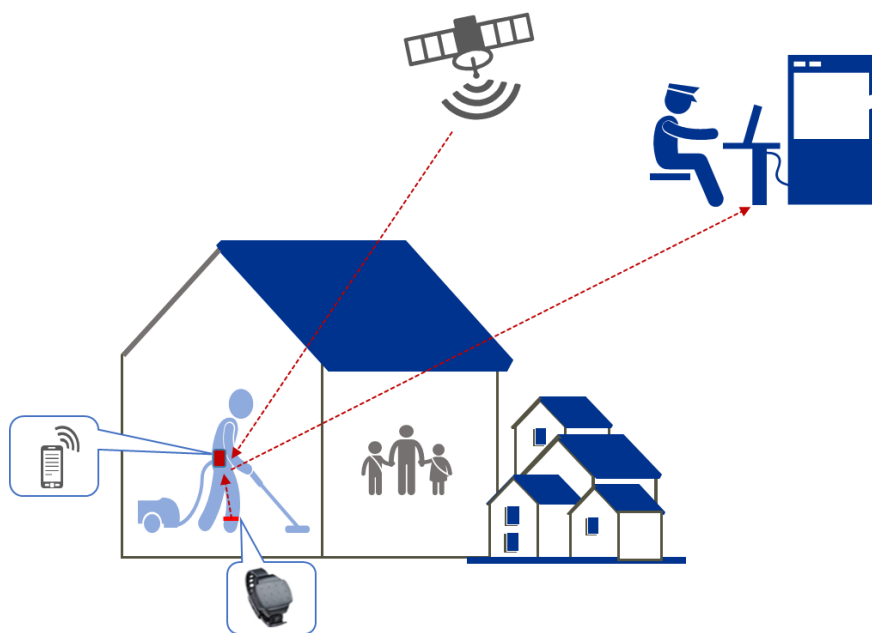
Zdroj: Studie proveditelnosti zavedení EMS pro trestní justici, 2015

Příloha č. 2: Zobrazení elektronického monitoringu prostřednictvím radiofrekvenční technologie

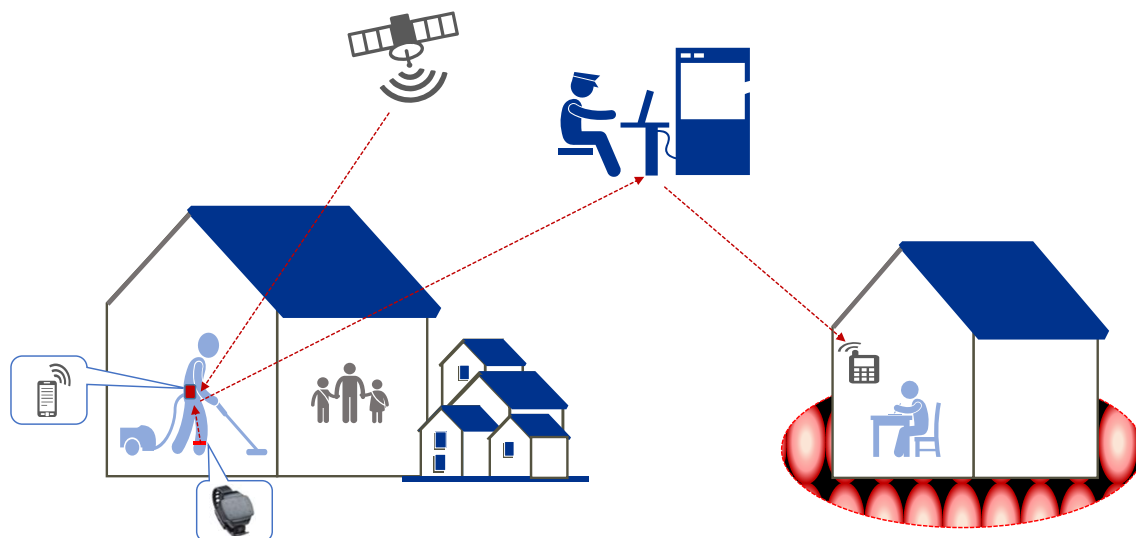
Zdroj: Studie proveditelnosti zavedení EMS pro trestní justici, 2015

Příloha č. 3: Zobrazení elektronického monitoringu prostřednictvím GPS

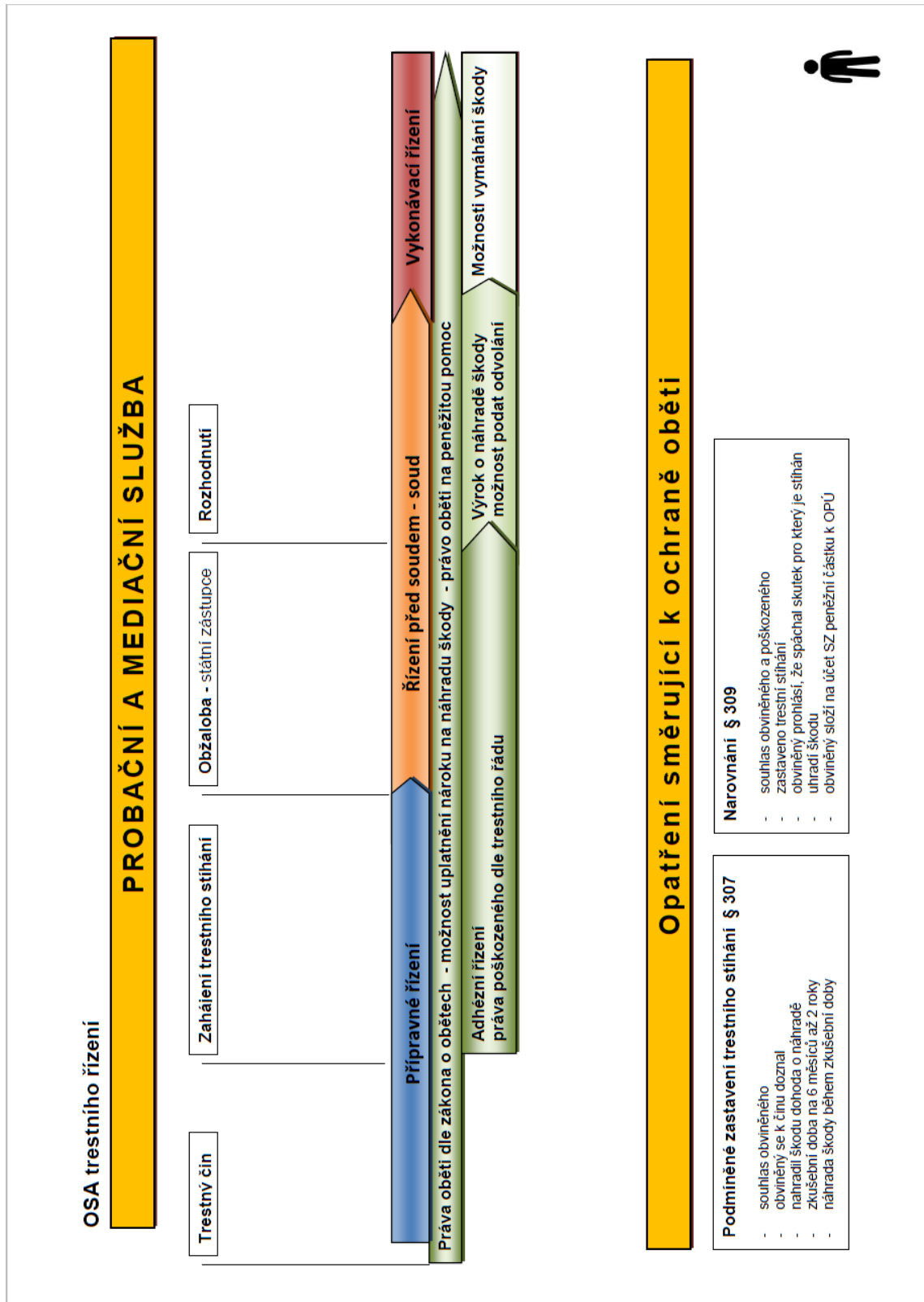
Zdroj: Studie proveditelnosti zavedení EMS pro trestní justici, 2015

Příloha č. 4: Satelitní systém varování obětí

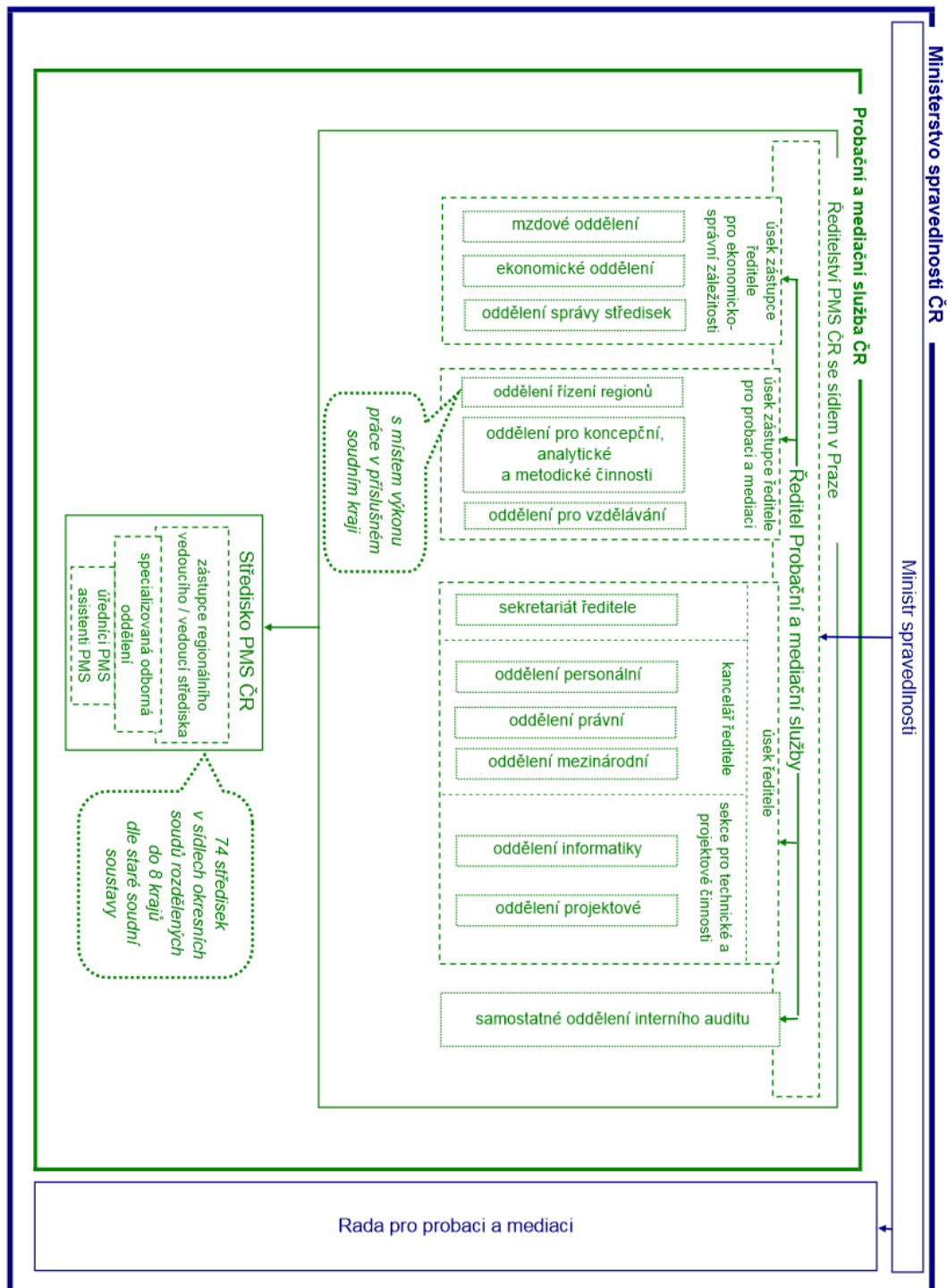
Zdroj: Studie proveditelnosti zavedení EMS pro trestní justici, 2015

Příloha. č. 5: Časová osa trestního řízení

Zdroj: PMS ČR

Příloha č. 6: Organizační struktura PMS ČR

Zdroj: PMS ČR

Příloha č. 7: Stav využití kapacit věznic k 31. 10. 2015

Organizační jednotky	UBYTOVACÍ KAPACITA 4 m ² /osobu			STAV			VYUŽITELNOST v %		
	pro VV	pro VTOS	celkem	obviněných	odsouzených	celkem	pro VV	pro VTOS	celkem
Bělušice	-	557	557	0	610	610	-	109,52%	109,52%
Brno	268	262	530	207	222	429	77,24%	84,73%	80,94%
Břeclav	27	164	191	22	157	179	81,48%	95,73%	93,72%
České Budějovice	124	158	282	90	150	240	72,58%	94,94%	85,11%
Hefmanice	-	707	707	0	861	861	-	121,78%	121,78%
Horní Slavkov	-	710	710	0	744	744	-	104,79%	104,79%
Hradec Králové	163	253	416	128	218	346	78,53%	86,17%	83,17%
Jiřice	-	715	715	0	775	775	-	108,39%	108,39%
Karviná	-	203	203	0	189	189	-	93,10%	93,10%
Kuřim	-	468	468	0	573	573	-	122,44%	122,44%
Kynšperk nad Ohří	-	837	837	0	946	946	-	113,02%	113,02%
Liberec	123	250	373	92	217	309	74,80%	86,80%	82,84%
Litoměřice	235	123	358	166	132	298	70,64%	107,32%	83,24%
Mírov	-	369	369	0	362	362	-	98,10%	98,10%
Nové Sedlo	-	405	405	0	399	399	-	98,52%	98,52%
Odolov	-	300	300	0	373	373	-	124,33%	124,33%
Olomouc	137	132	269	130	116	246	94,89%	87,88%	91,45%
Opava	-	367	367	0	291	291	-	79,29%	79,29%
Oráčov	-	475	475	0	542	542	-	114,11%	114,11%
Ostrava	297	226	523	286	243	529	96,30%	107,52%	101,15%
Ostrov nad Ohří	83	825	908	63	944	1007	75,90%	114,42%	110,90%
Pardubice	-	680	680	0	733	733	-	107,79%	107,79%
Pízeň	206	946	1152	154	1086	1240	74,76%	114,80%	107,64%
Praha - Pankrác	376	729	1105	311	641	952	82,71%	87,93%	86,15%
Praha - Ruzyně	357	541	898	244	515	759	68,35%	95,19%	84,52%
Příbram	-	868	868	0	939	939	-	108,18%	108,18%
Rapotice	-	761	761	0	841	841	-	110,51%	110,51%
Rýnovice	-	500	500	0	520	520	-	104,00%	104,00%
Stráž pod Ralskem	-	588	588	0	635	635	-	107,99%	107,99%
Světlá nad Sázavou	2	761	763	0	728	728	0,00%	95,66%	95,41%
Teplíce	89	78	167	71	95	166	79,78%	121,79%	99,40%
Valdice	-	1103	1103	0	953	953	-	86,40%	86,40%
Vinařice	-	900	900	0	990	990	-	110,00%	110,00%
Všehrdy	-	589	589	0	584	584	-	99,15%	99,15%
Znojmo	20	207	227	7	193	200	35,00%	93,24%	88,11%
Věznice úhrnem	2507	17757	20264	1971	18517	20488	78,62%	104,28%	101,11%
Brno nemocnice	-	113	113	9	45	54	-	39,82%	47,79%
Praha-Pankrác nem.	-	97	97	4	47	51	-	48,45%	52,58%
Brno detenční ústav	-	48	48	-	23	23	-	47,92%	47,92%
Opava detenční ústav	-	82	82	-	32	32	-	39,02%	39,02%
Celkem	2 507	18 097	20 604	1 984	18 664	20 648	79,14%	103,13%	100,21%

Zdroj: Vězeňská služba ČR, 2015

Příloha č. 8: Informovaný souhlas

Informovaný souhlas

Byl/a jsem požádán/a studentkou FSV UK Lucií Královou o poskytnutí rozhovoru za účelem sběru dat pro diplomovou práci na téma: „Trest domácího vězení jako nástroj trestní politiky“. Moje účast na rozhovoru je zcela dobrovolná a mám právo rozhovor kdykoliv ukončit, nebo odmítnout odpovědět na otázku. Jsem si vědom/a toho, že získané informace budou použity pouze jako podklad pro výzkumnou část diplomové práce. Ani zvuková, ani textová forma rozhovoru nebude žádným způsobem zveřejněna jako celek.

Souhlasím / nesouhlasím se zaznamenáním rozhovoru na nahrávací zařízení a jeho následné přepsání do písemné podoby.

Pro účely analýzy v rámci uvedeného výzkumu smí být tento rozhovor zpracováván:

- v souvislosti s mým jménem
- pouze v anonymizované podobě bez souvislosti s mým jménem

Byla mi nabídnuta možnost získat přepsaný rozhovor k autorizaci a možnost být informován/a o výsledcích samotného výzkumu. S těmito podmínkami dobrovolně a bez nátlaku souhlasím.

Datum:

Jméno respondenta:

Podpis respondenta:

Jméno výzkumníka: Lucie Králová

Podpis výzkumníka:

Kontakt:

Lucie Králová

FSV UK

E-mail: kralova-lucie@email.cz

Tel.: 777 843 491

Zdroj: Autorka

Příloha č. 9: Okruh otázek k rozhovoru (pracovníci PMS ČR)

1. Jak hodnotíte průběh výkonu TDV? Splnil Vaše očekávání?
2. Jak hodnotíte zákonnou úpravu TDV? Navrhl/a byste nějaké změny?
3. Krátce po aplikaci nového trestního zákoníku přišla novela č. 330/2011 Sb., upravující podmínky TDV. Jaký je Váš názor na tento krok?
4. Jaké hlavní přínosy spatřujete v TDV?
5. Spatřujete v TDV adekvátní náhradu za nepodmíněný trest odnětí svobody?
6. Jak hodnotíte možnost uložení trestu až na 2 roky?
7. Představuje TDV řešení problému přeplněných věznic? Proč si tak myslíte?
8. Jak hodnotíte institut předběžného šetření a spolupráci se soudy?
9. Jak hodnotíte spolupráci s dalšími aktéry? (střediska PMS ČR, státní zastupitelství, MSp ČR, pachatelé, další...?)
10. Lze zajistit efektivní kontrolu i bez využití elektronického monitoringu? Případně jak?
11. Plní TDV účel převýchovy pachatele?
12. V jiných zemích se spolu s uloženým elektronickým monitoringem vypracovává plán činností pro odsouzeného, který vyplňuje volný čas a vede k efektivnější rehabilitaci pachatele. Jak hodnotíte tento krok a jeho případnou vhodnost v našem prostředí?
13. Domníváte se, že je vhodné podmíněné propuštění do domácího vězení? Pokud ano, za jakých podmínek?
14. V zákonném vymezení není explicitně vyjádřeno, že nevedení řádného života by byl důvod k přeměně v trest odnětí svobody. Jak hodnotíte tuto skutečnost?
15. Jak hodnotíte absenci vyjádření rodinných příslušníků sdílejících obydlí s odsouzeným?
16. Jaký bude dle Vašeho názoru další vývoj TDV (v rozmezí následujících 5 -10 let)?
17. Je něco, co nezaznělo a chtěl/a byste to zmínit?

Příloha č. 10: Okruh otázek k rozhovoru (soudce, státní zástupce)

1. Jak hodnotíte zavedení TDV? Splnil Vaše očekávání?
2. Jak hodnotíte zákonnou úpravu TDV? Navrhl/a byste nějaké změny?
3. Krátce po aplikaci nového trestního zákoníku přišla novela č. 330/2011 Sb., upravující podmínky TDV. Jaký je Váš názor na tento krok? Jednalo se o relevantní změny?
4. Domníváte se, že představuje TDV řešení přeplněných věznic?
5. Lze urychlit soudní řízení při přeměně trestu?
6. Stanovení minimálních/maximálních časových mezí pro TDV?
7. Myslíte si, že se zavedením EMS bude ukládaný TDV ve vyšší míře?
8. Jak hodnotíte zákonnou úpravu TDV? Navrhl/a byste nějaké změny?
9. TDV je možno uložit až na 2 roky, považujete to za vhodné? Není horní hranice příliš vysoká?
10. Spatřujete v TDV adekvátní náhradu za nepodmíněný trest odnětí svobody?
11. Jak hodnotíte institut předběžného šetření?
12. Jak hodnotíte součinnost s PMS ČR?
13. Jak hodnotíte kontrolu zajišťovanou pracovníky PMS ČR?
14. Poskytuje TDV reálně prostor pro resocializaci?
15. V zákonném vymezení není explicitně vyjádřeno, že nevedení řádného života by byl důvod k přeměně v trest odnětí svobody. Jak hodnotíte tuto skutečnost?
16. Jakým způsobem je dle Vás zajištěna ochrana nedotknutelnost obydlí osob, se kterými pachatel sdílí byt?
17. Je něco, co nezaznělo a chtěl/a byste to zmínit?

Příloha č. 11: Okruh otázek k rozhovoru (odborná veřejnost)

1. Nový trestní zákoník byl zaváděn s cílem posílit úlohu alternativních trestů. Jak hodnotíte naplnění tohoto cíle?
2. Jak hodnotíte zákonnou úpravu TDV? Navrhl/a byste nějaké změny?
3. Co je dle Vašeho názoru příčinou přeplněných věznic?
4. Jak hodnotíte průběh výkonu TDV?
5. Jaký máte názor na elektronický monitoring odsouzených?
6. Lze zajistit efektivní kontrolu i bez využití elektronického monitoringu? Případně jak?
7. Jak hodnotíte možnost uložení trestu až na 2 roky?
8. Představuje TDV řešení problému přeplněných věznic?
9. U koho se domníváte, že má smysl tento trest ukládat? (Prvopachatel/recidivista, zaměstnaný/nezaměstnaný,...)?
10. Spatřujete v TDV adekvátní náhradu za nepodmíněný trest odnětí svobody?
11. Domníváte se, že se jedná o vhodnou alternativu u krátkodobých trestů (do 1 roku)?
12. Lze nějak předejít riziku tzv. rozšiřování sítí, které je spojeno s výkonem alternativních trestů?
13. V jiných zemích se spolu s uloženým elektronickým monitoringem vypracovává plán činností pro odsouzeného, který vyplňuje volný čas a vede k efektivnější rehabilitaci pachatele. Jak hodnotíte tento krok a jeho případnou vhodnost v našem prostředí?
14. Poskytuje TDV reálně prostor pro resocializaci? Vede TDV reálně k převýchově a resocializaci pachatele?
15. Jak hodnotíte možnost podmíněného propuštění do domácího vězení?
16. Je něco, co nezaznělo a chtěl/a byste to zmínit?

Příloha č. 12: Znaký přiřazované projevům během komentované transkripce

(.)	zcela krátká přestávka v projevu
..	krátká přestávka v projevu
...	střední pauza
(pauza)	dlouhá pauza
Hhm	vyplnění pauzy
(-)	kolísání hlasu, nerozhodný tón
(?)	tázací intonace
(z)	váhání, zábrany ve vyjádření
<u>Jistě</u>	zdůraznění
(smích)	neslovní znaky projevu

Zdroj: Hendl, 2005, s. 209